ПОЛИТИКИН
11. 3. 1983. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIV • 20 ДИН
БРОЈ 1628

ЗАБАВНИК

ЈАХАЧИ СМРТИ:

300 КИЛОМЕТАРА НА ЧАС

Веровали или не!

СКЕНДЕРБЕГ

(1403–1468)

КНЕЗ И ВОЂ АЛБАНСКОГ НАРОДА ПРОТИВ ТУРСКЕ И ВЕНЕЦИЈЕ У БОРБИ ЗА НЕЗАВИСНОСТ, НОСИО ЈЕ КРУНУ У ОБЛИКУ ПЛАНИНСКЕ ДИВОКОЗЕ ДА БИ МУ ЊЕГОВ ПЛАНИНСКИ ЗАВИЧАЈ УВЕК БИО У ПАМЕТИ.

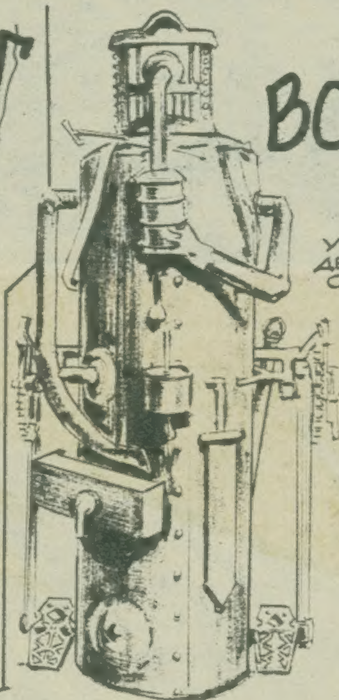

ВОЈНИК

УМЕТНИЧКО ДЕЛО ВАЈАРА СТАНКЕВИЧА, НАЧИЊЕН ЈЕ ОД СТАРОГ БОЈЛЕРА И РАЗНИХ ДРУГИХ ОТПАДАКА ОД МЕТАЛА.

ЛУДИ ЏОРЏ ШОЕР

ИЗ КЛОВИСА (САД) МОЖЕ ДА ВРТИ ДЕСЕТ КОШАРКАШКИХ ЛОПТИ У ИСТО ВРЕМЕ.

ПАЛАЦ

ДЕСНЕ РУКЕ ФРЕНКА КИТА ИЗ НЕЈПЕРВИЛА (САД) ИЗГЛЕДА КАО НОВОРОЂЕНЧЕ.

ЕЛЕКТРИЧНИ АУТО

КОЈИ ЈЕ 1899. ВОЗИО КАМИЈ ЖЕНАЦ У АШЕРУ (ФРАНЦУСКА) БИЛО ЈЕ ПРВО ДРУМСКО ВОЗИЛО КОЈЕ ЈЕ ДОСТИГЛО БРЗИНУ ОД 100 КМ НА ЧАС.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА ●●●

●●● Мирко и Мануела Каталано, брат и сестра из Болоње, поставили су нов светски рекорд у непрекидном игрању рокенрола. Играли су пуних двадесет седам часова и потукли рекорд који су такође они поставили 1981. када су играли двадесет два часа. Не знамо само како су се после тога осећали и колико им је времена било потребно да се опораве од тог лудог ритма.

●●● уколико неком падне на памет да одмор проведе у летњиковцу енглеског принца Чарлса на Бахамским острвима, у вили Елизабете Тејлор у Мексику или у кући Кристине Оназис на Крфу једна америч-

ка фирма ће му то и омогућити. Изнајмљивање на дан кошта између 125 и 750 долара (1 долар — око 60 дин.)

●●● патуљасте врбе са Гренланда су најмања врста жбуна на свету. Обично нарасту од 2,5 до 5 см.

●●● у Јапану се одржавају часови јоге за кућне љубимце да би могли да преживе свакодневне трзавице које им прете у граду. Према речима Сигенори Масуде, директора клинике за животиње у којој се

одржавају часови, кућни љубимци који живе у скученим становима нервозни су, утучени и пате од гојазности. За тридесет долара, колико кошта један час, пас, мачка или нека друга животиња науче неколико вежби које им омогућавају да остану у добром физичком и психичком стању. Сваког месеца у ову школу упише се око сто кућних љубимаца.

●●● уместо да копају ровове, војници ће убудуће испалити једну ракету у земљу и истог тренутка створиће се рупа у коју може да стане један војник. На усавршавању ракете копача тренутно раде стручњаци америчке војске.

●●● туристичка агенција у Луцерну почела је да организује свадбене свечаности за Јапанце за 750 франака (око два и по милиона старих динара). Цена је веома повољна ако се зна да у Јапану оваква једна

свечаност кошта много више. Први брачни пар Јапанаца који је венчан у Швајцарској у ствари су деца из добростојећих јапанских породица. Рачуна се да ће се око 250 јапанских бракова годишње склапати у Луцерну.

●●● са сто пет часова лежања на ексерима четрдесет петогодишњи Енглез Кен Овен, који иначе није факир, потукао је претходни светски рекорд од сто два часа.

РАЂА СЕ НОВО »ЧУДО« НАУКЕ

ВИДИМ ТЕ И ПРЕКО ОКЕАНА

НАЗИВАЈУ ГА ЈОНОСФЕРСКИ, ОДСКОЧНИ ИЛИ ОТХ РАДАР. ДО САДА ЈЕ У ЊЕГА УЛОЖЕНО ДВАДЕСЕТ ДВЕ ГОДИНЕ ИСТРАЖИВАЊА А ПРОШЛЕ ГОДИНЕ ИЗДВОЈЕНО 470 МИЛИЈАРДИ СТАРИХ ДИНАРА ЗА УСАВРШАВАЊЕ.

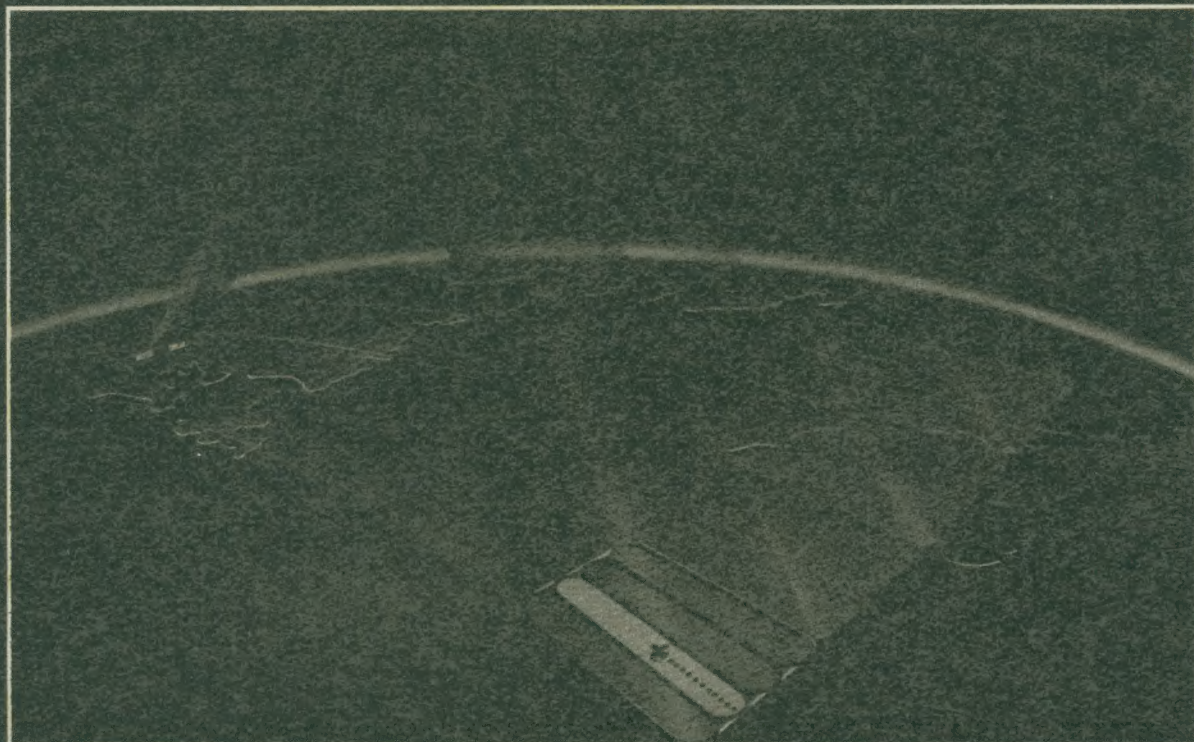

Свет је на прагу новог остварења науке којим се научници баве још од 1946. године. Назван је јоносферски, одскочни или ОТХ радар. Слободно преведено, скраћеница значи — преко хоризонта.

Тешко је рећи шта је компликованије: сам ОТХ радар или начин којим се до њега дошло. Пуне двадесет две године се размишљало, истраживало, експериментисало, посустајало, али не и одустајало. Трагање је захтевало много упорности и стрпљења и, разуме се, новца. Само прошле године за усавршавање ОТХ радара издвојено је 470 милијарди старих динара. Посао је добила фирма Џенерал електрик. Тиме се приближила крају једна од најдужих прича у послератном успостављању контролних система и освајању свемира.

Две бољке

Основу јоносферског чини класични радар. Да би се схватило и једно и друго мора се заронити у науку, то непрегледно море које је човек годинама мукотрпно освајао.

У ствари, прича о ОТХ радару започиње од дана када су људи изумели радар уопште. Истина, он је сада тако обична ствар, али... Кад се појавио, представљао је сензацију. Трајао је други светски рат. Немачки авиони наилазили су у таласима и изручивали тоне бомби. Нико није могао да предвиди кад и из ког правца ће доћи. Одједном, Британци су почели да их дочекују и обарају. Помогао им је радар, тада коначно уобличен као технички изум. Могао је да „види" и дању и ноћу, нису му сметали ни облаци, магла, ветрови. Предмет је пројектован на пригушено осветљеном штиту, екрану на којем је могао да се утврди податак о његовој удаљености и правцу кретања.

Радар је и данас користан. Његово присуство препознаје се по плочи лучно повијеној према унутрашњој страни која се непрестано окреће око сопствене осе. То је радарево око. Оно осматра на све стране и тиме обавља половину посла. У суштини, плоча је предајна антена и има дужност да зрачи у простор електромагнетне ултракратке таласе. Они на свом путу наилазе на препреку, одбијају се од ње и враћају назад где их дочекује и упија пријемна антена, најчешће тањирастог облика. На основу времена и правца који таласи пређу у повратку, утврђује се положај и удаљеност предмета. Све се лепо види на екрану. И не само то: јасноћа осветљеног места на екрану даје и податак о особини предмета. Метал, на пример, јако рефлектује зрак, дрво слабије.

Први проблем с којим су се научници суочили приликом конструкције био је поуздан рад радара. Када је утврђено да он зависи од врсте емитованих таласа, све је било решено

Таласи! Да ли сте их посматрали на води? Ваљају се један за другим. Талас се прво пропне, затим спусти и пут преваљује долом па опет пропне. За њим стиже други. Путовање долом може бити дуже или краће. Зато се растојање између два пропињања назива дужином таласа а време за које талас пређе једну таласну дужину — период таласа. Не заборавимо и време од једног до другог периода, такозвану учестаност или фреквенцу. Исти принцип и називи важе и за електромагнетни талас који се у радио-техници означава појмом радио-таласа. Постоје ултракратки до 10, кратки 10—150, средњи 200—600 и дуги преко 600 метара. Фреквенца, самим тим и брзина ултракратких таласа је највећа — износи 300 хиљада километара у секунди. Није тешко закључити зашто су се научници определили да предајна антена радара емитује баш њих.

Али, како ниједна ствар на свету није савршена и радар има две велике бољке: релативно скроман домет и неспособност да „хвата" предмете који се крећу испод линије хоризонта — све што лети ниско изван је његовог домашаја.

Небесно скакутање

Прошла је само година од завршетка другог светског рата а војни стручњаци су почели да наслућују да ће радар брзо постати изум осредње, готово просечне вредности. И одиста: са развојем ракетног наоружања и свемирског програма потпуно је изгубио ранији значај. Научнике је све више скупирала идеја о радарском систему чије ће око моћи да допре и из Сједињених Америчких Држава у Европу.

Година за годином и оно што је 1946. и касније личило на сан полако се претворило у јаву. Прво се појавио радар КОБРА МИСТ, онда његов старији брат 440Л, а затим прешло на усавршавање ОТХ. Претходна два крчила су пут трећем. Међутим, ОТХ није коначна верзија јоносферског радара.

Радар ОТХ претежно се користи и ослања на јоносферу, горњи слој Земљине атмосфере. Она започиње 80 километара изнад тла и простире се 800 и више километара у висину. Састоји се из неколико јонизованих слојева који имају важну улогу у одбијању и преламању радио-таласа. Јоносфера садржи јоне, наелектрисане честице.

И за јоносферски радар је потребна антена која емитује радио-таласе, али не искључиво ултракратке. Напротив, опсег се креће од 10 до 100 метара. Класична антена је слаба. Изграђена је посебна. Састављена је од елемената у укупној дужини од 700 метара. Пријемна је још већа — дугачка је 1.190 метара!

Објашњење детаља рада тешко би стало у дебљу књигу. Кључ свега је у јонизованим слојевима јоносфере, наелектрисаним постављачима где се емитовани таласи преламају „скачући" с једног на други да би се потом преко преносиоца прикупили пријемном антеном. Део ниже фреквенце таласа одбија се и враћа на Земљину површину, такође према пријемној антени. У првом случају ОТХ радар може да ухвати предмет на даљини од 6.670, а другом — 3.340 километара! Пријем се очитава на екрану исписивањем података. Корекцију и максималну прецизност обезбеђује рачунар. Сигнали се прикупљају у четири паралелна сектора или траке.

Као и стари и јоносферски радар има ману: не хвата предмете који лете испод нивоа хоризонта. Што је усмерен према јоносфери, разумљиво је — обично се на тој висини крећу ракетни пројектили.

М. Т

ЧУДОВИШТА, НЕ МОТОРИ

Постоји више врста аутомобилских и мотоциклистичких трка. Међу најузбудљивије и најопасније иду трке драгстера — чудовишта на два или четири точка опремљена супернажним моторима. Одржавају се на правој стази дугачкој око 400 метара, коју треба прећи за што краће време. С обзиром да је стаза релативно кратка а мотори изузетно снажни, цело такмичење траје од 7 до 8 секунди а разлика од рекорда до првог следећег резултата мери се десетинкама. Врхунски драгстери убрзавају брже од ловачких авиона: при крају осме секунде јуре брзином која је већа од 300 км на час!

Због велике снаге мотора, драгстере је тешко контролисати па се возачи више уздају у срећу него у своју вештину. То посебно важи за оне са два точка којима је, практично, немогуће управљати.

Самовољни »троструки«

Први који је саградио драгстер са троструким мотором је амерички возач Рас Колинс. Опремио га је са три четвороцилиндрична мотора узета са **хонде 750** од којих је сваки преправио на 1100 ццм. На тај начин добио је машину са 12 цилиндара и запремином од 3300 ццм која је, захваљујући специјалном систему убризгавања, могла да развија снагу од преко 300 Kw (400 KC).

За две године колико се појављивао на тркама „троструки" је стекао назив најстрашнијег али и најинтересантнијег мотодрага који је икада виђен на пистама између осталог и због тога што је било јасно да никада није под пуном контролом возача. Колинс, човек средњег раста, за његовим воланом деловао је сићушно и нејако.

— Кад возите такав мотор, то у човеку изазива осећање које би једино могло да се опише као мешавина крајњег узбуђења и самртног страха — признаје Колинс. — Јер, „троструки" има своју вољу и с тим се треба помирити. Ако на трци не иде право, треба одузети гас, сачекати да се умири па тек онда покушати да се врати на правац. Осим тога, он је толико снажан да може да се вози пуном брзином само на идеалним пистама а таквих у Америци нема много. Већина је таква да вожња по њима изгледа паклено: са стартне линије се полази тако силовито да је возачу ваздух просто избијен из плућа. У првих 50 метара сила убрзања изазива ефекат „црног мрака", иначе познат само пилотима млазних ловаца: у очима се осети страховит притисак и за тренутак изгуби вид. Кад се све то преброди и кад мотор развије пуну снагу, вожња представља чисто задовољство: онда „троструки" иде право и не прави проблеме.

До краја маја 1976. године Колинс се са својим мотодрагом такмичио 350 пута. У 200 трка изгледало је као да ће „троструки" смрвити свог возача: пропињао се и отимао. На крају се ипак све завршило добро. Колинс је тада чак поставио и апсолутни светски рекорд од 7,86 секунди и сврстао се у најбоље возаче на свету. Његова звезда сијала је пуним сјајем.

Сви падају!

И поред успеха Колинс није био задовољан. Стално га је опседала мисао да су сви врхунски возачи у својој каријери бар једном пали и само се питао кад ће се и њему то догодити. Почетком јуна 1976. добио је позив за три такмичења: прво је требало да се одржи у Онтарију, друго у Висконсину а треће на стази „Боулинг грин" у Кентакију. Колинс је први пут у каријери осетио да не жели да пође на пут. Почео је да га обузима осећај нелагодности а возачи о томе имају своје мишљење: верују да претходи несрећи. Колинс је био готово уверен да ће му се нешто догодити и зато је у глави стално претресао стазе. Најопаснија му се чинила она у Кентакију јер је била глатка и на њој мотор лако може да исклизне из руке. Уосталом, баш тамо га је, годину дана раније, „троструки" и збацио. „Боулинг грин" је важио и као стаза на којој се више ризикује јер се на њој одржава једна од најважнијих трка мотодраг возача. За разлику од ње писта у Акрону, Онтарио, релативно је равна са довољно простора за кочење али такмичење на њој не спада у нарочито значајна. Међутим, Колинс је имао обавезу да изађе на њу због професионалног уговора.

Трка у Онтарију била је заказана за прву недељу у јуну. Чим је стигао у Акрон, Колинс је са још неколико возача прешао стазу пешке: приметио је неколико избочина и усеке али га то није посебно забринуло. Било их је на свим пистама. Пре званичног такмичења провозао се „троструким" по њој.

Одлепљује се од земље

Обично се свака трка драгстера састоји од десетак вожњи. Ако је значајнија, такмичење се одвија по систему елиминације а у егзибиционој се вози по куп систему. На стазу, подељену оградом, излазе по два возача.

„Троструки" се распао на четири дела: седиште, задњи точак са делом рама, машину и предњи точак са виљушком.

Кад је тог 5. јуна изашао на старт, Колинс је одлучио да у првој вожњи не показује шта зна. Достигао је брзину од 232 км на час и прошао без икаквих проблема. И следећих неколико вожњи возио је „умерено" али је ипак побеђивао. Онда је на ред дошла соло вожња. У њој је Колинс желео да да све од себе, пружи публици право узбуђење.

— Поставио сам мотор на стартну линију и чекао знак — испричао је касније. — Одлучио сам да возим оштро: публика је то очекивала од мене. Кад се на семафору упалило светло, кренуо сам право као стрела. Ручицу гаса сам потпуно отворио а волан држао што сам чвршће могао. Стигавши готово до самог краја стазе и возећи максималном брзином прелетео сам преко једне неравнине. У том тренутку мотор се одлепио од земље и винуо

ЈАХАЧИ СМРТИ

КАД ГОД БИ СЕ РАС КОЛИНС НА СВОМ ДРАГСТЕРУ С МОТОРОМ ОД 400 КС ПОЈАВИО НА СТАРТУ, СВЕ ЈЕ ЗАМИРАЛО: НИКО ВИШЕ НИЈЕ ПОМИШЉАО ДА ГРИЦКА КОКИЦЕ ИЛИ СРКУЋЕ КОКА-КОЛУ. ЉУДИМА ЈЕ ЗАСТАЈАО ДАХ У ОЧЕКИВАЊУ КО ЋЕ ПОБЕДИТИ — ЧОВЕК ИЛИ МАШИНА...

Рас Колинс не престаје да сања о дану кад ће стазу од око 400 метара прећи за седам секунди.

у ваздух. Спуштајући се, додирнуо је писту прво задњим точком тако да је поново одскочио. Овог пута направио је салто и... Не знам да ли ме је он збацио или сам ја сам скочио са њега. У сваком случају, док се све то дешавало, сачувао сам присебност. Кад сам пао на тле, „троструки" је још био у ваздуху на око три метра испред мене. Шта се затим са њим дешавало ни то не знам јер сам почео да клизим преко писте са главом напред и то је последње чега се сећам.

Сан — 7 секунди

Један од такмичара који је возио пре Колинсовог соло наступа управо се враћао повратном стазом кад се „троструки" одлепио од земље. По његовим речима, Колинс се преврнуо педесетак пута а затим треснуо као џак и наставио да клизи по писти. Касније је процењено да је „троструки", нашавши се први пут у ваздуху, поскочио читавих петнаестак метара а други пут чак двадесет. Од места пада до места где се Колинс зауставио измерено је 170 метара. У тој кобној вожњи „троструки" се кретао брзином од 271,93 км на час.

Случај је одлучио да се тог дана још једном поигра са Колинсом. Док су кола хитне помоћи јурила ка болници, пукла им је једна гума. Срећом, возач је био прилично спретан: уз помоћ болничара заменио је гуму за мање од једног минута. У међувремену, у болници су извршене све припреме за операцију.

Колинс се освестио 24 часа после удеса и то у тренутку док су му скидали маску за кисеоник са лица.

— Као кроз густу маглу видео сам лице лекара који ми је говорио да ћу умрети ако не почнем да дишем. Онда је почео да ми масира грудни кош и плућа су ми „прорадила". Извукао сам се за длаку.

Повреде које је задобио биле су бројне и тешке: посекотину на левој нози „закрпили" су му са 12 копчи, поломио је четири ребра на десној страни и прсте на рукама, оштетио десно плућно крило, ишчашио лево раме и покидао све рамене и вратне мишиће. Десно око му је дуго било затворено услед подлива крви.

Што се „троструког" тиче, он се распао на четири дела. Штета је процењена на 1.400.000 динара.

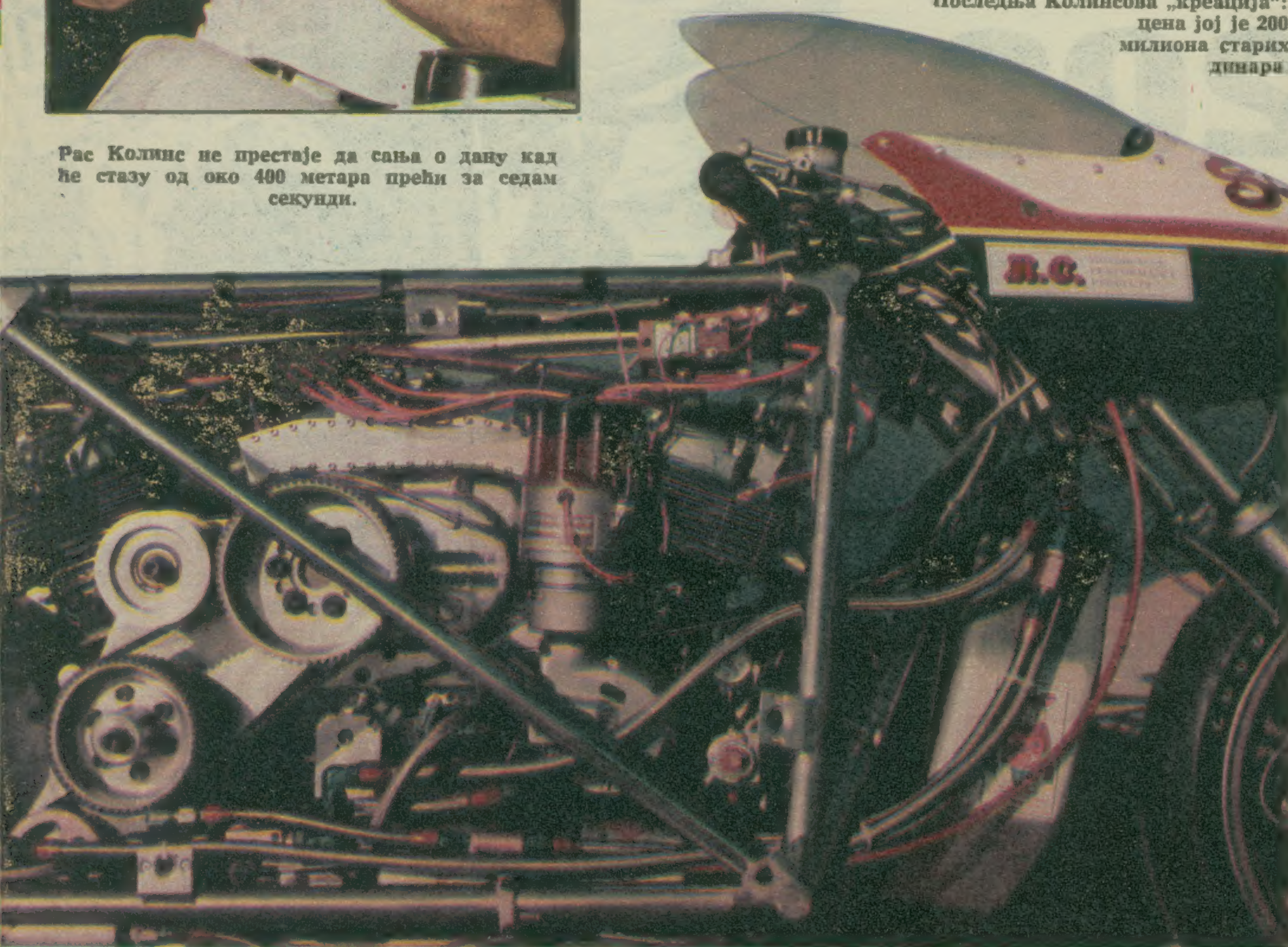

Последња Колинсова „креација": цена јој је 200 милиона старих динара

Кад се опоравио, Колинс је наставио да се такмичи и успешно води своју фабрику „Р. Ц. Инжењеринг" не одричући се драгстера: и даље прави чудовишта слична оном које му умало није дошло главе. У последњу „креацију" уградио је „само" два хондина мотора од по 1.000 кубика која, потпомогнута компресором, развијају снагу од 40 Kw (600 КС). Цена овог драгстера је 2 милиона, да не буде забуне, нових динара.

У међувремену, поправио је и светски рекорд из 1976. са 7.86 на 7,62 секунде али ни тиме није задовољан. Сан му је да пробије магичну границу од 7 секунди а да би то постигао мораће да по стази дужине 400 метара вози брзином од 321,8 км на час. Надајмо се да ће се зауставити на време.

В. Т.

ЛОВ НА У-202

— ЗАДРЖИТЕ СЕ НА ДУБИНИ ОД 246 МЕТАРА! — НАРЕДИО ЈЕ КОМАНДАНТ И НА ЗАПРЕПАШЋЕЊЕ ОФИЦИРА МИРНО ЛЕГАО У КРЕВЕТ.

Поморски поручник Гинтер Посер био је поносан: подморница У-202 чију је команду преузео почетком 1943. била је миљеник заповедника немачких подморничких снага адмирала Деница и важила за изузетно успешну ратну јединицу. Где год би се појавила, а оперисала је искључиво на Атлантику, остављала је иза себе траг крви на површини мора. Само у току последњих пет акција потопила је 50 хиљада тона савезничког бродовља.

Крајем маја исте године Посеру је речено да оде у Брест по гориво, а затим да се врати у Кил како би се обавило детаљно чишћење и преглед подморнице. Најзад ће видети своје.

Гориво је укрцано и подморница У-202 је напустила Брест. Запловила је према Килу. Није заронила јер се у том крају непријатељ није могао очекивати, бар је Посер тако веровао. Осим тога био је сигуран у моћ своје подморнице па није предузео мере предострожности: ако наиђе слабији непријатељ — потопиће га, сусретне ли јачег — зарониће и побећи.

Случајан сусрет

Првог јуна у десет пре подне дежурни на У-202 приметио је на видику обрисе бродова. Обавестио је Посера изневши претпоставку да је у питању трговачки конвој. Командант је наредио да се крене за непријатељем. Ипак, нешто му није дало мира. После извесног времена изашао је на палубу и догледом осмотрио хоризонт. Претрнуо је.

— То нису трговачки бродови већ енглеске торпиљерке!

Одмах је наредио да се зарони на дубину од читавих 150 метара. После тога стројеви су заустављени и подморница се притајила.

Торпиљерка је конструисана и наоружана за борбу с подморницом. Обично је бржа од ње јер плови на површини док се подморница пробија кроз воду. С једном торпиљерком подморница и може да се носи, али са три! Посерова нада била је да се прикрије на великој дубини и сачека да непријатељ оде мислећи да се подморница извукла. Пало му је на памет и да их Британци нису приметили. Остало му је да чека и види како ће се ствари даље развијати.

Брзо се показало да се немачки поручник преварио. Заповедник британске флотиле не само што је знао да се ради о непријатељској подморници него је одлучио да се по сваку цену ухвати укоштац с њом. Торпиљерке је распоредио у квадрату од три километра, а он својом доплови тачно изнад места где је У-202 заронила.

— Припремите подводне бомбе! — наредио је.

У море је бачено неколико тона експлозива. Дубоко под водом зачула се тутњава. Међутим, од подморнице ни трага.

Иза критичне тачке

Британски бродови наставили су да круже. Активирани су уређаји за откривање подморнице под водом, али узалуд. Нико није могао да претпостави да је паљење на бомбама смануло: уместо да се бомбе распрсну на дубини од 100 и 160 метара, оне су експлодирале на 90 и 180 То је спасло У-202. Истина, вибрације су бацале подморницу тамо-амо, испретурале ствари у њеној унутрашњости, трајно оштетиле уређај за електричну струју, на задњем делу се чак појавила и мала пукотина, али све то било је далеко од краја.

Посеру је било јасно да се намерио на противника који не одустаје и да ће следећи часови донети посади подморнице смрт. Није се предавао. Покушаће да се извуче маневрисањем. Могућност је била готово никаква, али вреди покушати. Оштро је погледао стројара.

—Пењи подморницу на 120 метара!

Нови талас експлозија подводних бомби натерао га је да измени одлуку јер су се бомбе распрскавале испод подморнице.

— Доле! — довикнуо је Посер стројару.

Док се подморница спуштала, стројар је гледао у инструмент и гласно обавештавао заповедника:

— Сто осамдесет... 195... 200... 210 метара!

Двеста десет метара била је крајња тачка На ту дубину подморница се спустила само једанпут и то за време пробе. Посер је ћутао стиснутих зуба.

Стројар није знао шта да ради. Није му речено да заустави мотор. Наставио је:

— Дубина 220 метара... 225!

Трин није успео

Умешао се први официр. Очекивао је да се подморница сваког часа распрсне, а посада на толикој дубини заврши грозном смрћу.

Стајао је у непосредној близини и преплашено узвикнуо:

— Господине команданте, труп не може да издржи толики притисак, немојте!...

Посер је хладно погледао официра, а затим се окренуо стројару.

— Дубина 246 метара! — извештавао је стројар. — Ја...

— Задржите се на тој дубини! — суво је изустио Посер. — Правац север, брзина три чвора Рецитe људима да говоре што мање како не би трошили кисеоник. На овој дубини остаћемо неколико часова — наредио је официр.

Сви су очекивали шта ће се даље догодити, али је на запрепашћење официра Посер мирно легао у кревет и наставио да чита књигу коју је тог јутра започео. Био је сигуран да га на тој дубини, незамисливој за једну подморницу, непријатељ неће тражити и да ће на крају дићи руке мислећи да се извукао.

Како се преварио! Британци не само да се нису дали надмудрити него су решили да истерају подморницу на површину макар остали данима. Помоћу уређаја, такозваног аздијака, открили су на којој се дубини непријатељ притајио. Требало га је покренути. Радом мотора подморница ће истрошити акумулаторе, а онда је мртва ствар: док буде кисеоника, биће доле, потом ће се цела посада угушити.

Посер је био надигран. Покушао је још неколико трикова, но без успеха. Кисеоник је истицао. Остала је још само танка нада: испловити ноћу и под окриљем таме умаћи.

Неколико минута после поноћи У-202 је изронила и дала се у бекство. На торпиљеркама су то очекивали. Подморница је осветљена рефлекторима и ракетама. Затим је осута баражна ватра. Једна граната погодила ју је у задњи део. Даље У-202 није могла. То је био крај. Посер је издао наређење да се посада спасава скакањем у море Он сам хтео је да изврши самоубиство. Међутим, када је видео да су два његова официра раније напустила подморницу и покушала да се спасу пливањем према торпиљеркама одустао је:

— Проклети дезертери! Остаћу жив само да бих вас после рата извео пред војни суд! — викнуо је.

Командант се зове ...

Посада У-202 одбила је да пружи Британцима податке о себи и подморници. Видећи да убеђивање не помаже, заповедник британских торпиљерки наредио је да се Немци побацају у море.

Тако је и учињено. Видећи да ће торпиљерке отпловити један од Немаца је узвикнуо:

— Командант се зове Гинтер Посер, а подморница коју сте потопили носи ознаку У-202!

Британци нису могли да верују да су имали такав „улов". Зар да им падне шака подморница за којом су трагали многи ратни бродови, а Дениц је помињао као пример приликом сваког иступања. Били су пресрећни.

М. Т.

КОЛИКО ЈЕ ЉУДИ ЖИВЕЛО НА НАШОЈ ПЛАНЕТИ

НЕ БИ НАМ БИЛО ТЕСНО

Придружио се већини — кажу Енглези кад неко умре. А француски књижевник Андре Мороа сматрао је да се човечанство (у бројчаном смислу) састоји више од мртвих него од живих.

Може ли се израчунати колико је људи живело на Земљи од почетка постојања човечанства? Нико, разуме се, није пребројавао хорде првобитних људи које су лутале шумама, пустињама, мочварама. И нико не зна колико се деце рађало у тим хордама и колико их је умирало не доживевши често ни месец дана. А ипак наука се — у почетку статистика, а сада демографија — бави тим проблемом.

Један од првих прорачуна у Европи о броју људи на нашој планети налази се у руском „месјацеслову" (календару) за 1781. годину: „Када би сви људи од почетка стварања света и сада живели, то би човечанство бројало 172.727 милиона душа".

Аутор је — сматра се да је то био руски академик Крафт — такође израчунао да би сви ти људи, збијени један уз другог, стали на један двеста осамдесети (1/280) део Европе. На жалост, у календару се не наводи како је дошао до ових цифара.

Остали покушаји да се реши ова демографска загонетка односе се већ на савремену епоху.

Аустријски професор Вилхелм Винклер поднео је 1959. године Бечком конгресу Међународног савеза за изучавање становништва резултат својих истраживања. По његовом рачуну на Земљи је до сада живело укупно 3500—5500 милијарди људи и да су сви који су се родили на нашој планети остали у животу до данашњих дана, густина становништва износила би 34 особе на један квадратни километар. Једноставније говорећи, на сваког би дошло по 30 квадратних метара.

Група америчких демографа израчунала је да је у току читаве историје Земље на њој живело око 77 милијарди људи, то јест 70 пута мање него по Винклеру.

Како се долази до оваквих резултата?

Прво се претпостави неки првобитни број становника Земље. Разуме се, нико не зна колико је на нашој планети било тих првих људи и због тога се узимају условни бројеви без којих никакво израчунавање, чак ни приближно, није могућно.

Винклер је, на пример, узео три варијанте почетних бројки. По првој варијанти почетак човечанства чинио је један брачни пар (библијски Адам и Ева), по другој у праскозорју историје било је 100 људи, по трећој — 1.000.

Затим треба узети у обзир да у разним периодима развитка човечанства темпо раста броја становништва није био једнак. Винклер је занемарио тај принцип и због тога је добио тако огромну бројку.

Знајући трајање сваког периода и највероватније коефицијенте годишњих прираштаја, може се израчунати колико је људи живело у палеолиту, неолиту и тако даље.

Новија археолошка открића доказују да трајање постојања људи на Земљи треба рачунати не у стотинама миленијума, како се раније мислило, већ да оно износи приближно два милиона година. Научници-демографи дошли су до закључка да почетак човечанства није представљао један пар, педесет, па чак ни пет стотина Адама и Ева. Као средњи, за тај период најразумније је узети број од 100 хиљада људи. Нови методи којима се служи демографија омогућили су да се утврди закономерност раста становништва на Земљи. Ту не делује геометријска прогресија, већ сложена динамика у којој велику улогу игра коефицијент наталитета. У бројчаном изразу тај се коефицијент представља (условно) овако: сваке године на хиљаду људи дође 50 рођења, то јест на 100 хиљада првобитних људи рађа се 5 хиљада деце.

Узевши све ово у обзир може се рећи да би становништво на Земљи, да људи нису умирали, износило данас 79 милијарди особа.

Данас на Земљи живи 4,6 милијарди људи, што је нешто мање од 6 процената од 79 милијарди. И кад људи не би знали шта је смрт, нас би данас било свега 18 пута више но што нас има. Па тада наша планета не би била претесна за људе.

К. В.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

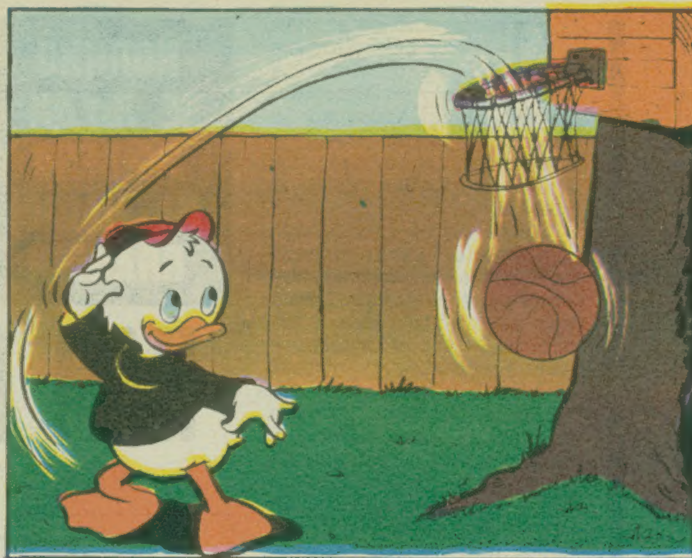

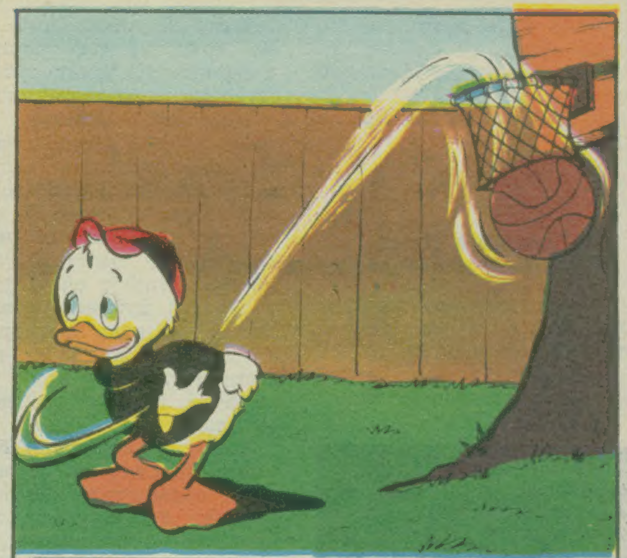

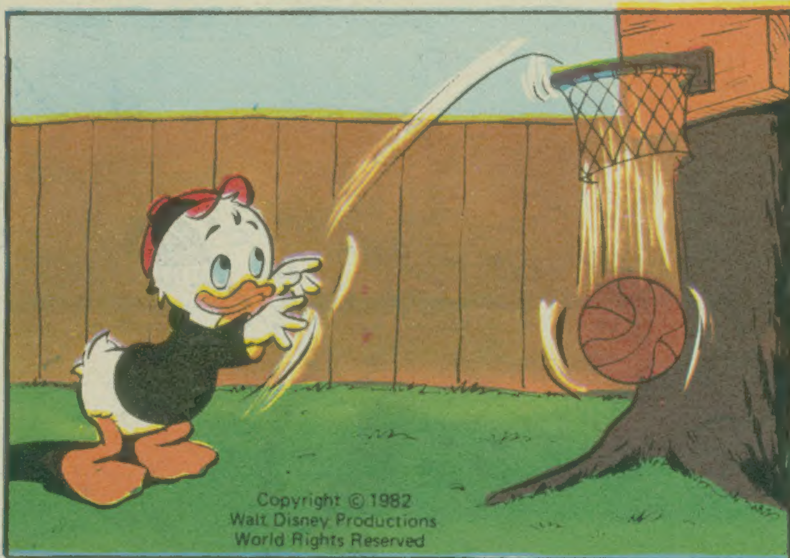

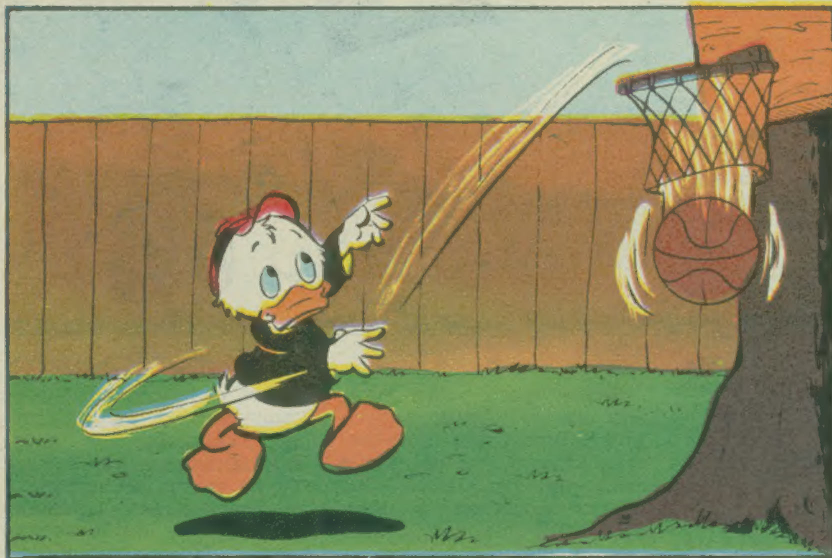

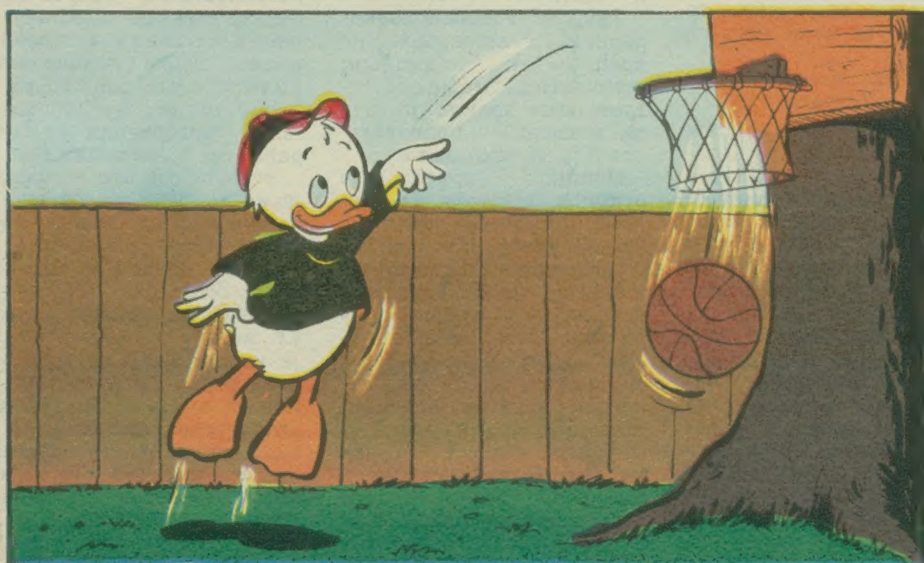

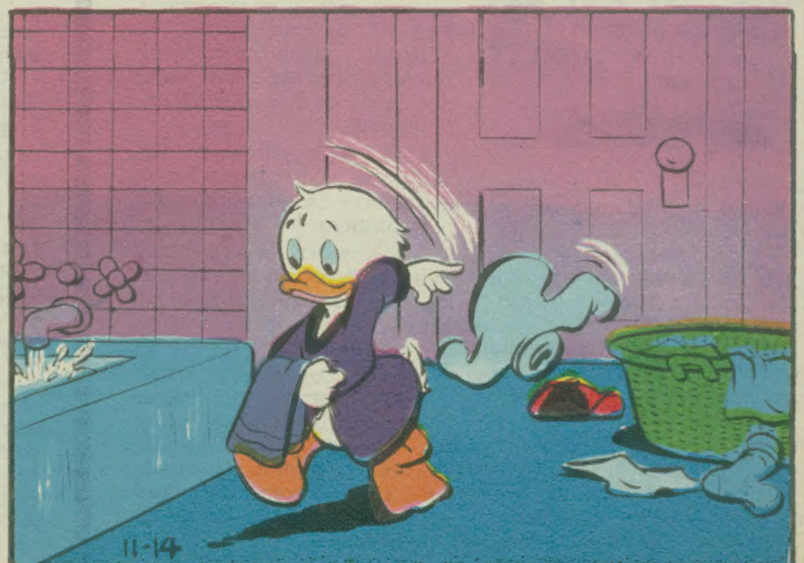

ПРИЧА ИЗ ЖИВОТА

СПАС У ГРУДВАМА

СНЕГ ЈЕ ПАДАО ТАКО ГУСТО ДА СЕ ПРСТ ПРЕД ОКОМ НИЈЕ ВИДЕО. ЏИМ СЕ ИЗНЕНАДА ОКЛИЗНУО И ПОЧЕО ДА ПРОПАДА. НАЛАЗИО СЕ НА ПЛАНИНИ, НА ВИСИНИ ОД НЕКОЛИКО СТОТИНА МЕТАРА, А НА ЛЕЂИМА У НОСИЉЦИ БИЛА ЈЕ ЊЕГОВА ДВОГОДИШЊА КЋИ . . .

Џим се безбрижно пео планином изнад ауто-пута који води од Лондона до Глазгова. Своју двогодишњу кћерку носио је на леђима у носиљци. Изненада је сунце зашло и дотад предиван пролећни дан претворио се у праву мећаву. Отац и кћи, две сићушне фигуре на белој позадини, били су обавијени густим снегом и прст пред оком нису видели.

Ледени снег је као иглице боцкао Џима по лицу док се са драгоценим товаром на леђима кретао већ залеђеним гребеном највише планине у Лејк Дистрикту. С обе његове стране планина се стрмо спуштала у кланац. Џим је знао да би један погрешан корак за њега и његову кћер значио сигурну смрт, кад је изненада изгубио тле под ногама. . .

Мора је почела у суботу рано поподне априла 1976. Тридесет шестогодишњи Џим Стил, железничар, одлучио је да крене са својом кћеркицом Џорџином у Лејк Дистрикт јер је тог викенда његова жена Мерион правила велико спремање у њиховој кући у Манчестеру.

Северно од Ланкастера зауставио се у једном малом месту где се снабдео храном и пошто је ту било доста хладније, обукао је Џорџини топло зимско одело. Онда је још кратко време возио ауто-путем док није стигао до скретишта за Тибеј и ту паркирао ауто, одмах испод стазе која је водила на врх брда. С Џорџином на леђима убрзо је стигао до врха гребена одакле се пружао предиван поглед. Кад су сели да се мало одморе и презалогаје, Џим је приметио да се време мења. Ниски облаци су им се великом брзином приближавали и иза себе остављали такав мрак да се ни ауто-пут у даљини више није видео.

Тек што су завршили са јелом, хладан ветар је ошинуо Џима по лицу кас бич и почео је да пада густ снег. Ускоро се ни прст пред оком није видео. Џим је знао да мора да се држи стазе јер је гребен на коме се налазио био као затегнуто уже по коме је он са својом девојчицом корачао, док је с обе његове стране вребала опасност. Густ снег је већ толико нападао да се тешко кретао. За дивно чудо, Џорџина је чврсто спавала. Топло обучена и опијена планинским ваздухом утонула је у сан заклоњена иза топлих очевих леђа.

Мећава је постала још јача и ускоро се стаза уопште није видела. Џим је направио још неколико корака али није знао да ли иде узбрдо или низбрдо. Око њега је све било бело и није знао куда да крене. Једини начин да се извуче из овог пакла био је да сачека да се невреме стиша, али с Џорџином на леђима то није долазило у обзир.

Онда му је синула идеја. „Бацаћу грудве!“ На тај начин знаћу да ли је испред мене чврсто тле или провалија.“ Сагнуо се и заграбио слеђен снег од кога је направио неколико грудви. Загазио би само тамо где је пала грудва леденјача и задржала се. Ко зна колико је грудви направио. Све то време ишао је повијен пиљећи у снег испред себе. Очи су му сузиле од силне белине и хладноће, али је и даље следио грудве испред себе. Изненада, последња грудва је нестала. Ухватила га је паника. Направио је још једну, грудву, али је и она ишчезла. Џим је схватио да стоји на ивици амбиса.

У том тренутку пробудила се Џорџина и почела да плаче. Џим се повукао неколико корака уназад и спустио девојчицу. Прсти су му толико отекли од хладноће да није могао да отвори термос са супом и да јој да да једе. Једва је успео да је врати на леђа. Наставио је да баца грудве тамо где је претпостављао да се налази стаза. Изненада се оклизнуо и полетео. . .

У ваздуху су били неколико секунди, али Џим је већ видео крај. Проклињао је себе што је баш тог дана и ту довео своју кћеркицу. Кроз главу му је пролетела слика његове жене Мерион док је падао. На срећу, сео је на снег тако да није пригњечио Џорџину. Одмах се окренуо потрбушке и наставио да клизи великом брзином ка подножју. За њим је полетело камење, задобио је неколико удараца по глави. Крв му се сливала низ лице и тешко је дисао. Најзад се зауставио у клисури кроз коју је протицала речица. Полако се придигао и није могао да верује да су он и Џорџина живи. Имао је среће да се скотрљао низ блажу страну планине, а само неколико корака од њега планина се окомито стропоштавала.

Кроз клисуру није пролазила никаква стаза, само је речица жуборила преко каменитог тла. Џим је кренуо низводно. Изгубљен и исцрпљен заобилазио је велико камење тетурајући се, а неколико пута је морао и да загази у ледену воду. Напрегао се да види има ли кућа у близини и помислио је да му се привиђају неки предмети који лете напред и назад као на жици. Био је то у ствари пут по коме су се кретали аутомобили.

После неколико часова хода изишли су из клисуре и нашли се на узаном сеоском путу. Један камионет се зауставио и повезао их до Тибеја. Одморили су се и осушили у једној крчми а онда су их пребацили до Џимових кола.

☆

Док су се враћали кући, Џим је понављао: „Никад више!“ А онда се предомислио. Ићи ће али тек пошто добро чује метеоролошку прогнозу.

С. И.

ГУСКЕ ТО РАДЕ БОЉЕ

Изван дохвата људског ока: преглед највећих забележених висина неких птица селица.

ГОСПОДАРИ ВИСИНА

НА ВЕЛИКОЈ ВИСИНИ ПТИЦА НИЈЕ КАО ЧОВЕК УГРОЖЕНА СМАЊЕНИМ ПРИТИСКОМ, НИСКОМ ТЕМПЕРАТУРОМ И НЕДОСТАТКОМ КИСЕОНИКА. ОБЈАШЊЕЊЕ СЕ, ИЗГЛЕДА, НАЛАЗИ У ЊЕНОЈ — ГЛАВИ.

Неке птице лете веома високо. Пилоти су виђали јата дивљих патака на 6.000 метара, па чак и више: јериле су без икаквог напора.

Па шта онда? Птице су рођене да лете, зар не? То је углавном тачно. Међутим, на 6.000 метара услови су заиста сурови. На тој висини, више од половине Земљиног ваздушног омотача налази се испод летача. Температура износи око минус 18 степени Целзијуса. Летење је теже него на нижим висинама јер је ваздух ређи. Пошто то подразумева и мању количину кисеоника отежано је дисање.

Спас у бржем дисању

Познато је, штавише, да неке птице сасвим лепо лете и на висинама од преко 9.000 метара. Тада се седамдесет одсто атмосфере налази испод њих, а температура износи око минус 32 степена. Од облака ту се могу срести једино чуперци распршених ледених кристала цируса и експлодирајући врхови олујних облака који стреме у стратосферу (горњи слој атмосфере).

Људи на тим висинама могу да лете једино у удобним загрејаним кабинама под притиском. Изнад 4.500 метара потребан им је додатни кисеоник. Да нема такву заштиту, човек би, чак и кад би му се одржавала телесна топлота, изложен макар и кратко време ретком ваздуху на тим висинама — умро. Ако би и преживео, мозак би претрпео знатна оштећења. Исти је случај и са већином животиња. Птице су изузетак.

Као људи и већина животиња, птице на смањен прилив кисеоника реагују бржим и дубљим дисањем или како се то стручно каже хипервентилирају. Последица оваквог дисања је брже уношење већих количина кисеоника у плућа, а захваљујући томе кисеоник се брже дотура свим деловима тела. Ово је нарочито важно за мозак, пошто без одговарајуће количине кисеоника мождане ћелије почињу да изумиру.

Иако људи и већина животиња, укључујући и птице, хипервентилирају на великим висинама, једино птице могу да опстану у таквим условима. Друге животиње би или угинуле, или претрпеле јака оштећења на мозгу. За време хипервентилације, наиме, крвни судови у мозгу се сужавају, услед чега се снабдевање мозга крвљу смањује.

Дивље патке на проби

Код птица на великим висинама, може се претпоставити, не долази до сужавања крвних судова у мозгу. Зоолог др Барбара Граб са Дјуковог универзитета из Северне Каролине одлучила је да ову претпоставку провери користећи инертни гас ксенон како би пратила проток крви кроз мозак дивљих патака.

Поступак је безопасан, користи се и код људи за откривање оштећења крвних судова у мозгу. Др Граб је дивље патке изложила условима атмосферског притиска какви владају на висини од 9.000 метара. У артерије које мозак патака снабдевају крвљу убризгавала је ксенон. Затим је пратила како ксенон из крвотока продире у мождано ткиво и на тај начин могла да установи колико крви доспева у мозак.

Испоставило се да прилив крви у мозак птица изложених условима велике висине уопште није опао! Упркос томе што су дивље патке тада хипервентилирале. Насупрот томе, наглашава др Граб,

Изузетак у царству животиња: птице су у стању да без потешкоћа лете и на висини од 9.000 метара.

Хипервентилацијом против недостатка кисеоника: на великим висинама птице дишу брже и дубље, без штетних последица. За човека то је сигурна смрт.

„код сисара је прилив крви у таквим условима опадао за 50 до 75 одсто у односу на нормални проток“.

Зашто хипервентилација доводи до стезања можданих крвних судова код већине животиња? Осим што допрема више кисеоника у крв, хипервентилација смањује количину угљен-диоксида у њој. Овај гас, знамо, издваја се из крви док она кружи кроз плућа, и издисањем се избацује као отпадни продукт. Уколико се дише брже, утолико се више угљен-диоксида ослобађа из крви.

Системи у равнотежи

Угљен-диоксид је у извесној мери киселинаст, пошто је анхидрид угљене киселине. То је једна од супстанци које помажу да се осетљиво киселинско-базно стање организма одржи у равнотежи. Бикарбонатни јони су друга материја која помаже да се очува ова равнотежа, и они су у извесној мери базни (алкални).

Три сложена система регулишу количину уравнотежујућих супстанци у свим течностима у телу. Један делује кроз плућа и дисање, други кроз бубрег, а трећи кроз размену јона (наелектрисаних молекула) тамо-амо између крвотока и других течности у организму.

У нормалним условима течности у организму су благо алкалне. Кад се угљен-диоксид губи хипервентилацијом, течности постају више базне. Једна од последица оваквог стања је и сужавање крвних судова у мозгу. Ако се хипервентилација продужи, алкалност крви убрзо стиже до тачке кад наступа смрт.

Др Граб је установила да су птице у стању да поднесу ниво алкалности који би већину других животиња усмртио. Управо та способност прилагођавања омогућује им да високо лете. Разуме се, из ових резултата проистиче низ питања: зашто организам птице реагује на ову врсту стреса другачије него организам сисара? Због чега је реакција сисара готово самоуништавајућа?

Одговор на оваква питања без сумње је веома сложен, пошто се тело састоји од многобројних система који делују заједно. Сваки систем има свој радни опсег, односно равнотежу система, организам се труди да је брзо поново успостави. У томе углавном и успева.

Судар

Претпоставимо да је тело суочено са ситуацијом на коју није прилагођено — на пример, да се човек нашао на великој висини. У таквим околностима телесни системи могу једни на друге да утичу разорно. Шта се, заправо, догађа са човеком или неким другим сисаром на великој висини?

Кисеоник у крви пада испод нормалног нивоа. Извесни центри у мозгу одмах почињу да подстичу хипервентилацију како би се повратила кисеоничка равнотежа. У организам пристиже више кисеоника, а тело напушта више угљен-диоксида. Крв постаје алкалнија. Овакво стање у прво време помаже организму јер у мало базнијој крви ћелије могу да прихвате више кисеоника. Хипервентилација, бар у почетку, тежи да поврати равнотежу.

У нормалним условима реакције организма обезбедиле би телу додатни кисеоник који му је потребан. Затим би се дисање успорило, а алкалност опала на уобичајени ниво. Високо у атмосфери, међутим, околни ваздух је за људско тело „неприродан“. Мада убрзано, дисање не може да обезбеди довољно кисеоника. Организам захтева још брже дисање и рад плућа се убрзава, али кисеоника и даље нема довољно.

Алкалност нагло расте. Убрзо организам предузима мере да успори дисање, између осталог и тиме што сужава крвне судове. Резултат: два система безуспешно делују у супротним правцима — све док не наступи смрт.

Птичји мозак, према томе, има једну предност над човековим: захваљујући отпорности на повећану алкалност, птица може да лети високо. Али, кад је већ о мозгу и висини реч, човек ипак има једно много важније преимућство над птицом: захваљујући разуму, он је себи направио — авион.

Ђ. Јакуповић

СМРТ НА ХИЉАДУ НАЧИНА

Сократ је имао среће. Пошто су га кривили за безбожништво и „кварење младежи“, осудили су га да испију чашу кукуте. Време је показало да је ова смртна пресуда изречена 399. године пре н. е. била изузетно хумана, а Сократова смрт достојанствена и безболна у поређењу са многим каснијим. Спаљивање, дављење, одсецање главе, черечење, набијање на колац, разапињање на крст, каменовање, закопавање живих — сваки од ових окрутних метода примењивао се у неком историјском периоду.

У древној Кини постојала је, рецимо, „смрт хиљаду резова“: лагано одсецање дела по дела тела. У Индији је у 19. веку главни џелат био слон. Пошто би кривцу везали ноге и руке, дугачким конопцем који би му причврстили око појаса везивали су јадника за задњу ногу слона кога би затим натерали у трк градским улицама. Осуђеника би после извесног времена ослободили свог мучења, дали му чашу воде (!), а онда натерали да клекне пред камен на који би положио главу. Погубљење је извршавао слон који би му ногом смрскао главу.

Какви су страшни злочини повлачили овакве страшне казне? Убиство и издаја од давнина су се кажњавали смрћу. Али, умирало се и за далеко мање преступе. По Мојсијевом закону, рецимо, и за скупљање грана на Сабат. У старом Риму смрћу се кажњавало подметање пожара, кривоклетство и убиство али и ремећење ноћне тишине у граду! Кривце су често погубљивали бацањем у провалију са једне стене изнад римског форума.

Један средњовековни немачки законик прописивао је да се фалсификатор кога ухвате [illegible] лу скува у казану. Грозно, али у то исто време енглески закон био је још страшнији: у овој земљи равно 200 прекршаја кажњавало се смрћу! Људи су могли да изгубе главу зато што су, рецимо, украли репу, дружили се с Циганима, зато што су посекли дрво или због џепарења. Не тако давно, на почетку прошлог века, у Енглеској су се још одржавали „дани вешања“: нека врста вашара на којима је „главну забаву“ представљало јавно погубљење. Године 1807. светина од неких 40 хиљада толико се ускомешала приликом једног оваквог „народног вешања“ да је у метежу који је настао нашло смрт стотину изгажених.

Веома дуго се смрт сама по себи није сматрала довољном казном уколико јој нису претходили страшно мучење и понижење пред јавношћу. Једно од најстрашнијих јавних погубљења одиграло се 1757. године у Паризу када је погубљен извршилац неуспелог атентата на Луја XV. Несрећнику су прво усијаним клештима откидали комаде меса, онда десну руку спржили сумпором, па му на ране сипали истопљено олово. Потом су га везали за четири коња и растргли. Оно што је од јадника остало потом је спаљено, а пепео расут на ветру.

Што су погубљења јавнија, то ће више утицати на друге, тврдио је Сенека. С временом, међутим, све већи број друштава одбацивао је ово мишљење. Крајем 18. века створен је јак покрет који се борио против сурових казни и још суровијег обичаја да се извршавају јавно. Отада је смртна казна укинута у великом броју земаља или се предвиђа само за најтежа кривична дела.

М. И.

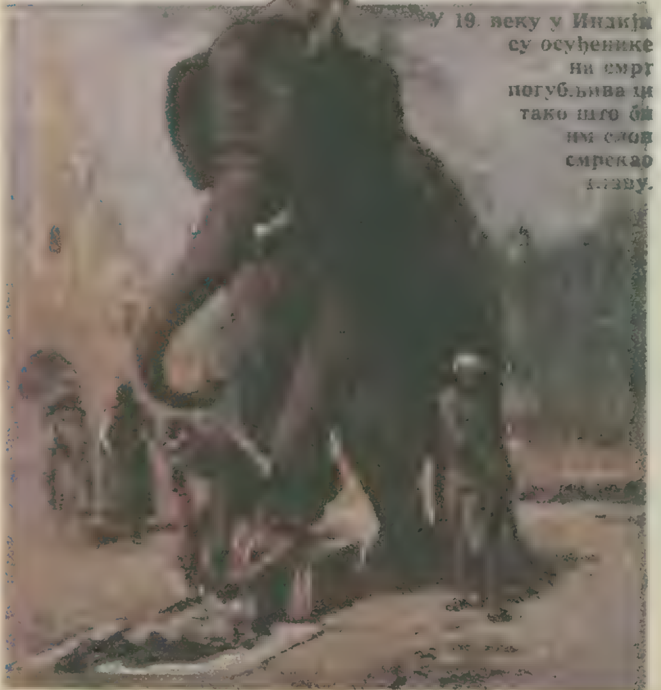

У 19. веку у Индији су осуђенике на смрт погубљивали тако што би им слон смрскао главу.

ДЕЛФИН СПАСИЛАЦ

Једанаестогодишњег Аустралијанца Ника Кристидиса четири часа чувао је и бранио од ајкуле један делфин. Малишан се налазио на великом чамцу кад га је запљуснуо огроман талас и повукао у воду. Његови другови, који су се налазили у чамцу, ништа нису могли против узаврелог Индијског океана. Успели су, ипак, да се некако докопају Кокосовог острва где су испричали шта се догодило малом Нику. Иако је невреме било јако, сатрвљани су кренули да траже дечака. Били су запањени пред сликом коју су угледали далеко од обале: неколико ајкула кружило је око дечака, а један крупан делфин није се одмицао од њега спречавајући их да му приђу.

Касније је Ники испричао да је делфин допливао до њега неколико минута пошто је пао у воду и да га више ни секунд није напуштао.

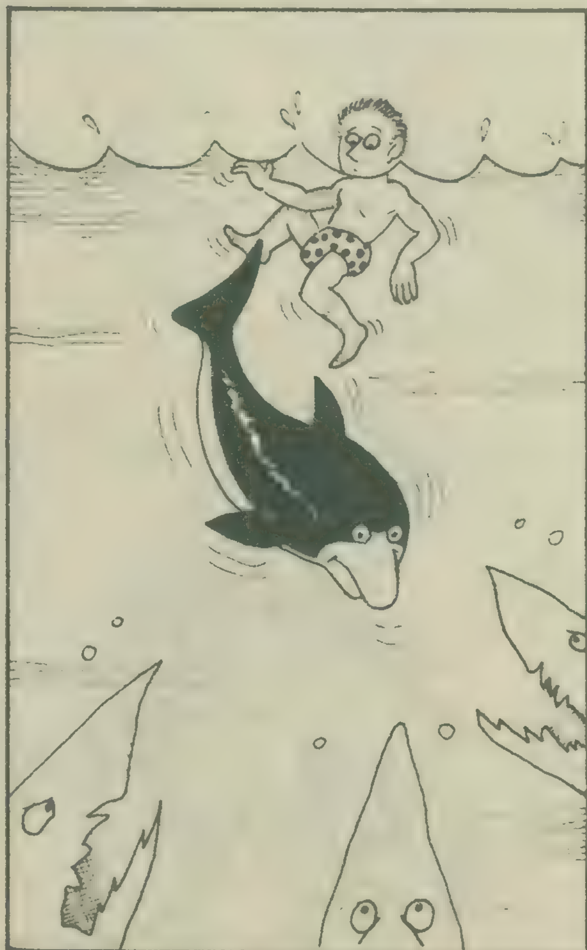

ХАЈДЕ ДА СЕ РУКУЈЕМО!

Шта да каже човек полицији кад га коначно сустигне пошто је пројурио кроз једанаест црвених светала на семафору, два пута залутао на тротоар, спасно одскочио у ваздух када је пројурио преко једне неравнине у асфалту и коначно се сударио с другим аутомобилом? Ево шта је рекао Роберт Вилсон из Манчестера, у Енглеској, коме се баш то догодило:

— Хајде да се рукујемо и заборавимо на читаву ствар.

Представницима закона се предлог, као што се могло и претпоставити, нимало није допао. Епилог се одиграо на суду где је Вилсон спремно признао да је крив због вожње у пијаном стању.

ТРНОВИТ ПУТ ДО ФИЛМА

Џон Вутен је у Холивуд дошао као и толике хиљаде пре њега — решен да се некако утура у филм. Као толиким пре њега, то му већ неколико година не полази за руком. Недавно је у жељи да по сваку цену скрене пажњу на себе испред једног мотела у свом граду прво легао на факирски кревет (што ће рећи, на голе ексере), допустио да му на груди спусте бетонске плоче тешке 250 килограма, а онда још замолио једног добровољца из гомиле од стотинак радозналаца што се око њега скупило да тешким маљем из све снаге удара по плочама.

Тридесет трогодишњи Вутен који тврди да је оборио 42 светска рекорда снаге и издржљивости извео је свој трик у нади да ће се у публици наћи неко спреман да га ангажује. Засад — ништа.

КО НИЈЕ ПАМЕТАН?

У долини реке Луангве у Замбији, близу управе Националног парка, изненада се појавио слон. Ништа чудно за људе запослене овде, али овај их је запрепастио својом величином. Цин је трубио као да жели да им саопшти нешто важно. Радници су једва успели да га отерају. Али, слон се сутрадан опет појавио. И више од тога: препречио је пут колима у којима су седела два природњака и сурлом их покушао гурати у супротном смеру. Возач је одлучио да му изађе у сус-

РАСПРОДАЈА!

Ајфелова кула стоји и данас на истом месту на коме је већ пуне 94 године, а у исто време продаје се по цени тридесет долара на килограм. Како је то могуће?

Све је почело у јесен 1981. кад је једна грађевинска фирма започела рестаурацију куле: неке делове конструкције толико је напала рђа да су морали бити замењени. Тежина Ајфеловог торња смањила се за неколико десетина тона. Метал који више није био потребан чекао је поново ливење кад се појавио извесни Жан Кардас. Шефовима фирме представио се као авангардни скулптор коме је животна жеља да направи досад невиђену металну композицију и — успео да му делове куле продају у бесцење. Епилог: сада „драгоцени" комади, са гарантним листићима Жана Кардаса, украшавају колекције ајфеломана широм света.

рет: слон је заузео место иза аутомобила и пратио га, с времена на време гуркајући га кљовама. Ускоро је цела група сишла са друма, слон је кренуо према шумици трубећи из свег гласа. Радници су га пратили. Међу ниским дрвећем ускоро су имали шта видети — стадо слонова, а у средини рањену слоницу која није могла хранити своју бебу. Зоолози су указали помоћ мами и њеном слончету. Пуне три недеље сваког дана долазили су да га хране све док није зарасла рана и слоница се могла сама бринути о свом потомку.

Тата-слон био је врло задовољан и у знак захвалности још дуго стизао у посету Управи. Разуме се, увек су га пратили слоница и слонче — обоје здрави и врло љубазни према људима.

ИЗВОЛИТЕ У ГРАД ДУХОВА

Древни енглески град Јорк познат је по духовима. Нема дана да се у његовим пабовима не препричава како се у старом замку појавио дух погубљене властелинке или је читав одред римских легионара тачно у поноћ прошао кроз градска врата. (Јорк је, наиме, био утврђени војни логор у време Римске Империје). Недавно је учитељ Џон Мичел сакупио све те приче и објавио књигу, водич кроз градски фолклор. Директор месног туристичког бироа искористио је ту књигу такође као водич, али сасвим друге врсте.

После велике рекламне кампање у Јорк су почели да пристижу туристи који су горели од радозналости да се лично сретну с представницима „оног света". Читаве групе радозналих иду по марш-рути, како је то назначено у Мичеловој књизи.

Сат на кули олбија поноћ. У граду су погашена светла, долази време за шетњу по тамним вијугавим уличицама. Водич који носи фењер шапатом прича о кућама где обитавају духови. Туристи се збијају у гомилу и задрхте од сваког и најбезазленијег шума. Сутрадан, они скептичнији изјављују да ништа нису видели и траже да им се врати новац, али шта су њихова мишљења према хору одушевљених. Они, истина, такође ништа нису видели, али то објашњавају тиме што „нису имали среће". Својим познаницима после објашњавају:

— Ваздух је одједном постао леден а ми смо јасно осетили да је неко ту поред нас. Додуше, у мраку нисмо ништа могли да видимо, али по леђима су нам кренули ледени жмарци. Пођите у Јорк имаћете среће да и сами то видите...

20 ЛИТАРА БАКАЛАР-СУПЕРА

У Рејкјавику на Исланду мисле да су нашли решење за светску петролејску кризу — рибље уље. Четири камиона једне тамошње фирме већ две године уместо дизел-горива користе уље из јетре бакалара. Предност ове врсте горива је и у томе што за разлику од класичног не загађује околину.

Буде ли ова идеја прихваћена, и бакаларско уље производиће се у оних неколико уобичајених категорија: супер, регулар и нормал. Човек ће, рецимо, доћи на бензинску станицу и наточити 20 литара бакалар-супера...

ДВЕСТА МИЛИЈАРДИ ДОЛАРА

Преступничка каријера једног десетогодишњака из Портланда у Орегону окончана је пред судом за малолетнике. Дечак је украо бланко (неиспуњен) чек и покушао да га уновчи, али су службеници на шалтерима неколико банака које је обишао одбили да га услуже. У последњој су позвали и његове родитеље и полицију. Шта је то на чеку било сумњиво? То што је гласио на „Двеста хиљада милиона долара" и што га је потписао — Роналд Реган.

ПО ЗВУКУ

Букурештански институт за криминалистику разрадио је недавно нов метод проверавања новчаница. Метод се заснива на спектралној анализи звука, односно шуштања папирног новца. Помоћу читавог низа фонограма поуздано је утврђено да фалсификоване новчанице не шуште као праве. Преимућство новог метода над старим је неоспорно: стара, физичко-хемијска анализа у већој или мањој мери оштећује новчанице.

ДА СЕ ЧЕДО ПОИГРА

Шта да се купи детету које већ све има? Нашу играчку — поручује фирма „Аутотјун" из Ланкашира у Великој Британији која је већ почела са производњом копије класичног „јагуара ХК" дуге два метра у чију ће каросерију (реч је, ипак, о играчки) уградити мотор косачице за траву.

Мини-двосед имаће отворену кабину са ветробраном од фибергласа, а седишта ће, сасвим у стилу оригинала, бити пресвучена правом кожом. Цена? За сада се зна само она намењена америчком тржишту: две хиљаде долара (око 134 хиљаде динара).

НИ КОМПЈУТЕРУ НИЈЕ ЛАКО

Рачунар Министарства здравља Хонолулуа обавио је свој посао регистровања здравствених осигураника уз минималне грешке осим у два случаја. Једно презиме скратио је за седам, а једно женско име за читавих четрнаест слова! Ипак, треба му опростити. Дотично презиме гласи Хиилеиикаполиокалиикамехамеха, а име Ноеланиехеноиакаполиахуалаонаонаолани

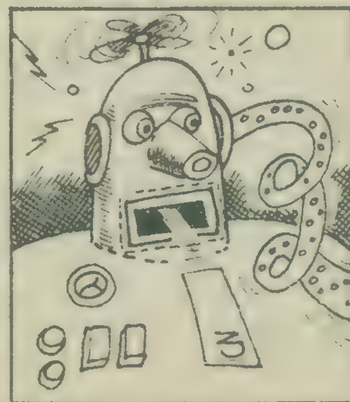

ТОКИО: СПЕЦИЈАЛНО ЗА »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«

ЧАРОБНЕ РУКЕ МАГОСАБУРАХ!

НАЈСАВРШЕНИЈЕ ПОЗОРИШНЕ ЛУТКЕ НА СВЕТУ НЕ САМО ШТО ПОКРЕЋУ РУКЕ И НОГЕ НЕГО ЧАК И ШТУЦАЈУ, САМЕ СЕ СВЛАЧЕ И ОБЛАЧЕ, ВИТЛАЈУ МАЧЕМ ИЛИ ПИЈУ РАКИЈУ ИЗ ФЛАШЕ.

Прве лутке у Јапану, као и вероватно свугде у свету, уопште нису служиле за дечију игру. Још из периода Ђомон сачуване су фигуре жена високе 40—70 центиметара које су у матријархату представљале симбол плодности и снаге. Негде око почетка нове ере, с појавом нове културе земљорадничких племена, почеле су да се појављују лутке назване **хитогата** (људски облик) које више нису прављене од глине већ од бамбуса, сламе и сличних материјала. Јапански археолози тврде да су хитогате биле прављене чак и у људској величини и имале све одлике човечијег тела — одвојену главу, врат, удове — и често су употребљаване у црној и белој магији. У то време веровало се да се дух у слабом човечијем телу веома брзо замара и да је то главни узрок болести. Ако се, док болестан човек спава, дух привремено премести у хитогату, оздрављење је убрзо долазило. Дух је на исти начин могао и да се уништи, тј. човек убије, тако што би, док ноћу спава магијом био премештен у лутку, која би одмах после била избодена клиновима или ножевима. Они би дух вечито приковали за лутку и не би га враћали телу.

Недавно су у Нари, првој сталној престоници Јапана, изграђеној у 7. веку, пронађене најстарије лутке чији су прикачени удови могли да се покрећу; у рамену и глави имале су рупе кроз које је био провучен конац, помоћу кога су се лутке покретале. Лутке су биле од дрвета, лепо обојене, са неком врстом шешира на глави и очигледно су служиле за неку врсту позоришне игре. Од тих лутака почиње ова прича.

Рвања никад доста

Од првих „Записа о древним догађајима" (Којики), па надаље у Јапану је сачувано много више података о историји и култури него у већини других земаља. То што је острвска земља удаљена од свих међународних путева, изолована од осталог света вековима, утицало је да све што је у тој култури и примљено, углавном из Кине, добије јапански карактер и обележје. Када се свему томе дода склоност Јапанаца да, и када приме ново, не одбацују старо ето објашњења зашто је у Јапану остало много традиционалних уметности и вештина у првобитном облику. Иако су примили тенис и безбол, Јапанци и даље верно одржавају старе вештине џудо, кендо и друге. Играју Шекспира и имају велики број модерних и експерименталних нових театара, али са несмањеним жаром играју у позориштима **кабуки, но,** и другим традиционалним театарским облицима. Најинтересантније међу њима за странце можда је **бунраку,** луткарско позориште које је прилично познато у иностранству и много приступачније страном гледаоцу него компликованији кабуки и но.

Најпознатија стара луткарска игра негује се и данас у два храма у граду Кумамото. Сваке године на традиционалним скуповима — вашарима становници Кумамотоа и околине уживају у борби лутака — сумо рвача који су, као и у правом сумоу, подељени у Западну и Источну групу и боре се за превласт. Западна страна од почетка непрестано губи док се најзад на позорници не појави лутка — бог Сумијоши која побеђује све противнике и доноси победу својој групи... Ова луткарска игра потиче још из 8. века и од тада се, у истим храмовима који су изграђени у исто време, сваке године игра на потпуно исти начин и — никада никоме не досади.

Сличан је случај и са луткама **Оширасама** из северне јапанске префектуре Аомори које представљају бога и богињу: они су у ранијем животу били богаташка ћерка и коњ (!) који су се заволели и, због неприхватања њихове везе у девојчиној породици, отишли на небо и постали богови. Ове лутке које покрећу **итако,** слепе свештенице, лутке рвачи и друге које се могу наћи ту и тамо, у Јапану доказ су колико је велика јапанска наклоност одвајкада била према луткама.

Женски лик у једној класичној представи позоришта Јукиза: незамислива је вештина потребна при повлачењу конаца која овој лутки омогућава да сама свуче свој кимоно!

Снитнице на двору

Луткарства као забаве позоришта није било све док у Јапан нису прешле групе забављача пореклом из Средње Азије који су путовали кроз Кину, Кореју, Индију и све друге азијске земље да би једног дана стигли и у Јапан. Ови забављачи, чије су жене биле необично лепе, упадљиво се шминкале и разбијале монотонију живота локалних мушкараца, носили су лутке у кутијама које су за тили час постајале позорница на којој су се приказивале најфантастичније древне приче. Покрећући их рукама или концем ови забављачи су умешним рецитацијама, певањем и дијалозима успевали да тако вешто оживе лутке па, кажу, да чак ни моћни владар Хидејоши који је живео у 16. веку, није могао да одоли и не позове на двор ове уметнике скитнице.

Почетком 17. века, уз човека који је покретао лутку и изговарао дијалоге или рецитовао, уведена је музичка пратња на жичаном инструменту шамисену. Док је ритам казивања дотле праћен само ударцима лепезе о дрвену површину, музичка пратња дала је луткарству ону драж коју има музиком праћено позориште кабуки, а чак може да се упореди и са променом коју је увођење звука дало филму. Ликови у причама постали су

Краљ јапанских лутака Јуки Магосабуро XI: његова породица бави се већ пуних 300 година овим занатом. Иако носе краљевска имена, све доскора живели су у тешкој беди.

Мада су свесни присуства глумаца (они с откривеним лицем играју важније улоге, а са скривеним споредне), како радња одмиче гледаоци мало-помало заборављају на њих: лутке на позорници оживе, воле се, свађају, туку, умиру.

Ненадмашно мајсторство: костур се пред очима публике раставља на делове и поново врати на своје место сваку кошчицу!

много пластичнији а музика је чинила радњу још напетијом.

Путујући певачи до тада су рецитовали еп „Хеике моногатари" о борби две велике јапанске династије уз пратњу жичаног инструмента **биве**, а кад је уведен много живљи шамисен приче из древних епова добиле су више живости, а сада су још и лутке представљале њихове јунаке — тако је створен жанр „Ђорури", луткарска драма коју је прославио велики драмски писац Ћикамацу Монзаемон који је живео средином 17. века. У Осаки у коју је стигао из храма Коншођи где је намеравао да се замонаши Ћикамацу је одушевљен ђоруријем написао чак 97 драма за овај нови жанр и од тих драма, које су много касније прерађене и за кабуки, 74 су постале прави јапански драмски класици.

Сиромашни али упорни

Ћикамацуове драме са одушевљењем су дочекане и у новој престоници Едоу (данашњем Токију), граду трговаца и занатлија, плебса жељног игара и забаве. За просте грађане створен је кабуки, за њих су сликали чувени јапански сликари графичари Хокусаи, Шараку и други, за њих писали сада класични писци Уеда Акинари, Ихара Саикаку, а за њихову забаву извођене и луткарске представе које се сада сматрају високом класиком. Од првих великих луткарских група „Нанкинг ајацури", чије име сведочи да потичу из Кине, па до чисто јапанских група у Нагасакију, граду најближем Кини, стварани су облици луткарског казивања који су еволуирали и мењали се стварајући посебне луткарске школе и жанрове. Још су тада ударене основе данас класичног бунракуу, луткарског позоришта у коме лутке директно рукама покрећу глумци често обучени у потпуно црну одећу са сакривеним лицем, и марионетском позоришту коме се лутке покрећу концима — које сада највише негује „Јуки нингјоза".

Име свог позоришта долази од речи „нингјо" — лутка, „за" — позориште или група и имена оснивача позоришта Јукија I који је живео негде пре више од триста година али био толико сиромашан и непризнат да записи о њему готово и не постоје. Како је таворио први из породице Јуки, тако су наставили и његови потомци који су, мада су са поносом носили краљевске називе „други", „трећи" итд. живели у беди и немаштини. Селили су се из кафане у кафану, из изнајмљене шатре на вашарске ледине и забављали светину од чије се милостиње веома тешко живело. Тек је Јуки Магосабуро IX крајем прошлог века успео да се извуче из анонимности и од позоришта Јукиза направи ово што је данас. Он је смањио прилично гломазне лутке (на величину од 45 цм), почео да драматизује романе и популарне приче и први купио зграду у којој се усталило његово позориште. Успех Јукија IX довео је до пропасти многе луткаре из Токија и захваљујући њиховом бекству из престонице пред Јукијевим успехом, луткарство је зачело лепу традицију и у многим удаљеним јапанским провинцијама у које су избегли.

Горила, горила

Стари Јуки X абдицирао је пре петнаестак година у корист свога сина који и сам већ има око педесет година и са поносом носи назив Јуки Магосабуро XI. Последњи Јуки почео је као глумац у позоришту свога оца још у петој години, а већ у тринаестој добио аплаузе за главну улогу у једној класичној драми. Отада почиње његова позоришна каријера обележена великим успесима и у Јапану и у иностранству. Иако је редовно изводио класичне луткарске драме, Јуки XI почео је и сам да пише драме или драматизује класична дела за своје позориште. Његово прво оригинално дело „Горила горила" које је ишло и на међународни позоришни фестивал у Нансију, изазвало је одушевљење међу публиком навикнутом искључиво на луткарску класику, а драме које су дошле после ње, као „Бубашвабин цвет" и друге представљале су вредне прилоге модерном јапанском позоришту.

Иако је Јуки XI приказао у свом позоришту и Шекспировог Магбета, код старијих грађана Токија најпопуларније су класичне драме и комедије.

Иако је Јуки XI приказао у свом позоришту и Шекспировог „Магбета", увео људе у своје драме и натерао лутке да се боре са њима као са живовима, међу старијим грађанима Токија који посећују његово позориште најпопуларније су класичне драме, комедије и скечеви који одражавају дух живота у старом Едоу. Дуга уска позорница са паноом у позадини, на коме помоћници вешто мењају дуга платна с исцртаним кулисама, поприште је многих љубавних драма, трагичних неспоразума, убистава, па чак и појава духова и вампира који равноправно „живе" са луткама.

На некој врсти моста изнад позорнице заклоњени црном завесом, невидљиви, Јуки XI и његови асистенти држе дрвени рам са неколико покретних дашчица за који су везани многобројни конци и дају живот луткама покрећући их прстима и дајући им глас уз пратњу старинске музике. Иако су свесни присуства глумаца који покрећу лутке, гледаоци, како радња одмиче, мало-помало заборављају на њих тако да лутке стварно пред њима оживе, воле се, свађају, туку, умиру... Пред крај, када заплет драме достиже врхунац, црна завеса која заклања глумце пада и публика може да види Јукија и његове асистенте који потпуно измењених лица, унети у драме лутака за које су везани дугим концима, воде њихову борбу и живе њихов живот.

Тешко је замислити са коликим савршенством, увежбаношћу и брзином глумци од лутака праве жива бића. Мајсторски направљене лутке могу да не само покрећу све удове, повијају се у различитим деловима тела, него су чак „способне" да штуцају, да се свлаче и облаче, носе терете, витлају мачем или пију саке из флаше. Посебно гротескни призор представља учесник једне од драма — костур који се пред очима публике раставља на делове и поново саставља сваку кошчицу или убијени путник дух и његов толико жив и људски монолог у коме сам за себе открива да је несрећним случајем погинуо и да сада мора да се навикне на смрт која „и није тако страшна ствар како може некоме да изгледа".

Драган Миленковић

До маја 1982. Маунт Еверест освојило је 110 људи, они су пробили седам марш-рута.

Најдраже признање експедицији је ова фотографија са првим освајачем Маунт Евереста — сер Едмундом Хиларијем (пети здесна)

ОСМА МАРШ-РУТА

ГОРЕ ОД САМОУБИСТВА

Кад је објављено да ће екипа совјетских алпиниста покушати да се попне на Маунт Еверест са непроходне југозападне стране, Рејнолд Меснер, двоструки победник »крова света«, записао је у свој дневник: »Унапред су осуђени на смрт!«.

Средином 1978. стигло је одобрење непалских власти да совјетска експедиција може, од марта 1982. да крене на освајање Маунт Евереста. Савез планинара СССР тада се обратио својим републичким савезима с молбом да одреде најбоље алпинисте за експедицију. Од 30 хиљада алпиниста, колико их је регистровано у Совјетском Савезу, предложено је чак 150 кандидата. Избор је брзо сведен на 50 имена. Међутим, и то је било превише, па је организована специјална провера способности.

Филм који је тада снимљен алпинисти и данас називају „филмом ужаса". На највишим врховима Совјетског Савеза испитиване су способности пењања са боцама за кисеоник и без њих, са тешким ранцима, затим вештина, издржљивост и тзв. висинска стабилност алпиниста. Често су симулиране опасне ситуације из којих се ваљало извући јер, знали су, Хималаји не праштају ни најмању грешку.

На крају тих исцрпљујућих провера у екипи је остало 16 људи који су већ тада подељени на четири четворке. Са њима су се на Хималаје упутили тренери и група неопходних пратилаца.

Шерпаси одустају

Непосредна припрема за јуриш на „трећи пол света", како многи називају Маунт Еверест, почела је марта прошле године. Стигавши на висину од 5300 метара, где се иначе постављају шатори експедиција које крећу на Хималаје, совјетска екипа је уредила своју базу по правилима којих се придржавају сви. Једно од правила је, на пример, да се за снабдевање базе и допрему целокупне спреме не смеју користити никаква превозна средства, а хеликоптер једино може да се употреби за спасавање. Терет се углавном преноси из места Лукла, удаљеног 6—7 дана хода од логора, а често и из Катмандуа који је, опет, од Лукле далеко две недеље хода.

Совјетска екипа је свој терет од 11 тона морала на леђима да пренесе из Катмандуа, главног града Непала, јер је у то доба године аеродром у Лукли пре личио на велико клизалиште. Наравно, за пренос терета узели су Шерпасе по цени коју је држава одредила — 24 рупије за дан пешачења. (Непал има и одређену цену за освајање Евереста — 1500 долара по експедицији).

У припремама за освајање највише тачке на нашој планети, совјетска експедиција је скицирала марш-руту пењања са пет прихватних логора. Од логора до логора алпинисти су обезбеђивали стазу, осигуравајући најтеже деонице клиновима, лествама и специјалним конопима. У међувремену су од базе до прихватних логора истурали намирнице, вреће за спавање, боце с кисеоником. Био је то велик напор који је трајао готово два месеца, неколико пута је цео подухват висио о концу, два пута су морали да обнављају тек постављене логоре које је ветар просто збрисао.

На температури од минус 40°Ц тешко је било и ципеле зашнирати. Да недаћа буде већа и Шерпаси, без којих је готово незамисливо ићи на Еверест, један по један су одустајали јер том југозападном страном — осмом марш-рутом — нико никад није ишао на врх. Једино је мештанин Нан Ван хтео туда на „кров света", али се и он вратио са стења између трећег и четвртог логора.

Искуство претходника је упућивало на поређење освајања Евереста са шахом: да би се победило, потребно је много потеза раније предвидети противникову намеру, а у датом тренутку жртвовати припреме за неочекиван ризик и кренути у противнапад, ка победи. Због тога су се Совјети и одлучили да у први покушај освајања Евереста крене двојка, уместо планиране четворке. Време им је ишло наруку а у том тренутку једини спремни, измождени од претходних исцрпљујућих припрема марш-руте и логора, били су Едуард Мисловски и Владимир Балиберлин.

50° испод нуле

У сутон 29. априла двојица искусних алпиниста с ранцима тешким по 27 кг стигли су у логор бр. 3, на 7800 м. Следећег дана кренули су и заноћили у логору бр. 4, на висини од 8250 м. Пред њима је сад био најсложенији део посла: обезбедити марш-руту и поставити последњи, пети логор, допремити до њега неопходну спрему. Због невремена рание то нису успели.

Првог маја Балиберлин је кренуо у пробијање марш-руте према висини од 8500 м. Био је то изузетно тежак посао јер је морао сам себе да осигурава. Ипак, успео је да за дана скачи и обезбеди пет конопаца. Кад се вратио на плато одакле је кренуо, затекао је скрушеног Мисловског који му је објаснио да је на стени пред четвртим логором изгубио ранац, боцу с кисеоником, фото-апарат... Мало је недостајало да и он заврши у бездану пошто му је ранац с леђа склизнуо на руке — није било избора, морао је да пусти спрему.

Трећег маја у један по подне њих двојица успели су да поставе и пети, последњи логор с намером да сутрадан рано крену на врх. Још 348 метара! То јутра температура је била око педесетог подеока испод нуле, ветар је готово обарао с ногу али није спречавао густ снег. Било је језиво, али њих двојица нису посустајали, пели су се шалама бодрећи један другог. Да би савладали последњи ледник, било им је потребно више од осам часова... Тачно у 14.35 по локалном времену цео свет им је био под ногама!

Москаљцев је жив

Нису ни слутили да су у том тренутку остали чланови експедиције били забринути за судбину једног другог члана. Наиме, Аљоша Москаљцев се, покушавајући да савлада једну стену, стропоштао у пукотину дубоку 15 метара. На срећу, и поред тога што

На „кров света" стигле су три заставе: СССР, Непала и Уједињених нација.

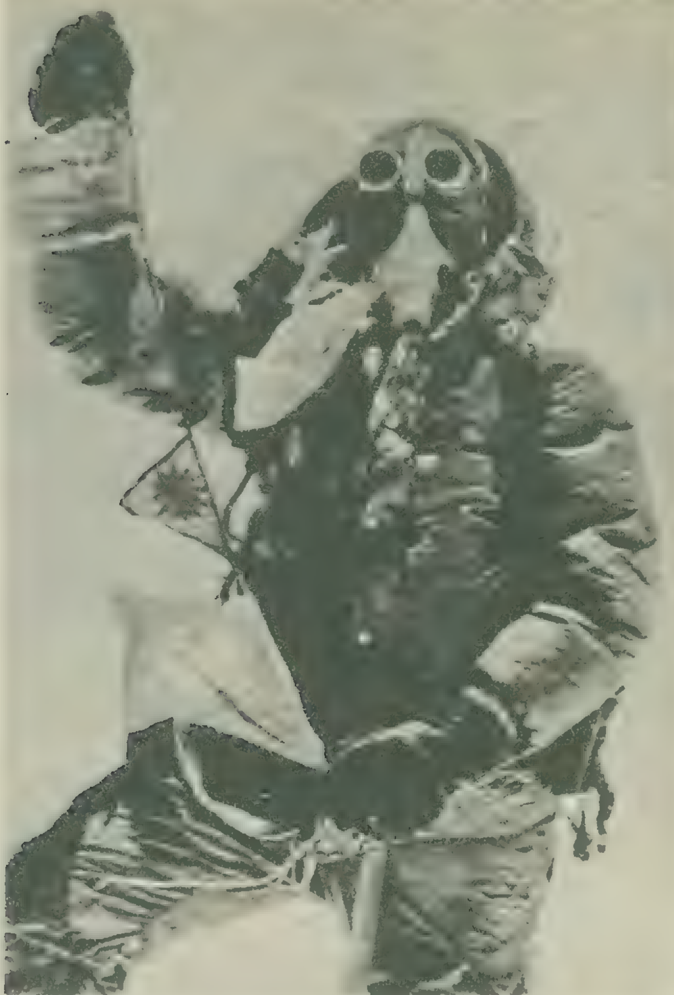

је треснуо на лед са висине петоспратнице, Москаљцев је остао жив, извукао га је један друг. И док су се остали чланови експедиције радовали, Аљоша је плакао схвативши да је уместо на врху, после двогодишњих припрема, свој пут завршио на дну ледене пукотине...

У 15 и 30 снег је поново почео да веје, а Мисловски и Балибердин тек што су се десетак метара спустили са врха. До мрака је остало једва два часа, а они су морали да стигну до платоа где су једино могли да заноће. Балибердину је остало још сасвим мало кисеоника, и он је одлучио да радио-везом саопшти бази да неће успети.

У то време четворка коју је предводио Валентин Иванов, брижљиво економишући резервама кисеоника, стигла је у пети логор. Исцрпљени алпинисти тек што су дошли себи кад је са радио-станице, која је стално радила, одјекнуо испрекидан глас Балибердина:

— Момци, можете ли да нам донесете нешто топло да попијемо и кисеоник, потрошили смо наш... Пожурите, прете нам „хладне наћве".

Четворка Иванова се згледала: провести ноћ у врећама за спавање то може бити крај Мисловског и Балибердина. Кроз главу су им пролетеле жртве ноћних хладноћа на тим висинама. Сетили су се и случаја аустријског алпинисте Хермана Була, човека који је освојио врх Нанга-Парбат (8125). Он је био један од ретких који је ноћ преживео ван шатора. Спасла га је једна покретна плоча на којој је вешто балансирајући престојао целу ноћ. Да је заспао, не би се пробудио. А то је било на висини од 8000 м. Мисловски и Балибердин су сада били седамсто метара више, на граници опстанка.

Гушим се . . . пузим . . .

После краћег већања одлучено је да у помоћ, са топлим напицима и боцама кисеоника, крену Бершов и Туркевич. У шест увече напустили су шатор са по три боце кисеоника на леђима: по једну за Балибердина и Мисловског, по две за себе. Иванов и Ефимов су остали у шатору са једном боцом у којој је било само три четвртине кисеоника. Било је то мало и за једног а камоли за двојицу. Међутим, пре него што су Бершов и Туркевич кренули у спасавање, заједнички су одлучили да сва двојица, кад буду већ толико близу врха, покушају и да га освоје.

Проблем је једино био у томе да ли су Мисловски и Балибердин способни да се сами врате, а биће и муке кад у бази сазнају за њихову намеру јер тако није било договорено. Ко је још ноћу освајао „кров света"!?

Балибердин је у свој дневник записао: „Не знам колико ћу још моћи да издржим. Гушим се, пузим... Никада у свом животу на планинама нисам био ближи крају..." Даље није писао јер су се управо у том тренутку појавили Бершов и Туркевич.

—Људи, размислите да ли можете сами да се спустите? — запитао је Бершов кад су се мало одморили.

Мисловски и Балибердин су се у чуђењу згледали: зар ноћу на врх Хималаја?! Из густих облака појавио се Месец и просуо светло на мртве, ледом оковане громаде Хималаја, на њихов камени врх, испод кога су била четворица људи, двојица који су морали одмах да кажу да ли могу сами доле да би друга двојица могла горе.

— Можемо — после кратке ћутње одговорио је Балибердин.

Истог тренутка Туркевич је радио-везом позвао базу, вођу експедиције Евгенија Тама. Кад је чуо о чему се ради, овај је заповедио да се сва четворица одмах спуштају, ни говора да Бершов и Туркевич сада иду горе! На упорно инсистирање све четворице Там је ипак попустио претходно проверивши да ли имају довољно кисеоника. Кад је чуо да обојица имају по 350 атмосфера кисеоника зажелео им је срећан пут.

Владимир Балибердин (десно) први је члан совјетске екипе који се испео на 8848 метара. За њим још десет алпиниста.

Стој! Чекај нас!

Било је то, по свој прилици, прво ноћно освајање Маунт Евереста. Испели су се на врх за нешто више од сата, без проблема јер се захваљујући месечини видело као усред бела дана. Задржали су се цео сат посматрајући фантастичну слику ледене пустоши, за тренутак су чак скинули маске с кисеоником да би удахнули ваздух „крова света". Кренули су назад кад су с Тибета почели да се гомилају снежни облаци.

Спуштајући се, Бершов и Туркевич су при месечини испод себе угледали Балибердина који је седео на једном испупчењу у стени, док се Мисловски лагано спуштао, како се Бершову учинило, право у амбис.

— Стој! Чекај нас! — повикао је и Мисловски је стао.

У поноћ су наставили спуштање учетворо. Ишли су лагано и одједном је Мисловски сео и завапио да више не може. Бершов му је пришао с леђа и на манометру боце с кисеоником видео да стрелица стоји на — нули. Скинуо је своју боцу и ставио је на његова леђа. Последње метре до логора бр. 5 савладали су кроз непрозиран мрак и вејавицу, уз помоћ батеријске лампе.

Само сат пошто су стигли у логор, ка врху су кренули Иванов и Ефимов, док је Туркевич обавештавао базу да Мисловски има промрзлине на рукама. Све време пута најстарији члан експедиције, четрдесет четворогодишњи Мисловски, ниједном се није пожалио. (Касније су му у Москви ампутирана четири прста). Иванов и Ефимов освојили су Еверест без неких великих проблема.

Хомутов преклиње

Дан касније према „трећем полу планете" кренула је четворка Ерванда Иљинског с намером да сви заједно стигну на Маунт Еверест. Међутим, због ранијег разбијања четворки настала је грешка у плану, нису сви могли заједно да ноће у једном логору, па су Валиев и Хришћатиј 6. маја ујутру сами кренули из последњег логора, док су Иљински и Чепчев још били у логору бр. 4. Морали су да пожуре јер су метеоролози предвиђали велико невреме 8. и 9 маја.

Први покушај Валијева и Хришћатија није успео, ураганскн ветар умало их није одувао са ледника. Приљубљени уза стену остали су више од шест часова, а за то време у последњи логор стигли су Иљински и Чепчев, чекајући да се прва двојица врате па да они крену. Чекање које је узбудило све трајало је пуних 15 сати, а онда је Там наредио да Иљински и Чепчев крену у спасавање Валиева и Хришћатија. Нашли су их готово без свести — хладноћа, ветар, вејавица и три сата без кисеоника нису им дозвољавали да стигну до логора пошто су претходно освојили Маунт Еверест.

Драма се сад пренела на Иљинског и Хришћатија: по наређењу Тама морали су да спусте исцрпљене другове, за њих двојицу пењање не Еверест је било завршено. Узалуд је Иљински, готово плачући, молио Тама да им дозволи да освоје Еверест, толико су близу, вођа експедиције остао је неумољив. Морали су да се врате. (Касније је утврђено да су Хришћатију промрзле ноге).

Осмог маја ујутру Евгениј Там је из Москве добио радиограм да због предстојећег невремена прекину пењање, ризик је сувише велик, а циљ је већ остварен. Там је одмах позвао Валерија Хомутова који се са Пучковим и Голодовим налазио у четвртом логору и известио га о одлуци из Москве, одакле је координирана цела акција освајања Маунт Еверестa са југозападне стране.

Хомутов је преклињао Тама да дозволи да њих двојица наставе пењање и обећао да ће у случају да их невреме предухитри одустати. Јавиће се у 8 часова увече са новим информацијама. Кад су се јавили, Там им је дозволио да ујутру покушају успон, али да не ризикују.

У 11.30 часова 9. маја Хомутов, Пучков и Голодов били су на врху, а Там је Москви послао радиограм са извештајем да је екипа завршила акцију... Два дана касније, на неколико часова хода од Лукле где су алпинисти застали да се одморе, Михаил Туркевич је фотографисао ретку траву: после пуна два месеца проведених међу камењем, ледом и снегом, зажелео се „нормалне" земље.

П. М.

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

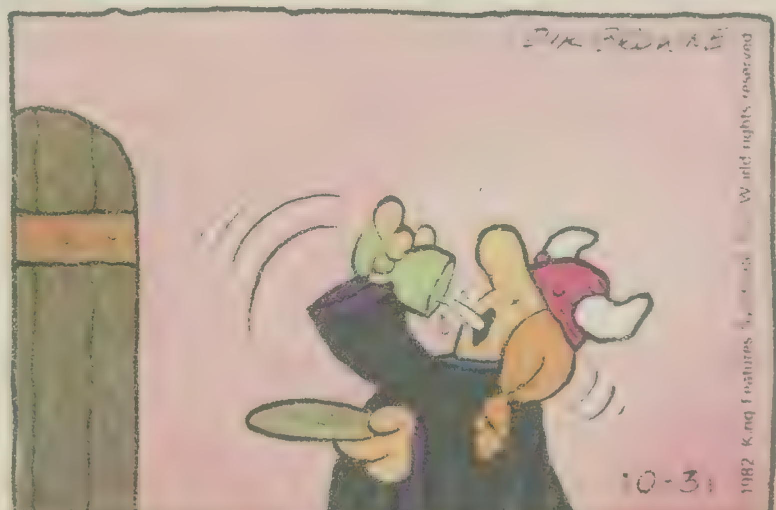

Поручник Блубери: Дух са златним мецима

I део

Поручник Блубери, Џим Мек Клур и Вали, ловац на уцене, били су на трагу Вернеру Амадеусу званом Просит, некадашњем војнику пруског порекла, садашњем олошу, који је кренуо ка планини Сијерра у потрази за златом...

Мислиш да тамо има воде?

Ако је пресушила, онда ћемо и ми?

Ионако има мало наде да ћемо се извући? Апачи су нас приметили?

Вернер Амадеус је застао...

Они типови иду право овамо... Бежи... Да ли ме следе или су случајно ту?

Видите ли димне сигнале? Имаћемо ускоро Индијанце за петама?

Мало касније...

На једној страни Апачи, а на другој ови...

Мек Клур и Блубери... Ено и Валија... Удружили су се против мене...

Хоће моје злато... Смирићу се тек кад их се отарасим... Горе су стене... Сад је прилика...

Касније...

Најзад вода?

Полако, и будите на опрезу? Апачи нису далеко?

Заборавио сам како ово изгледа?

Само се ви напијте...

1620/1 1620/1

САД ЈЕ ПРАВИ ТРЕНУТАК! ОВО ЋЕ ИМ ПАСТИ ПРАВО НА ГЛАВЕ...

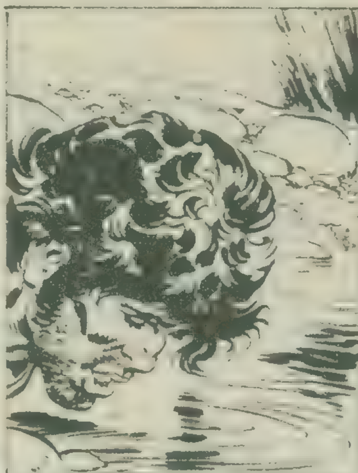

?

ПАЗИТЕ!

ОВАМО БРЗО!

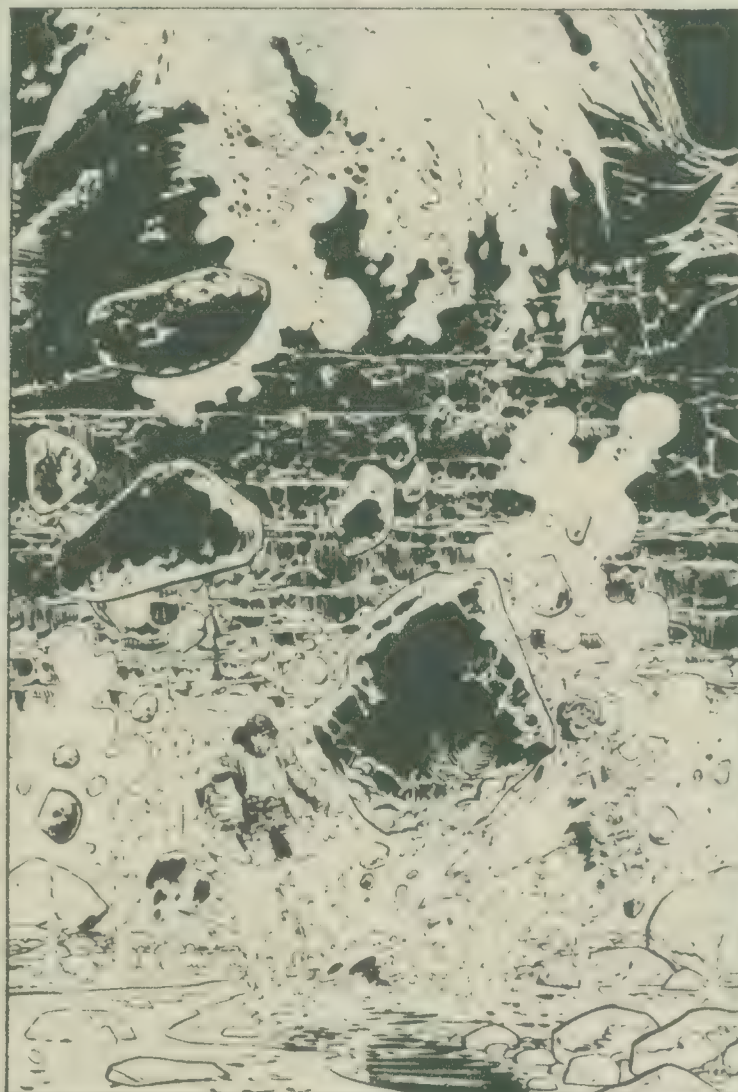

СТО МУ ГРОМОВА! СРЕДИЛИ СУ НАС ЗА ДЛАКУ! ЈЕ Л' ТО ДЕЛО АПАЧА?
НЕ ВЕРУЈЕМ... ЛЕЗИТЕ И ПРАВИТЕ СЕ МРТВИ ДОК НЕ ВИДИМ У ЧЕМУ ЈЕ СТВАР!

ПРАШИНА СЕ РАЗИШЛА! ДВОЈИЦУ САМ ДОКРАЈЧИО, А ТРЕЋИ ЈЕ СИГУРНО ИСПОД СТЕЊА!

1628/2

ГОТОВ ЈЕ! ПА ТО ЈЕ БЛУБЕРИ!

САД МОГУ СЛОБОДНО ДА ИДЕМ... ИМАМ КОЊЕ И МУНИЦИЈУ... БАШ ЛЕПО...

ВАРНЕР ЈЕ БИО ЗАДОВОЉАН, ПУТ МУ ЈЕ БИО СЛОБОДАН...

БОЉЕ ДА ПРОВЕРИМ... ДА НИСУ АПАЧИ ТАКО БЛИЗУ, ИЗРЕШЕТАО БИ ИХ... ПРВО ДА ВИДИМ БЛУБЕРИЈА...

УХ, ЧИЗМЕ СУ ПРАЗНЕ!
НЕ МРДАЈ! БАЦИ ПУШКУ, СТАРА БИТАНГО!

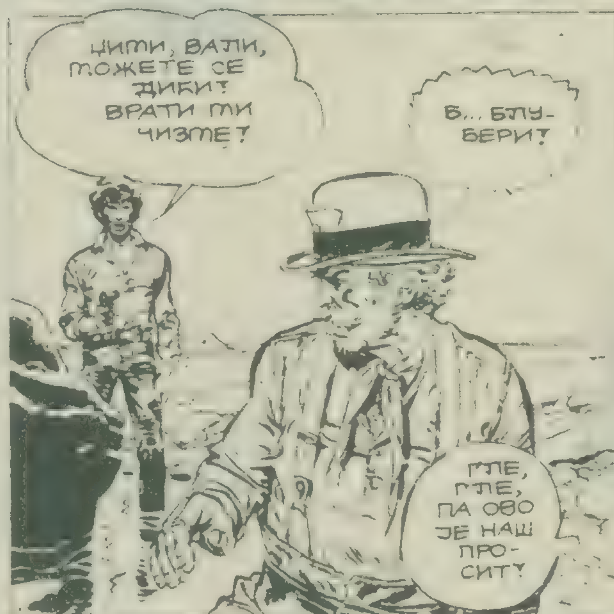
ЏИМИ, ВАЛИ, МОЖЕТЕ СЕ ДИЋИ! ВРАТИ МИ ЧИЗМЕ!
Б... БЛУБЕРИ!
ГЛЕ, ГЛЕ, ПА ОВО ЈЕ НАШ ПРОСИТ!

МАЛО КАСНИЈЕ...
РЕКАО САМ ТИ ДА ЋЕМО СЕ ЈОШ СРЕСТИ! ЗАЖАЛИЋЕШ ШТО МЕ НИСИ ДОКРАЈЧИО!

КОЊИ И СТВАРИ ОВОГ ОЛОШЋА СУ ТУ НЕГДЕ! ЏИМИ, ПРОНАЂИ ИХ!

ПРВО ДА ИЗРАВНАМ РАЧУНЕ!
СЛУШАЈ ШТА ТИ СЕ НАРЕЂУЈЕ!

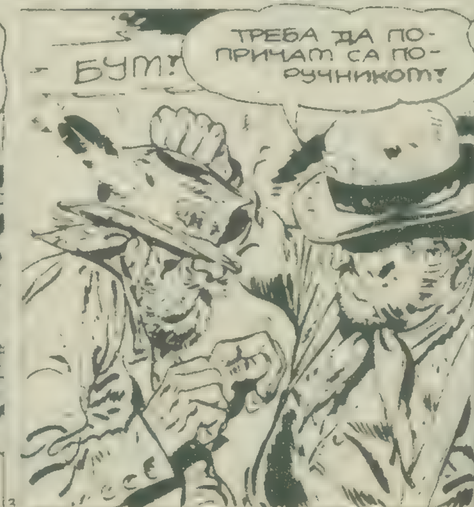
БУМ!
ТРЕБА ДА ПОПРИЧАМ СА ПОРУЧНИКОМ!

СМРВИЋУ ГА!
НЕ ТРЕБА ЖУРИТИ! МОЖДА ЋЕМО СЕ НАГОДИТИ!

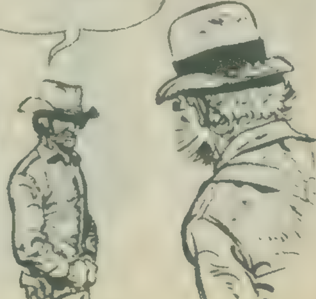
НЕ ПРАВИ ГЛУПОСТИ! ПРОСИТА У ПАЛОМИТУ ЧЕКА УЖЕ!

ЗА МЕНЕ ЋЕТЕ ДОБИТИ МАЛУ НАГРАДУ, А ЈА ВАМ МОГУ ПОНУДИТИ ВИШЕ! РУДНИК ЈЕ БЛИЗУ...
ТО ЈЕ МАЛО ЗА МЕНЕ!
ШТА?!

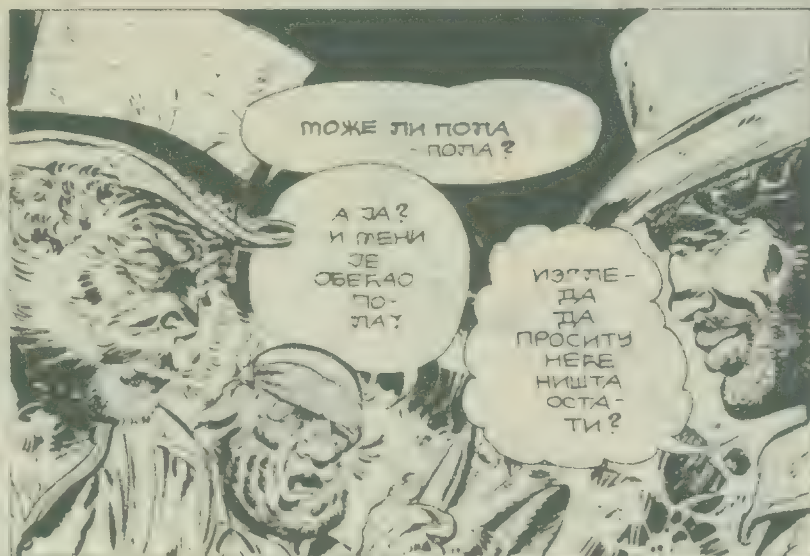
МОЖЕ ЛИ ПОЛА - ПОЛА?
А ЈА? И МЕНИ ЈЕ ОБЕЋАО ПОЛА!
ИЗГЛЕДА ДА ПРОСИТУ НЕЋЕ НИШТА ОСТАТИ?

УСКОРО НЕЋЕ ИМАТИ НИ СВОЈ СКАЛП, А НИ МИ! ПОГЛЕДАЈТЕ ТАМО!

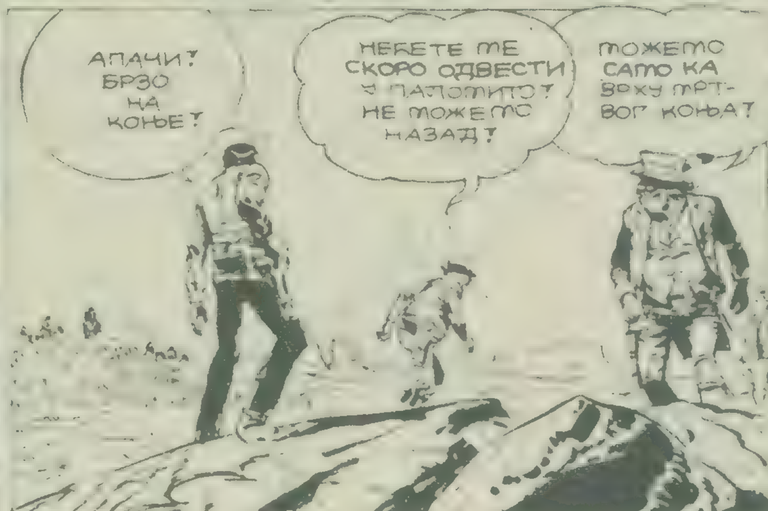
АПАЧИ! БРЗО НА КОЊЕ!
НЕЋЕТЕ МЕ СКОРО ОДВЕСТИ У ПАЛОМИТО! НЕ МОЖЕМО НАЗАД!
МОЖЕМО САМО КА ВРХУ МРТВОГ КОЊА!

МОРАМО ИМ СЕ СУПРОТСТАВИТИ! ЕВО ТИ ПУШКА ВАЛИ, АЛИ ЈЕ НЕМОЈ ЗЛОУПОТРЕБИТИ!
ТОГ ТРЕНУТКА...

ЕВО И ОСТАЛИХ! НАПРЕД, МОМЦИ!

БЛУБЕРИ, МЕК КЛУР И ВАЛИ СУ БИЛИ ОДЛИЧНИ СТРЕЛЦИ...

НЕШТО КАСНИЈЕ...
ЈУХУ!!! ИЗВУКОСМО СЕ, СИНКО!
НЕ ЗАВАРАВАЈ СЕ! ОНИ НЕ САМО ДА НЕ ОДУСТАЈУ, ВЕЋ НАС И СУСТИЖУ! ПРЕТОВАРЕНИ СМО!

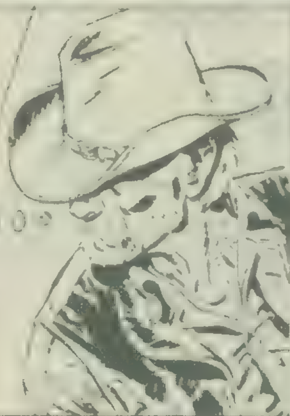
ВАЛИ ЈЕ ПОКУШАО ДА ИСКОРИСТИ ПРИЛИКУ...
ИОНАКО СМО ИЗГУБЉЕНИ... ТАДА...

СТВОРИО ЈЕ ПЛАН...
АКО ИМ УБИЈЕМ КОЊЕ, ПАШЋЕ АПАЧИМА У РУКЕ...

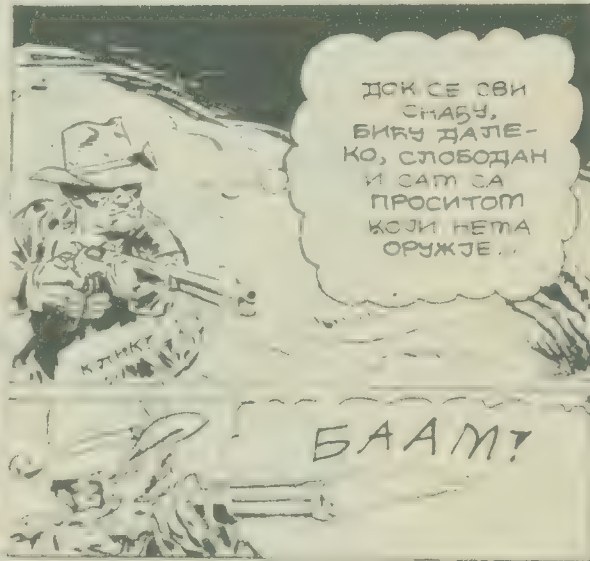
ДОК СЕ СВИ СНАЂУ, БИЋУ ДАЛЕКО, СЛОБОДАН И САМ СА ПРОСИТОМ КОЈИ НЕМА ОРУЖЈЕ...
КЛИНК!
БААМ!

МАЈК!
5

1628/5

ТО ЈЕ ВАЛИ ПУЦАО? ЈЕСИ ЛИ ДОБРО?
НЕ БРИНИ, ДОБРО ТИ ЈЕ...
А САД ДРУГОГ...

ОБУЗЕТ ЖУРБОМ, ВАЛИ ЈЕ ПРОМАШИО...
НИШТА...
КЛИК!

ДА НИЈЕ МАЈКА, ЈУРИО БИХ ГА ДО ПАКЛА!
ПАМ! ПАМ! ПАМ!
СКОЧИ ИЗА МЕНЕ, БРЗО!
БЕЖИ! НЕ МОЖЕМО ОБОЈИЦА НА ЈЕДНОГ КОЊА! ЗАДРЖАЋУ АПАЧЕ ДОК НЕ ОДМАКНЕШ!
ПАМ!

МАСАКРИРАЋЕ ГА... НЕ МОГУ ОТИЋИ...

СКАЧИ, МАЈК!
АКО ТИ ОСТАЈЕШ, И ЈА ЋУ! ПРИРЕДИЋЕМО ИМ ДОБРОДОШЛИЦУ!
БЕЖИ, УСИЈАНА ГЛАВО!

ПА ИПАК
ОДАВДЕ ИМ СЕ МОЖЕМО СУПРОТСТАВИТИ!
ТРЕБА ИЗДРЖАТИ ДО МРАКА СА ОВО МАЛО МУНИЦИЈЕ!

ЗАШТО НЕ ПУЦАШ, БЛУБЕРИ?
ЧЕКАЈ, НЕШТО СЕ ДЕШАВА!

1628/6

ЦИТИ, УСПОРИЛИ СУ! НЕ ИДУ ДАЉЕ!
ОКЛЕВАЈУ! КАО ДА СЕ ПЛАШЕ!
КРЕНИТЕ! ШТА ЧЕКАТЕ? БЛЕДОЛИКИ СУ НАМ САД ЛАК ПЛЕН!

ТА ПЛАНИНА ЈЕ УКЛЕТА!
МЛАД МЕСЕЦ ЈЕ НА ГРАНИЦИ ПЛАНИНЕ СМРТИ!
ВРАТИМО СЕ ДОК ЗЛИ ДУХОВИ НИСУ УШЛИ У НАС!

ПОНАШАТЕ СЕ КАО ПЛАШЉИВА СКВО! НАША УБИЈЕНА БРАЋА ТРАЖЕ ОСВЕТУ!
ЗЛИ ДУХОВИ ЋЕ КАЗНИТИ БЛЕДОЛИКЕ!
НЕКА МЛАДИ МЕСЕЦ ИДЕ САМ, ПОШТО ЈЕ ТОЛИКО ХРАБАР!
СВИ КОЈИ СУ СТУПИЛИ НА ПЛАНИНУ - МРТВИ СУ!
ОВИ НЕЋЕ ДА СЕ ПОКОРЕ ПОГЛАВИЦИ!
ДИВНИ ЉУДИ! КО БИ РЕКАО...

ВРАЋАЈУ СЕ, МАЈК! СПАСЕНИ СМО!
НЕМОЈ СЕ УНАПРЕД РАДОВАТИ! ЧЕКАЋЕ ОНИ ДА НАС САВЛАДА ГЛАД И ЖЕЂ!
МАЛО КАСНИЈЕ...
ПО МРКЛОМ МРАКУ! ПОЛОМИЋЕМО НОГЕ!

ПОДЕЛИЛИ СУ СЕ У МАЊЕ ГРУПЕ И ЧЕКАЈУ У ПОДНОЖЈУ! САЧЕКАЋЕМО НОЋ И ЗАОБИЋИ ПЛАНИНУ!

А НА ВРХУ...
СТАНИ, ПРОСИТЕ! АПАЧИ СУ СЕ ВРАТИЛИ! ОВДЕ ЋЕМО СЕ УЛОГОРИТИ!
ПОБОГУ, ВАЛИ, СКЛОНИ ВЕЋ ЈЕДНОМ ТУ ПУШКУ!

ОНО С БЛУБЕРИЈЕМ СИ СТРАШНО ИЗВЕО! САД СУ СИГУРНО БЕЗ СКАЛПА!
НЕ УЛАГУЈ МИ СЕ, ПАЦОВЕ ЈЕДАН! И ТИ ЋЕШ ДОЋИ НА РЕД, АЛИ КАД КАЖЕШ ГДЕ ЈЕ РУДНИК!

ИМАМ ДОБРЕ МЕТОДЕ ЗА РАЗВЕЗИВАЊЕ ЈЕЗИКА!
НИСАМ СЛАГАО?!

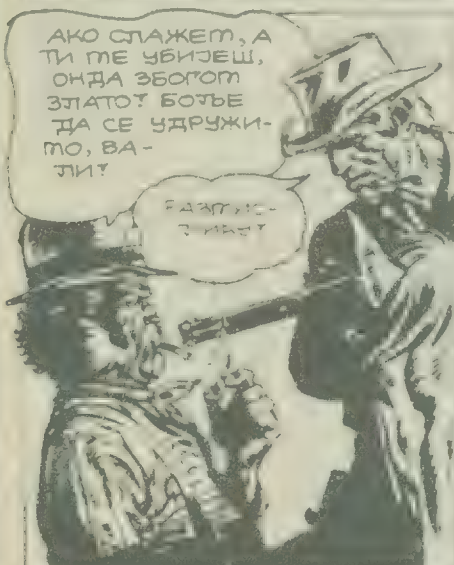
АКО СЛАЖЕМ, А ТИ МЕ УБИЈЕШ, ОНДА ЗБОГОМ ЗЛАТО! БОЉЕ ДА СЕ УДРУЖИМО, ВАЛИ!

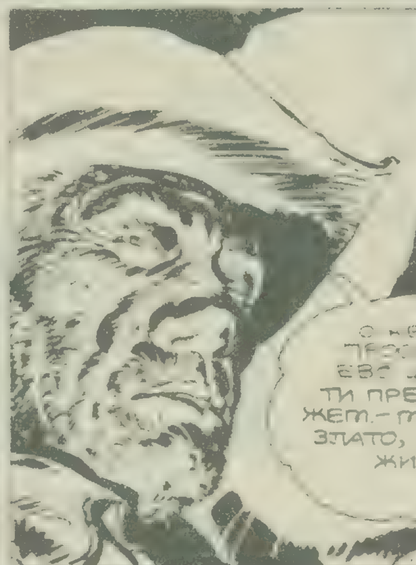
ТИ ПРЕДЛАЖЕМ.– МЕНИ ЗЛАТО, ТЕБИ ЖИВОТ!

АХ! У РЕДУ, ОРТАК! НЕМАМ ИЗБОРА, ЗАР НЕ?
НЕ ОДУГОВЛАЧИ С ПРИЧОМ! НЕЋЕШ ДОБИТИ НИ КАП ВОДЕ ДОК НЕ КАЖЕШ ГДЕ ЈЕ РУДНИК!

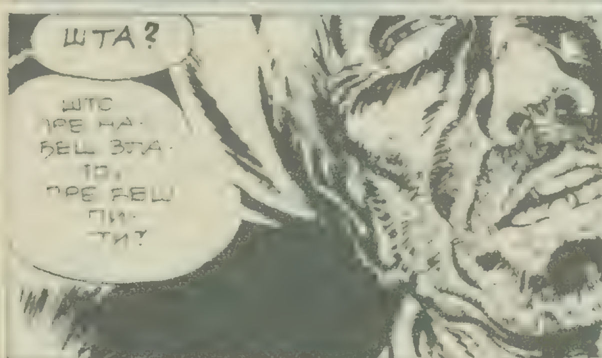
ШТА?

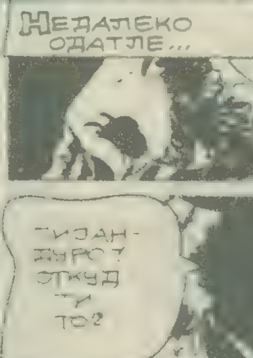
НЕДАЛЕКО ОДАТЛЕ...

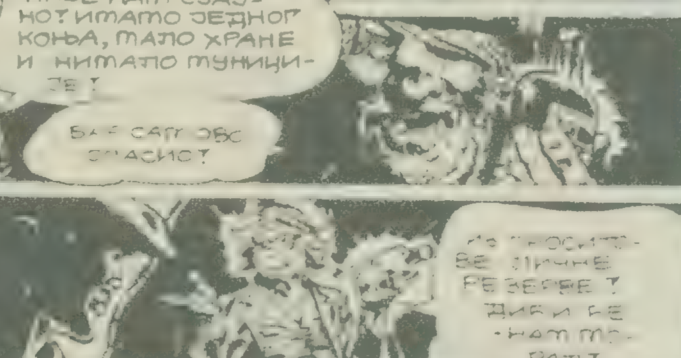
НИЈЕ НАМ СЈАЈНО! ИМАМО ЈЕДНОГ КОЊА, МАЛО ХРАНЕ И НИМАЛО МУНИЦИЈЕ!

У ЧАСТ ЗЛИХ ДУХОВА КОЈИ НАСТАЊУЈУ ОВУ УКЛЕТУ ПЛАНИНУ!

ИАААРГГ!

ИАААРГГ!
Планином се пролама језив урлик...

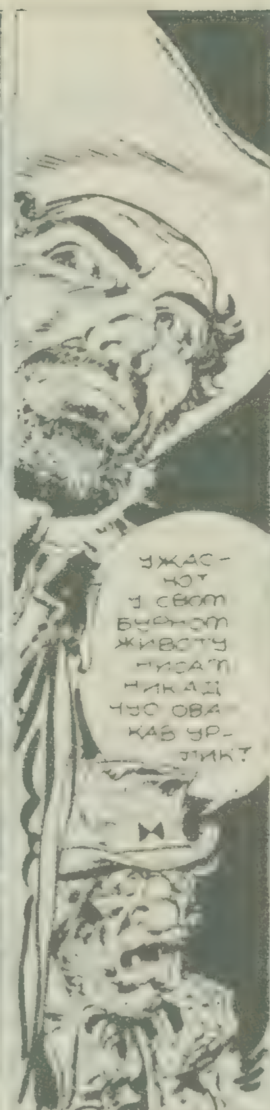
УЖАСНО! У СВОМ БУРНОМ ЖИВОТУ НИСАМ НИКАД ЧУО ОВАКАВ УРЛИК!

И друга двојица су исто чула...
ПРОСИТЕ, ШТА ТО БИ?
САМ ЂАВО ЗНА! МОЖДА АПАЧИ ДОЗИВАЈУ ЗЛЕ ДУХОВЕ!

ПИТАМ СЕ ДА ТО НИЈЕ ЗНО ПРОКЛЕТСТВО!
НЕЋЕШ МЕ ОДВРАТИТИ ОД ЗЛАТА! БИЋЕМО НА ОПРЕЗУ! ТИ ЋЕШ ПРВИ СТРАЖАРИТИ!

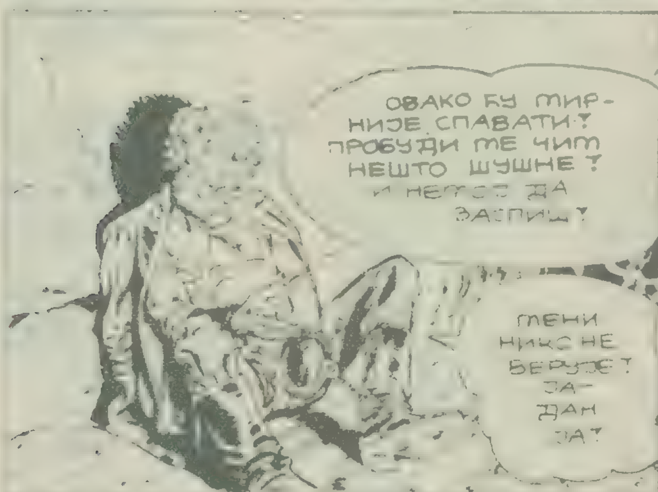
ОВАКО ЋУ МИРНИЈЕ СПАВАТИ! ПРОБУДИ МЕ ЧИМ НЕШТО ШУШНЕ! И НЕМОЈ ДА ЗАСПИШ!
МЕНИ НИКО НЕ ВЕРУЈЕ! ЈАДАН ЈА!

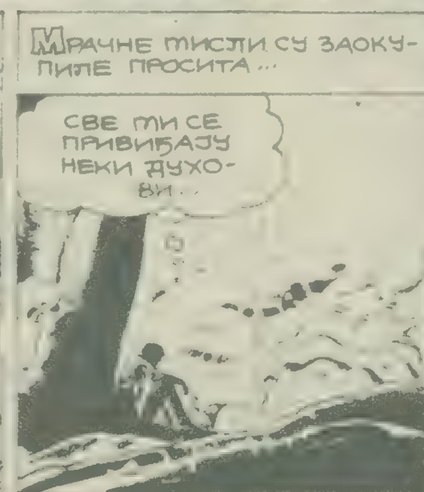
Мрачне мисли су заокупиле Просита...
СВЕ МИ СЕ ПРИВИЂАЈУ НЕКИ ДУХОВИ...

БОЖЕ ДА СМИСЛИМ КАКО ДА СЕ ОТАРАСИМ ОВЕ БИТАНГЕ...

Свануло је
ТО И ЈА МИСЛИМ, СИНКО! БАР ДА ИМАМО ВИСКИЈА!
ШАНСЕ СУ НАМ МАЛЕ ДА СЕ РЕШИМО АПАЧА А И ДА ПРЕЂЕМО ПУСТИЊУ БЕЗ ВОДЕ И ХРАНЕ!

За то време...
ОВО ЈЕ ПРАВИ ЛАВИРИНТ! ТРЕБА ДА ПРОНАЂЕМО КАЊОН ВЕЛИКЕ ДИНЕ!

ИЗГУБИЋЕМО ТРАГ ВЕ! ПОЖУРИ!

Изненада се чуо пуцањ и метак је пролетео поред Валијеве главе...
БУМ!
ФИЈУУУУУ!
НЕКО ЈЕ ПУЦАО!
БРЗО У ЗАКЛОН!

БУМ!
ФИЈУУУ!
КО ЛИ ЈЕ ТО?
ТРЕБА ДА ГА УЋУТКАМО! УЗМИ ДИНАМИТ СА МАЗГЕ!

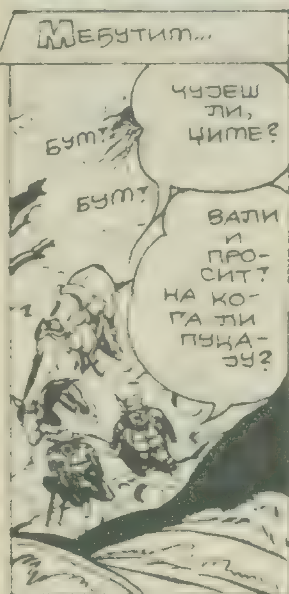
Међутим...
БУМ!
БУМ!
ЧУЈЕШ ЛИ, ЏИМЕ?
ВАЛИ И ПРОСИТ! НА КОГА ЛИ ПУЦАЈУ?

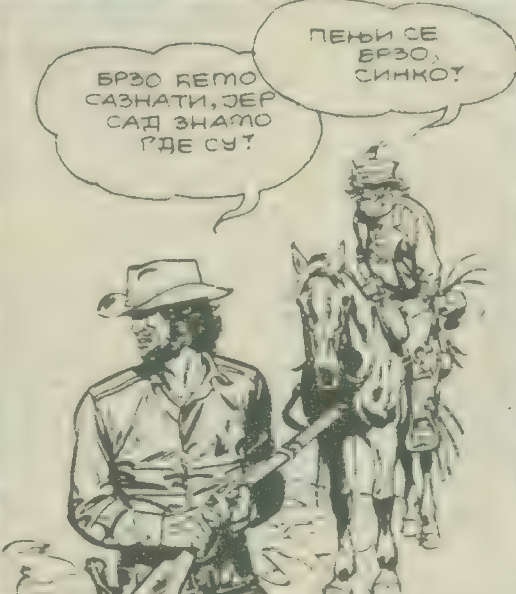
БРЗО ЋЕМО САЗНАТИ, ЈЕР САД ЗНАМО ГДЕ СУ!
ПЕЊИ СЕ БРЗО, СИНКО!

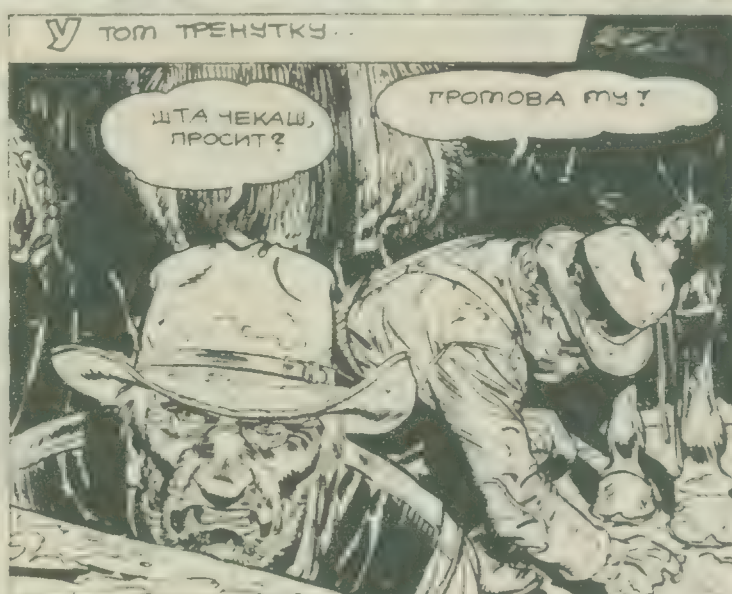
У том тренутку...
ШТА ЧЕКАШ, ПРОСИТ?
ГРОМОВА МУ!

ВАЛИ, ОВО ЗАМАЛО ДА НАС УБИЈЕ! ДОКОТРЉАЛА ТИ СЕ ЧАУРА ЧАК ДО НОГУ!
ПА ШТА?

КАКО, ПА ШТА? ЈЕСИ ЛИ ЋОРАВ? ГЛЕДАЈ, ОД ЧИСТОГ ЈЕ ЗЛАТА!
ШТА?

НЕК УМРЕМ АКО ИШТА РАЗУМЕМ!
ОДАКЛЕ ЛИ ЈЕ ОВО?

ТАМО ЛЕЖИ ОДГОВОР! УЗМИ ЕКСПЛОЗИВ И БАЦИ ГА У ТОМ ПРАВЦУ! ШТИТИМ ТЕ!
НАДАМ СЕ ДА ЋЕШ ТО УЧИНИТИ - ЗБОГ ЗЛАТА!

ЗАР НИЈЕ ЖАЛОСНО ДА У МОЈИМ ГОДИНАМА ИЗВОДИМ АКРОБАЦИЈЕ?

НАЗАД ЈЕ СТИГАО...

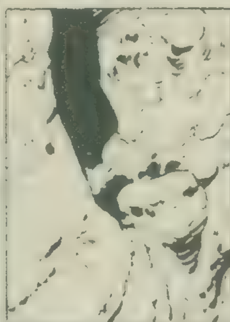

БУУУМ!

ОТКИНУЛИ СМО МУ ГЛАВУ!
ПТИЧИЦА ЈЕ ОДЛЕТЕЛА! ОВО НИЈЕ РУПА, ВЕЋ ТУНЕЛ! ЕНО И ИЗЛАЗА!

ТАЈ МОМАК СА ЗЛАТНИМ МЕЦИМА ЗАСЛУЖУЈЕ ДА ГА УПОЗНАМО!
УСКО ЈЕ, ОВО ЈЕ РУКОМ ПРОКОПАНО!

ЕВО ИЗЛАЗА! МИРИШЕ ТИ НА ЗАМКУ? ДАЈ МИ ПУШКУ НА ЧАС!
ШАЛИШ СЕ? ИЗВАДИЋУ МЕТКЕ! И ПОЖУРИ, ПОРУШИЋЕМО СЕ!

1628/11

ПСТ! САД ЋУТИ!

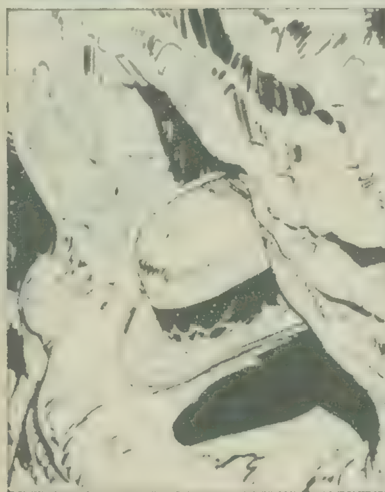
ИЗНЕНАДА...

ЗАМКА! ОВАЈ НАС ЈЕ ОЧЕКИВАО! БРЗО НАЗАД!
КО ЈЕ ТО? КО?

БРЗО СУ НАПУСТИЛИ ТУНЕЛ
ПОМОЗИ МИ ДА СИЂЕМ!
ТАЈ ЈЕ ВЕЋ ПОБЕГАО! НЕЋЕМО ГА ЈУРИТИ!

НЕ ЗНАМ КО ЈЕ НИ ЗАШТО ХОЋЕ НАШУ КОЖУ, АЛИ ДОК ГА НЕ СРЕДИМО, МОРАМО ДОБРО ОТВОРИТИ ОЧИ! ПРАТИЋЕ НАС!
ИМА ДА ТИ КУПИ ШЕШИР!

ЕНО **ВЕЛИКЕ ДИНЕ**!

САМ ПЕСАК!
ИДИ ТИ НАПРЕД! ЈА ЋУ ТЕ СЛЕДИТИ!

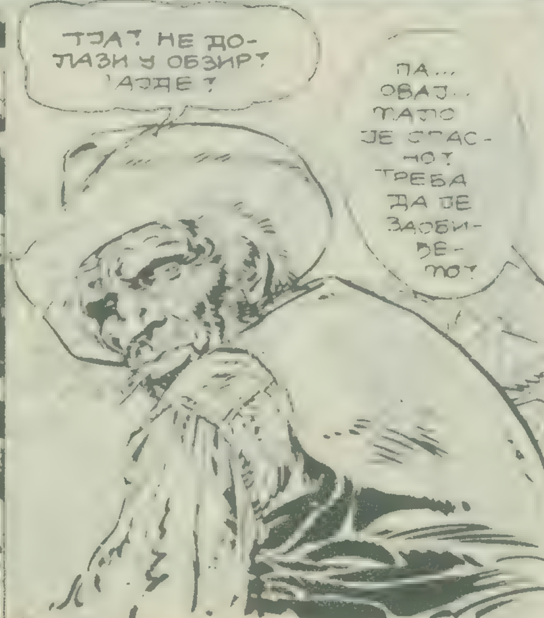
ТЈА! НЕ ДОЛАЗИ У ОБЗИР! 'АЈДЕ!
ПА... ОВАЈ... ТАМО ЈЕ ОПАСНО! ТРЕБА ДА ЈЕ ЗАОБИЂЕМО!

1628/12

АКО ИДЕМО СРЕДИНОМ, У ОПАСНОСТИ СМО... А ПО СТРАНИ - ПЕСАК КЛИЗА!
Ш... ШТА?! ТО ТИ НИСИ РАНИЈЕ РЕКАО! ЗАТО СИ МЕ И СПАО НАПРЕД!

'АЈДЕ, БИТАНГО! СИЂИ С КОЊА! ПЛАТИЋЕШ МИ ОВО!
ВАЛИ, НЕ СМЕШ МЕ УБИТИ! А ЗЛАТО?

НЕМОЈ, ВАЛИ! НИСАМ СЕ РАНИЈЕ СЕТИО!
ОПОШУ! НАУЧИЋУ ТЕ ПАМЕТИ!

РЕКАО САМ - СЈАШИ!
ТРААС!

ПРЕСТАНИ ДА ЦМИЗДРИШ!
ВАЛИ, ПУСТИ МЕ!

СЛЕДЕЋИ ПУТ ЋУ ТИ ИЗБИТИ ЗУБЕ! А САД, УЗЈАШИ!

ПЛАТИЋЕ МИ ЗА ОВО.. МОРАМ ГА СЕ ШТО ПРЕ РЕШИТИ!
КРЕЋЕМО!

МЕЂУТИМ...
ОСТАЦИ ЕКСПЛОЗИВА! ОВДЕ ЈЕ НЕКО ПРЕСРЕО ВАЛИЈА И ПРОСИТА! АЛИ КО? И ЗАШТО?
ЈОШ ПРЕ САТ ВРЕМЕНА СУ БИЛИ ОВДЕ! ОНИ МИСЛЕ ДА СМО МИ МРТВИ, ПА НЕЋЕ БИТИ ОПРЕЗНИ!
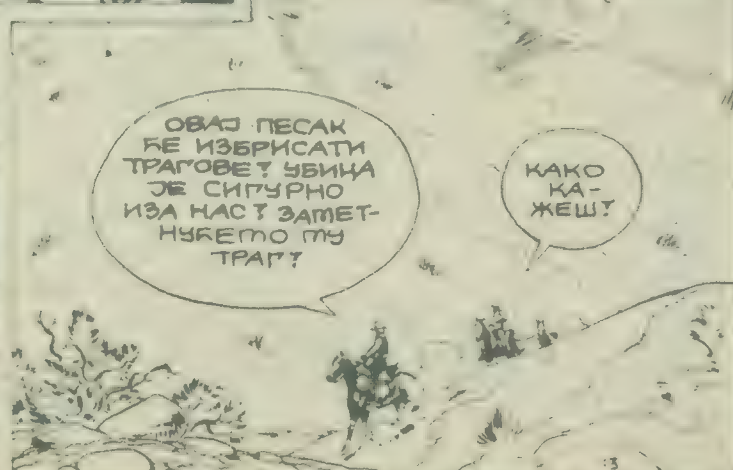
АЛИ, У ИСТОМ ТРЕНУТКУ...
ОВАЈ ПЕСАК ЋЕ ИЗБРИСАТИ ТРАГОВЕ! УБИЦА ЈЕ СИГУРНО ИЗА НАС! ЗАМЕТНУЋЕМО МУ ТРАГ!
КАКО КАЖЕШ!

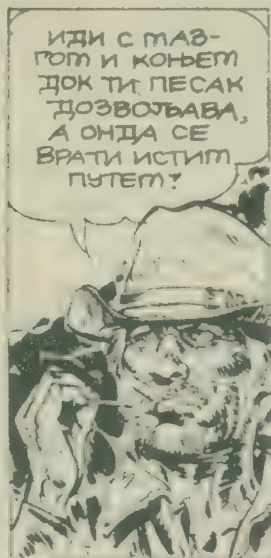
ИДИ С МАЗГОМ И КОЊЕМ ДОК ТИ ПЕСАК ДОЗВОЉАВА, А ОНДА СЕ ВРАТИ ИСТИМ ПУТЕМ!

ОКЛИЗНУЋУ СЕ! МОЖДА ИМА И ЖИВОГ ПЕСКА!
ПУСТИ КОЊА НАПРЕД! ОН ЋЕ ОСЕТИТИ ОПАСНОСТ!

МАЛО КАСНИЈЕ ...

ДОВОЉНО ЈЕ ДА ОСТАНЕ БАР МАЛО ТРАГОВА ПА ДА УБИЦА МИСЛИ ДА СМО ПРЕШЛИ НА ДРУГУ СТРАНУ!
НИЈЕ ВАЉДА ЛУД ДА ПОВЕРУЈЕ У ТВОЈ ПЛАН! А ДРУГО, УВЕК ЈА ОБАВЉАМ ПРЉАВ ПОСАО!

ПРОСИТ ЈЕ ЗАПОЧЕО ПЕЊАЊЕ ...
ШТО ЛИ ЈЕ КОЊ СТАО? САВ ДРХТИ...

ЗВЕЧАРКА!

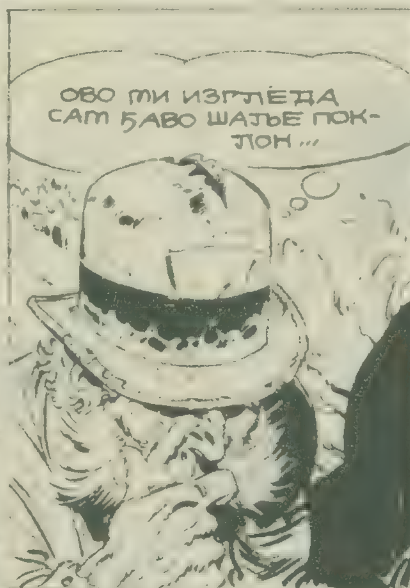
ОВО МИ ИЗГЛЕДА САМ ЂАВО ШАЉЕ ПОКЛОН ...

УЗ ПОМОЋ ГРАНЕ И КОНОПЦА ПРОСИТ ЈЕ НАПРАВИО ОМЧУ...
'АЈДЕ ДИГНИ ВИСОКО ГЛАВУ, ЛУЧЕ!

ОДЛИЧНО!

САКРИЈ СЕ ТУ, ЛЕПОТИЦЕ! ВАЛИ ЈЕ НЕСТРПЉИВ! ХИ! ХИ!
ПРОСИТЕ, ШТА РАДИШ ТОЛИКО У ТОЈ РУПИ?

ИДЕМ! ЗАМАЛО ДА СЕ ОКЛИЗНЕМ!
ДО ЂАВОЛА! ЧИМ ГА ИСПУСТИМ ИЗ ВИДА, ЧИНИ МИ СЕ ДА НЕШТО СПРЕМА!

Пошто је сакрио змију у бисаге, Просит је сишао...
ТАКО... ОСТАВИЛИ СМО ЛАЖНИ ТРАГ! КУДА ЋЕМО САД?
ИМА ТУ НЕГДЕ НЕКИ УЗАН ПРОЛАЗ КОЈИ ЗАОБИЛАЗИ ДИНУ! ТРЕБА ГА НАЋИ!

Бришући праве трагове, Вали и Просит су истраживали терен. Изненада...
МИСЛИМ ДА САМ НАШАО!
ЈЕСИ ЛИ СИГУРАН? ПРОШАО САМ ТУДА И НИСАМ НИШТА ПРИМЕТИО!

И Блубери и Џими су стигли до дине...
ТРАГОВИ СУ СВЕЖИ! ИМАМО ИХ!
КОЛИКА ДИНА!

ОВО МИ СЕ НЕ СВИЂА! СТЕШЊЕНИ СМО!
АКО ВИШЕ ВОЛИШ ДА СЕ НАГУТАШ ПЕСКА, САМО ИЗВОЛИ!

ОВУДА СУ КРЕНУЛИ!
СЈАШИ, ИЋИ ЋЕМО ПО ТРАГУ!

БЛИЗУ СМО! ПОЖУРИ!
НЕ МОГУ... НИСАМ ВИШЕ МЛАДИЋ!

ЧУДНО! ТРАГОВИ НЕСТАЈУ...
СВЕ МИ ЈЕ ТО СУМЊИВО!

ШТА ЈЕ ОВО?
ОХ... ПРОПАДАМ!

ЏИМИ, БРЗО НАЗАД! ПЕСАК ЈЕ КРЕНУО!

БЛУБЕРИ ЈЕ СВЕ ВИШЕ УПАДАО У ПЕСАК ...
БЕЖИ ЦИТИ, ШТО ПРЕ! И ТИ ЋЕШ ПОТОНУТИ!
НЕ ПОМЕРАЈ СЕ, ТАКО БРЖЕ ПРОПАДАШ!

ДРЖИ СЕ! УВЕК ЈА МОРАМ ДА ТЕ ВАДИМ!
БАЦИЋУ ТИ ЛАСО!

ЈАХАЈ!

ОХ!
НИСАМ ВИШЕ ТАКО ВЕШТ! ПОКУШАЋУ ЈОШ ЈЕДНОМ!

НЕ МОГУ ВИШЕ!

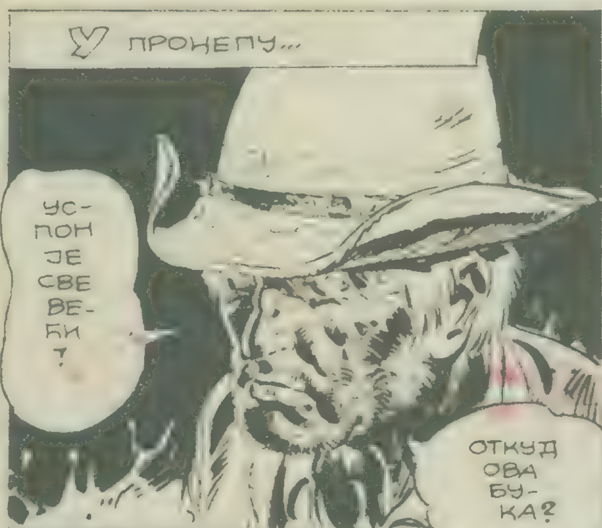
У ПРОЦЕПУ...
УСПОН ЈЕ СВЕ ВЕЋИ!
ОТКУД ОВА БУКА?

ОДРОН! ЗАТВОРИЋЕ НАМ ПРОЛАЗ! ВРАТИМО СЕ!

ПОТЕРАЈ КОЊА! БРЗО!

ОВО ЈЕ КРАЈ!
НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ПОПАЈ

ДРАГА МОЈА ОЛИВА, ТИ СИ ПРАВА СРЕЋНИЦА!
ЛЕПА СИ, МЛАДА И ПАМЕТНА!

ДАНАС ЈЕ МОЈ ДАН! ИЗГЛЕДАМ ЛЕПШЕ НЕ-ГО ИКАД!

ОСЕЋАМ ДА САМ НЕКОМЕ НЕОПХОДНА...
ЧУЈЕМ КАКО МЕ НЕКО ЗОВЕ!

ТО ЈЕ МОЈ ДРАГИ ПОПАЈ!
МОЈ ДРАГАН МЕ ДОЗИВА!

ЕВО МЕ, ПОПАЈЕ! ЧУЛА САМ КАКО МЕ ДОЗИВАШ!
ТАЧНО! ДЕРЕМ СЕ ВЕЋ ПОЛА САТА!

ДРЖИ ОВО!

?
?
?
БАКА ОТИШЛА КОД ФРИЗЕРА ПА МИ НАРЕДИЛА ДА ЈА СПРЕМИМ РИБЉУ ЗА-КУСКУ!

КО ЈЕ РЕКАО НЕЋУ

МОЈ КУЋНИ ЉУБИМАЦ

Мачор је, а чува кућу као да је пас. Све што је вредно доноси у двориште, отвара врата, седи за столом. За њега као да не важи оно: »Само што не говори«, јер Шаренко изгледа... Али, ево шта о томе прича Олга Милановић из Београда.

Мој супруг и ја волимо животиње и већ смо имали мачора Марка, али „ружно паче" је једноставно ушетало у наш живот, без позивања и питања — самоуверено, као да смо само њега чекали. У ствари, тог летњег поподнева нас двоје и рођак Миодраг са супругом Душанком седели смо на тераси наше приземне кућице у Лајковцу и пили кафу кад се однекуд дошуњало трапаво маче, са стомаком који му се готово вукао по земљи, и не осврћући се на нас одгегало до тањирића из којег је Марко у том тренутку пио млеко. Староседелац је дошљаку одмах уступио место, што иначе није случај са мачкама, и отишао — да се више никад не врати у кућу. Тада то нисам могла да знам јер бих вероватно другачије реаговала већ сам пожурила да јадном мачету долијем још млека. Лаптао је као да десет дана ништа није окусио.

Било је жалосно посматрати жгољаво и деформисано тиграсто-шарено тело чија се боја преливала у зелено. Кад је најзад подигао мршаву главицу и за тренутак ме погледао избуљеним жутим очима изнад којих су штрчале „обрве" које су више личиле на бркове, схватила сам да ми је већ прирастао за срце.

Оснажен, дошљак није оклевао да се по завршетку оброка укључи у домаћу атмосферу, па је после краћег обиласка и њушкања по ћошковима, неочекивано скочио мени на крило, испружио шапицу и гурнуо је право у шољицу с кафом.

„Удри га!" ... „Убиј га!" ... „Баци га!" викали су мушкарци а маче, као да схвата шта га чека, одшуњало се под сто а одатле не знам куд. Једноставно је нестало и није га било све до следећег јутра.

Пробудило ме је мјаукање пред вратима, тражио је да му отворим. Мотао ми се око ногу и непрекидно тресао уздигнутим репићем који је у комбинацији са огромним стомаком правио од њега слатку малу наказу.

Мој супруг се никако није мирио са новим чланом породице. Непрекидно га је терао из куће: он га избаци кроз прозор, оно дошета на врата и мјауче све док га не пустим унутра. Ако га ћушне ногом — ево га код мене. Та чудна игра трајала је неколико дана, док Живорад није схватио да му се упорност више не исплати.

Маче је из дана у дан све више расло и гојило се, постајало све живље и несташније: крило се под кревет и испод шпорета где сам га налазила у ладици за дрва, пентрало по полицама, завлачило у постељину, али је, док једемо, редовно чучало на столици и стрпљиво чекало да и њега угостимо. Звала сам га најразличитијим именима: мацо, цицо, мацане, мишко, шарени ... И на крају — Шаренко!

Растали смо се у јесен. У Београд нисам могла да га поведем, немам где. Остао је да се игра у дворишту, као да га уопште није брига да ли ћемо се опет појавити, а мени је нешто говорило да се више никада нећемо видети.

Преварила сам се. До пролећа смо неколико пута одлазили у Лајковац, увек је био тамо и дочекивао нас на капији — готово падао на нос од мажења, трчао испред нас према вратима и први улазио у кућу ...

У пролеће смо поново били заједно и дружили се неколико месеци. Шаренко већ одрастао, почео је од првог дана да нас бомбардује изненађењима. Прво смо пред вратима угледали читаву гомилу мишева. Ја се њих не бојим као већина жена, али ми чине штету и редовно наглас јадикујем. Није могуће да је схватио шта ме нервира — помислила сам. Све што улови — некад је то змија, кртица, па чак и птица — стави пред наше ноге, окрене се и оде. Преко ноћи често дежура на прозору и ако примети нешто необично, пробуди нас упорним мјаукањем на јастуку, а затим нас води до прозора да бисмо на крају у дворишту угледали, можда, неко залутало куче како тражи храну, и слично.

Кад огладни, чучне поред фрижидера и чека. Чим кренем да отворим

Шаренко више не мјауче беспомоћно пред вратима. Ако мора, сам их отвара. Али, он зна и много више.

врата, он скаче и придржава их шапицама стојећи на задњим ногама. А затим њушка у правцу оног што највише воли: млевено месо, млеко, сир, супа. Кад седнемо да ручамо, ако је већ јео, дисциплиновано чучи на шамлици и посматра нас. Ако Живорад, случајно, пође да седне на моју столицу, он скочи и смести се тамо пре њега. Не да му.

Кад се, преко дана, у авлији појаве комшијски пилићи и кљуцају ми цвеће, залеће се право међу њих тако да беже главом без обзира. Један бели мачор стално му досађује. Ако нас нема, склања му се с пута. Али, чим се ми појавимо на вратима, кидише на њега и фркће жестоко да се и сама уплашим.

Кад је прошлог лета Душанка прала вуну и ставила је на плот да се суши, поскидао је половину тога и донео у наше двориште. Зато ја често кажем да је више куче него маче. Једне вечери заборавили смо да му оставимо одшкринута врата. Одједном зачујемо куцање. У ствари, више лупање него куцање. По навици,

викнула сам: слободно! Нико не улази. Поновим, опет ништа. Дигнем се да видим ко је и кроз прозор угледам јадника како скаче на врата и бесомучно удара телом не би ли нам бар некако дао до знања да жели да уђе.

Другом приликом, док сам ја била у Београду, Живорад је остао с њим и догодило се исто — заборавио је да је Шаренко напољу... Легао је и после извесног времена осетио да му је хладно. Узео је резервно ћебе. Није помогло. Схватио је да нешто није у реду. Устао је и на своје изненађење угледао отворена врата која је, сасвим сигурно, пре одласка у кревет, прописно затворио. Шаренко је однекуд дотрчао и почео да му се мота око ногу. Једино је он могао да их отвори! „Али како? То је немогуће!" — понављао је у чуду.

Да је то, ипак, могуће осведочила сам се кад сам га једном, враћајући се из шупе, угледала како пружа шапу — да дохвати кваку! Нико не би веровао. А за нас је то већ обична ствар.

Мој супруг је у међувремену имао проблема са срцем. Често мора да лежи и Шаренко му тада дође на груди и почне да добује шапама... „Шаренко, тежак си!" — каже му он. Као да разуме Живорадове речи, сиђе му с груди а затим легне поред њега, стави му главу на срце и „слуша". — Овај само што не говори! — рекла сам једном. А онда...

Седели смо за столом и Шаренко нас је, по обичају, посматрао док једемо. Мом супругу се учинило да и он жели да мезне, па је устао, узео парче хлеба, потопио у „мочу" и ставио пред њега. Шаренко је одмах скочио са столице, омирисао залогај и, док смо ми настављали да једемо, зачуло се нешто што је нама, у тишини, највише личило на „Нећу!". Згледали смо се запањено. Ко је то рекао „нећу"? — упитали смо се истовремено схватајући да је то могао да буде Шаренко и нико други јер се истог тренутка вратио на своје место.

Зато ме и није изненадило кад је — док сам ја, сама и болесна, чекала јесенас да ме један комшија аутомобилом превезе до железничке станице и гласно јадиковала што није прави дечко, па да ми лепо скува чај или бар пружи мало воде — скочио на судоперу и ставио шапу на поклопац кофе, као да каже: „Ево, напиј се!"

Онда је дуго седео на мом пртљагу, једва смо га наговорили да сиђе. Тепала сам му и миловала га по глави коју је све време држао погнуту. Кад сам му, коначно, угледала очи, у њима су светлуцале — „сузе". Кунем се.

Забележио:
Диего Варагић

ФАНТАСТИЧНА АРХИТЕКТУРА: КРИСТАЛНА КАМЕЛЕОНСКА ШКОЉКА

НАЈХВАЉЕНИЈА ЗГРАДА ГОДИНЕ

Два млада Американца направила су у Гарден Груву кристалну катедралу која личи на све само не на цркву

Недалеко од Лос Анђелеса, у малом калифорнијском месту Гарден Грув у једном биоскопу за аутомобилисте пуних шест година др Роберт Шулер држао је на отвореном простору проповеди. Када му је досадило да кисне и да га ветар бије, др Шулер је захваљујући прилозима верника сакупио новац за изградњу катедрале. Али, није желео да то буде класична катедрала са дебелим зидовима, високим кровом и мрачним просторијама. Шулер је желео светлост, ваздух, као да је напољу, али не на бетонској стази биоскопа. Тражио је немогуће, рећи ће неко, добио је још више. Много више!

ЗВЕЗДЕ НА ЗЕМЉИ

Архитекти Филип Џонсон и Џон Берџија које је ангажовао успели су да направе зграду која не личи ни на шта слично, не само у Сједињеним Државама већ и у свету. Димензијама су катедрали удахнули величанственост: дугачка је 126,5 метара, широка 63, а висока 40 метара. У темељу зграде налази се ромб, на коме је никла кристална четворокрака звезда којој је простор подељен на четири одвојене целине. У њих су смештена седишта за око 2.500 људи издигнута читава 2,5 метра изнад тла. У новој катедрали све као да лебди

Зграда је заправо начињена од огромне челичне конструкције у коју је углављено преко 10.600 стаклених плоча — све се могу покретати у шест праваца. Конструкцију изнутра придржавају проводни стубови за које су пришрафљени бели носачи. Ову су идеју архитекте „Звезде на Земљи", како су катедралу назвали новинари, позајмили од париског Сент Шапела. Тако је катедрала постала заправо стаклени шатор који уопште нема кров већ отвор изнад кога се сија калифорнијско сунце! Др Шулер је тако ипак остао напољу.

Критичарима овог необичног архитектонског дела за око је запала управо та отвореност зграде. Без милости су је прогласили за „божји хангар". Главни адут у њиховој критици била су голема стаклена врата, висока 27,5 метара, са једним крилом од 4,5 метара и другим од 3,4 метра ширине. Али, како су архитекти механизам врата усавршили и додали му снажан мотор тако да могу сама да се покрећу, посетиоци катедрале немају никакве примедбе. А најмање сам др Шулер.

Показало се, наиме, да је катедрала у свако доба дана довољно светла, да се лако загрева уз помоћ

УМЕШАЛА СЕ ТВ

Сунчеве енергије, а још лакше хлади кроз отвор на крову и великим вратима. Клима уређаји јој уопште нису потребни. И зими и лети у њој је пријатна температура. Захваљујући изузетном градитељству др Шулер је врло брзо напунио катедралу верницима који су је назвали храмом светлости, али је доста посетилаца који дођу да виде чудо и диве му се. Нарочито у предвечерје када са последњим зрацима сунца у њој почиње да се мења светлост. Амерички архитекти су због тога ову зграду назвали Кристална камелеонска шкољка.

Телевизија, наравно, није пропустила прилику да уђе у овако атрактивно здање. Она већ месецима врши директне преносе миса и концерата јер је акустика одлично решена, па је катедрала постала и необичан ТВ-студио. На све комплименте које су добили, посебно на титулу „најхваљенија грађевина године" и признање најуспешнијих архитеката, и Џонсон и Берџија су одговорили: „Наше дело није архитектура већ архитектонска фантастика".

М. Л.

ЧОВЕК-ПТИЦА НАД БАЧКОМ РАВНИЦОМ

АВИОН НА КОЊСКОМ ТРКАЛИШТУ

— Сарић је занесењак. С њим нису чиста посла — сумњичаво су пре 73 године говорили Суботичани. Међутим, ускоро је „сулуди" Сарић летео над њиховим главама.

Половином октобра 1910. на улицама Суботице појавили су се велики црвени плакати необичне садржине. На њима је писало да ће Иван Сарић „на градском хиподрому 16. октобра 1910. у поподневним часовима својим моноплaном полетети у ваздух и спустити се доле на земљу".

Данас, кад је човек већ увелико ступио на Месец, овај позив може некоме да изгледа чак и смешан. Међутим, треба се сетити да је Сарић позвао Суботичане да виде „чудо невиђено" само седам година после изума браће Рајт, кад је у нашим варошима и аутомобил био чудо, а камоли „птица" у којој седи човек и лети! Још једна важна напомена: Сарић је на плакату обећао да ће се винути ка небу на направи коју је конструисао потпуно сам. Ко је Иван Сарић?

Бежи од вражје направе!

Најстарији Суботичани, који су крајем прве деценије овог века били деца, сећају се Сарића са дивљењем и поштовањем. Они знају по коме суботички аероклуб носи име „Иван Сарић".

Није био ни инжењер, ни професор физике, ни војни стручњак, већ службеник у пореској управи града. Међутим, темпераментног чиновника много више су привлачиле техника и брза вожња на бициклу и мотоциклу од исписивања општинских аката.

Већ као младић био је миљеник публике на бициклистичким, мотоциклистичким и ауто-листама широм Европе. Забележено је да је Сарић тријумфовао у јакој бициклистичкој трци улицама мађарског града Печуја, као двадесет двогодишњак, 1897. Девет година касније постао је и први победник првих бициклистичких трка у Србији. Али, као да му је досадио спори бицикл, Сарић је узјахао на мотоцикл. Опет се ређају победа за победом. Ускоро седа и за волан тркачког аутомобила: године 1908. спомиње се као један од најистакнутијих аутомобилиста у Европи. Опет добија ловорове венце. Понекад се

враћа старој љубави, мотоциклу, јурећи стреловито улицама Суботице и изазивајући дивљење суграђана, нарочито млађих. Међутим, једне новине из тог доба забележиле су да су се многи грађани уплашено склањали када би угледали Сарића на „његовој вражјој направи".

И ко зна колико би још и како Иван Сарић јездио суботичким улицама и друмовима Европе да у пролеће 1909. године није био у Паризу. Одједном се све променило.

У крошњи старог ораха

После једне аутомобилске трке у главном граду Француске, Сарићев сувозач Артур Делфос рекао је свом пријатељу из далеке Суботице:

— Дођи, Иване, да ти нешто покажем. Такву машину још ниси видео. Сигурно ће ти се допасти...

Сарића, наравно, није требало два пута молити.

Отишли су на један полигон ван Париза и Иван је угледао справе сличне огромним птицама како клизе или поскакују по ледини. Нека би се винула у ваздух, направила велики круг и тромо спустила на земљу. Из ње би тада изишао насмејан човек.

Сарић је дуго, широм отворених очију, гледао дотад невиђене апарате. И, како је касније причао, одмах је пожелео да седне за команде једног од њих и полети у висине. Више нису постојали ни мотоцикли ни аутомобили: све је то споро и приземно према величанственим авионима!

У Паризу је Сарић имао и ту срећу да се упозна са пионирима авијације, чувеним Блериом, Фарманом, Сантуш-Димоном и браћом Рајт. После тих сусрета одлука да лети била је јача од свега. Али на чему? Некако је још успевао да набави и усаврши мотоцикл или ауто, како сада да дође до скупе летелице? Једноставно, размишљао је упорни Суботичанин: направићу је сам!

За почетак је набавио, захваљујући Делфосу, мотор „анзани" јачине 28 коњских снага. Међутим, требало је конструисати ништа мање него — авион.

Полазећи буквално од нуле, претходно није знао ама баш ништа о градњи авиона, Иван се повукао у подрум зграде у суботичкој Улици браће Радић 126 и почео да проводи ноћи над нацртима.

Суботичке улице су утихнуле. Више се није чула заглушујућа бука Сарићевог мотоцикла. Суграђани су га виђали све ређе, а кад би га срели, он је журио кући, одсутан и замишљен. Када није мајсторисао и цртао у подруму који је претворио у радионицу, седео је непомично у својој собици и листао стручне књиге и часописе. Наравно, варош је све то пропратила на свој начин: „Занесењак. С њим нису чиста посла..."

Најзад, закључивши да је конструисање летелице окончано, Иван је склопио чудну справу с точковима мотоцикла уместо стајног трапа и извезао је на ливаду, данашњи хиподром. Прво је пилотирао на земљи, да би ускоро, без свејска, покушао да се вине у ваздух. И гле чуда: летео је целих сто метара! Али, тај први лет умало да се заврши трагично: летелица се срушила, а њен конструктор и пилот срећом остао жив.

Али, Сарић није клонуо: кад је поправио авион, опет је полетео и опет доживео незгоду: овога пута, такође без последица за њега, апарат се скачио о крошњу великог ораха!

А онда је дошао историјски 16. октобар.

Иване, окани се!

Самоуки конструктор схватио је где је погрешио при градњи летелице. Уградио је и нови, јачи мотор од 50 КС, сопствене конструкције. Када је сматрао да је све пропусте и неусавршености отклонио, штампао је оне велике, црвене плакате и излепио их по Суботици.

Тог недељног поподнева и старо и младо похрлило је на хиподром да виде „чудо". Градски сенат организовао је и музику да до Сарићевог узлетања забавља многобројну публику, преко 7000 Суботичана! Једне је на хиподром довела радозналост, а друге гласно изговорена неверица: немогуће је да човек, па био то и „сулуди" Сарић, полети као птица!

Не обазирући се на све то Иван је мирно пословао око авиона. Време се окренуло против њега: бачком равницом брисао је снажан ветар.

— Иване, окани се тог данас и остави за неки лепши дан — опомињали су га пријатељи.

— Али, како Сарића одвратити од његове замисли? Храбри конструктор попео се у справу и упалио мотор. Пропелер је почео да се окреће, прво полако па све брже. Моноплан се неспретно закотрљао ледином, а неколико тренутака касније је одлепио од тла и — полетео! Први пут над војвођанским пространствима летео је човек! Свима који су посматрали овај призор зауставио се дах, а онда се проломио аплауз, одјекнули радосни повици, полетеле увис капе и кишобрани.

Сарић је направио круг од три километра на висини од двадесетак метара, не губећи се из видокруга посматрача, а затим, сасвим сигурно и безбедно, спустио апарат на земљу. Истог часа око њега се окупила огромна маса са испруженим рукама: сви, па и они најсумњичавији, желели су да му честитају.

Зашто не вертикално?

Кад се први талас одушевљења донекле смирио, из групе око летелице издвојио се један човек и пружио Сарићу руку:

— Ја сам Михаило Мерћеп — представио се, уверен да је Сарић вероватно чуо за то име. И није се преварио: Иван је пред собом имао познатог конструктора, некога с ким је могао да измени драгоцена искуства.

Три дана, колико је Мерћеп био Сарићев гост, разговарало се, наравно, највише о летењу. Иван је искуснијем и познатијем колеги рекао да му стабилизатори нису добри. Није познато да ли је Мерћеп усвојио сву примедбу, али се зна да се његов пробни пилот, пионир нашег ваздухопловства, славни Едвард Русјан, срушио 27. децембра те године на калемегданске бедеме...

Остало је такође забележено и ово Сарићево мишљење: „Пропелер вуче авион напред. Зашто га не би вукао вертикално. Балон је застарео!" Можда је самоуки изумитељ размишљао о претечи данашњих авиона са вертикалним узлетањем? Зна се само да ни први светски рат није омео марљивог Сарића у његовим настојањима да измисли нову летелицу: године 1917. направио је модел хеликоптера са пнеуматичним мотором у облику дупле звезде који је на пробама показао врло добре резултате.

Иван Сарић је доживео дубоку старост: умро је 1965, у деведесетој години. У скромном музеју, некад његовој радној соби, остао је модел малог хеликоптера и, наравно, велики црвени плакат за лет 16. октобра 1910. године: оно што су нама значили космонаути седамдесетих година, то је Суботичанима, и не само њима, био Иван Сарић пре више од седам деценија.

Иван Лончар

ПОМОЗИМО ЗООЛОШКОМ ВРТУ

БРАВО, МЛАДИ БИОЛОЗИ!

Акција „Помозимо ЗОО врту" кренула је заједно са пролећем. На њу највише мисле појединци, али се јављају и школе.

Млади биолози Основне школе „12. септембар" из Мајданпека су за жирафу уплатили 2.678,10 динара.

Ученици III/2 Основне школе „2. октобар" из Српског Итебеја су правилно схватили наш позив — њих 19 је уплатило 570,00 — сваки по 30,00 динара. Било би добро када би сваки „Забавников" читалац уплатио само по 30,00 динара: жирафа би већ била ту!

Појединачне уплате

Александар Кнежевић из Изоле уплатио је 100,00 динара, **Милица** и **Миодраг Кнежевић**, Краљево 100,00 **Јовица** и **Марија Цветић**, Краљево 100,00, **Милица** и **Владан Вучковић**, Чачак 200,00, **Тијана** и **Тамара Михајловић**, Београд 100,00, **Драгана Стојадиновић**, Бела Црква 150,00, **Милена** и **Драгана Станковић**, Панчево 200,00, **Палика Варга**, Сомбор 50,00, **Саша Читаковић**, Ваљево 100,00, **Милан Симић**, Десимировац 100,00, **Живка Савић**, Титова Митровица 50,00, **Коста Илић**, Титова Митровица 50,00, **Нина Вирник**, Крањ 100,00, **Светлана Јањић**, Земун 30,00, **Александар Гвоздић**, Београд 150,00, **Крста Митровић**, Београд 150,00, **Александар Зубић**, Купрес 50,00, **Милан Младеновић**, Панчево 50,00, **Круна** и **Наташа Вукмировић**, Вировитица 200,00, **Душан, Никола** и **Бранко Поповић**, Нови Београд 200,00, **Малиша** и **Саша Вукићевић**, Пландиште 200,00, **Марина** и **Драган Попадић**, Зрењанин 100,00, **Славиша Божић**, Србац 200,00, **Наташа Лукач**, Сремска Митровица 100,00, **Владимир** и **Нинушка Петковић**, Кладово 100,00, **Бојан** и **Милица Игњачевић**, Београд 500,00, **Маринела** и **Валентина Фекете**, Доњи Михољац 100,00, **Бисера Чучуловић**, Неготин 300,00, **Зоран Јеремић**, Велико Градиште 100,00, **Ненад Јелисијевић**, Горњи Милановац 100,00, **Стеван Перишић**, Београд 1.000,00, **Александар Ристић**, Крагујевац 100,00, **Јелена** и **Драгана Радосављевић**, Земун 100,00, **Марија Прокић**, 200,00, **Александра Секуловић**, Београд 30,00, **Ненад Раденковић**, Крушевац 50,00, **Југа Јаковљевић**, Београд 100,00, **Денис** и **Теа Крањец**, Бистра 100,00, **Душанка Нинков**, Нови Сад 50,00 и **Виолета Гачић** Нови Сад 200,00 динара.

Пошто нас многи читаоци питају за жиро рачун Зоолошког врта ево га још једном:

ЗООЛОШКИ ВРТ ГРАДА БЕОГРАДА,
жиро рачун 60806 — 603 — 8334

ВРЕМЕ УСПЕХА...

ГРУПА Зана

Када се 1979. године појавио сингл „Наставница" тада потпуно анонимне групе ЗАНА, нико није ни сањао да ће овај састав само три године касније изазивати највећу могућу пажњу дискофила.

Радован Јовичић, гитариста, композитор и један од оснивача групе у разговору за „Политикин забавник" каже:

„Зоран Живановић Кика, Мац и ја смо другови из основне школе. Ишли смо заједно у гимназију и још тада смо се интересовали за музику. У почетку смо свирали за нашу душу, једини наступи били су рођендани наших заједничких пријатеља. Није нас требало много убеђивати да оснујемо групу. Зана Нимани није била од самог почетка са нама. У то време у саставу смо имали певача који је такође био наш школски друг. Кад смо почели са „озбиљним радом", наш певач је отишао на одслужење војног рока а ми смо замолили Зану да га привремено замени. Нисмо ни слутили шта ће се касније догађати. Певач се вратио из војске и одлучио да се више не бави музиком, али је зато Зана била ту. Те 1978. године упознали смо Марину Туцаковић која је већ била искусан текстописац. Допало јој се оно што радимо. Марина је веровала у нас. Показала нам је прави пут, давала нам праве савете у право време. Били смо потпуно неискусни и нисмо знали ништа о шоу-бизнису. Желели смо само да свирамо и ништа нас друго није занимало. Нисмо знали колико је важан „имиџ", какве су тешкоће око снимања плоче, турнеја... Марина нам је много помогла. Написала нам је текст песме „Наставница", упознала нас са људима из музичких кругова, говорила о нама. У договору са њом групи смо дали име ЗАНА.

Објавили смо два сингла „Лето" и „Деда". Обе песме су биле добро прихваћене, слушане, доста су се вртеле на радио-таласима. То нам је био довољно јак разлог да почнемо са снимањем првог албума „Лоше вести уз реге за пивску флашу". Плоча се у продаји појавила 1981. године.

Увек смо веровали у оно што радимо, али је овако велика продаја албума „Додирни ми колена" за нас била огромно пријатно изненађење. Како и не би кад нам се први албум продао у 35.000 примерака а овај у преко 250.000 и још се продаје. За све ово требало би да будемо захвални и нашој дискографској кући „Југотон" која је испољила велико разумевање и поверење у наш рад. Она нам је омогућила да плочу „Додирни ми колена" снимимо у Шведској у студију Тинија Варге. Тини није непознат нашим групама: радио је са Драгом Млинарцем, Парним ваљком, групом Боа и сви су били задовољни његовим сниматељским и продуцентским радом.

Неподељено је мишљење да Зана на овој плочи пева много боље него раније. Ништа се није десило са њеним гласом. Једноставно, били смо сами у том студију и она је могла да пева кад је најрасположенија и кад је осећала да највише може да пружи.

Ми у Југославији имамо добрих група које по квалитету не заостају за многим светским саставима. Имамо и изврсне студије за снимање плоча, са најсавременијом техником, у Љубљани, Београду, Сарајеву, Загребу, Скопљу, Новом Саду... Али, ипак недостају нам искусни продуценти. Колико је њихов рад значајан може се видети на примерима Рибље чорбе, Здравка Чолића, Атомског склоништа, Бијелог дугмета и других... Добар продуцент тачно зна какав звук група има или жели да га има и тај звук и добије. Група АВС избила је у сам светски музички врх захваљујући феноменалној продукцији...

Урадили смо неке песме за Здравка Чолића, компоновали све ствари за албум Мирзиног јата. Волимо да компонујемо и за друге. Имамо доста идеја и била би штета да оне остану неискоришћене. Спремили смо песме за наш трећи албум. Још не знамо где ћемо га снимати, али знамо да сарадњу са Марином Туцаковић, и са Тинијем Варгом нећемо прекидати."

МАЈСТОР ЗА ПОЉУПЦЕ

Музика: **Р. Јовановић**
З. Живановић
Текст: **М. Туцаковић**
Изводи: **ЗАНА**

Момак за све
За моје немирне сне
Згодан и леп
Момак за све

Онда кад мрзим цео свет
Ти ми се само приближиш
И ја тад заборавим на све

Ти си мој мајстор за пољупце
О да, о не
Тако ми добро радиш све
О да, о не

Puno pozdrava
svim čitaocima

ЗАНА се моментално налази на великој југословенској турнеји од Сплита до Београда. То је, у ствари, други део турнеје која представља промоцију албума „Додирни ми колена". Планиран је велики концерт 17. марта у београдској хали спортова где ће у двочасовном програму група омогућити публици да ужива у свим њиховим досадашњим хитовима и где ће им вероватно представити и неке песме које ће се наћи на њиховом трећем албуму. Чланови групе кажу да је добра забава загарантована.

Групе које у свом саставу имају певачицу постижу у свету запажене успехе, али на домаћој рок-сцени то није случај и утолико је успех ЗАНЕ још већи. Сви чланови састава су млади (у просеку 22 године), кажу да је музика њихова највећа љубав али да школу ипак нису запоставили. Радован Јовичевић студира примењену информатику, Зоран Живановић економију, Зана права, Игор Јовановић физику, Александар Даскаловић вишу економску школу, једино је Богдан Драговић професионални музичар. Време је пред њима и ово је само почетак, те треба очекивати да их успеси тек очекују. Наравно, ако наставе да раде као до сада. А немају разлога да то не учине.

Сви они који свирају гитару или бубањ нека се јаве уколико су заинтересовани на адресу: **Јелица Милутиновић, О. Ш. „Иво Андрић", 11311 Радинац, Смедерево.** *Живим у нади да ћете ово објавити.*

●●●

У једном од прошлих бројева „Политикиног забавника" у рубрици „Берза плоча" јавио се Миљенко Чивраг из Загреба који је продавао плоче разних група. Он ми је послао списак плоча које сам хтео да купим. Међутим, ја му нисам могао одговорити јер сам изгубио његову адресу. Молим све читаоце „Политикиног забавника" који ту адресу пронађу да ми се јаве.

Самир Кумбарић
Славка Гребенаревића 111
74221 Оџак

●●●

Стални сам читалац „Политикиног забавника". Јако волим певачицу Наташу Владетић. Моја другарица тврди да она пева забавне песме а ја мислим да је она певачица народних песама. Ко је у праву? Моја другарица или ја?

Марија Пашић
Бачки Моноштор

Ти си у праву, Марија.

●●●

Драги Забавниче, твој сам редовни читалац и јако ми се допада „Хит страна". У рубрици „Музичка пошта" многима помажеш, па бих те замолила да помогнеш и мени. Интересује ме ко пева песму »Made in Japan«.

Слађана Тодоровић
из Ваљева

Песму „Произведено у Јапану" пева Ненси Нова.

●●●

Велики сам обожавалац групе Бијело дугме. Негде сам прочитао да овај састав снима нову плочу. Интересује ме кад ће се тај албум појавити у продаји?

Александра Јанковић
из Славонског Брода

Група Бијело дугме у новом двадесет четвороканалном студију у Скопљу снимила је материјал за свој нови албум. Материјал је ремиксован у Лондону, а плоча би требало ускоро да се појави у продаји.

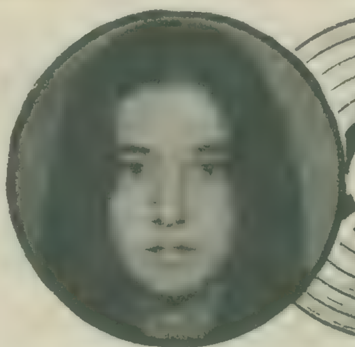

Зовем се Сања Спасовсна и имам 13 година. Идем у седми разред основне школе „Кузман Шапнарев" у насељу Драгачево у Скопљу. Волим забавну, рок и диско музику. Шаљем вам избор од десет песама које најрадије слушам.

ДОМАЋЕ:

1. О, МОЈА САЊА — Нови фосили
2. МАЉЧИКИ — Идоли
3. ДОДИРНИ МИ КОЛЕНА — Зана
4. МОТОРИ — Дивље јагоде
5. ЈА САМ ПЈЕСМА — Тереза Кесовија

СТРАНЕ:

1. HELLS BELLS — AC/DC
2. CAMBODIA — Ким Вајлд
3. BURN — Дип Парпл
4. ANGIE — Ролингстонс
5. ROCK'N ROLL MUSIC — Битлс

РОК-ПОП ЗАВРЗЛАМА

Једног СЕПТЕМБРА пођох у АТОМСКО СКЛОНИШТЕ. ЖЕТВА је већ била завршена па се у даљини помало белио РАНИ МРАЗ. СТАКЛЕНО ЗВОНО је С ВРЕМЕНА НА ВРЕМЕ звонило у ЛАБОРАТОРИЈИ ЗВУКА. Људи се пробудише, и почеше уз ЛЕБ И СОЛ да једу РИБЉУ ЧОРБУ. Синови једног АМБАСАДОРА показаше своје ИНДЕКСЕ са факултета, а он им поклони по један ВАТРЕНИ ПОЉУБАЦ. Однекуд зашкрипа БУЛДОЖЕР вукући за собом ПАРНИ ВАЉАК. Поплаши се тада МИРЗИНО ЈАТО, које је кљуцало СУНЦОКРЕТ на ДРУГИ НАЧИН и заједно са СРЕБРНИМ КРИЛИМА полетеше као са АЕРОДРОМА. По МОРУ је пливала ПЕКИНШКА ПАТКА а изнад ње се уздизала планина С КАМЕНА НА КАМЕН. Из њеног вулкана излази ПЕПЕЛ ИН КРИ. У ПРЉАВОМ КАЗАЛИШТУ ТЕШКЕ ИНДУСТРИЈЕ која се базирала на НОВИМ ФОСИЛИМА лежало је одбачено БИЈЕЛО ДУГМЕ које је подсећало на гостовање групе ПРО АРТЕ, КОРНИ групу, РЕЗОНАНСЕ. ГЕНЕРАЦИЈУ 5 пажљиво је одњеговала добра стара ТЕТКА АНА на чувеној ГАЛИЈИ коју је брижљиво бранио МЕТАК. На улазним вратима канцеларије РОБОТА писало је ПРИСТУП ЗАБРАЊЕН. Ето, такав вам је данашњи ТОК ЖИВОТА. Неће бити СМАКА света.

Саша Стојиљковић
Охридска 13
18000 Ниш

Читаоци јављају

ИЗ КРАПИНЕ...

У Крапини већ неколико месеци делује група Нарцис. Група броји четири члана и свира рок. Од њихових композиција које свирају на концертима у Крапини и околини публици се највише допадају: „Петра", „Моја Лена", „Ти имаш мужа", „Сама" и „На том свијету, стари мој, има мјеста за све и друге". Пре извесног времена чланови групе НАРЦИС су отишли у дискографску кућу Југотон ради снимања плоче. Иако имају много присталица, потписник овог текста мисли да би требали много више свирати јер би тако стекли већу популарност.

Давор Шарић
41232 Радобој 21
Хрватско загорје

НОВО! НОВО! НОВО! НОВО!

Албум флоре и фауне

НОВО! НОВО! НОВО! НОВО!

Издавач: Туристичка штампа ООУР „Штампарија", Београд

У вашем граду ускоро се појављује најновија серија албума са сличицама ФЛОРЕ и ФАУНЕ.

Сличице флоре и фауне рађене су за ученике основних школа и предшколских установа и представљају најбољи приручник који је рађен према постојећем наставном плану и програму. Серија сличица садржи 14 врста биљног и 17 врста животињског света а штампане су у најбољој колор-техници.

Готов албум ће ученицима представљати најбоље очигледно средство за наставу биологије.

Кроз игру и разоноду најлакше ћете се упознати са историјским развитком, изгледом и постојбином великог броја биљних и животињских врста и њихових представника.

ИЗ СТАРИХ АЛБУМА...

На слици су чланови састава Златни прсти из Зајечара. Група више не постоји. У време кад су издали свој први ЛП састав је најављиван као једна од највећих нада домаће рок музике. Вероватно се многи наши читаоци сећају колико смо певушили песму „Мала, играјмо реге" ...

Реге се и даље слуша и игра али Златни прсти су изгубили сјај, остала је само слика из нашег старог албума ...

БЕРЗА • ПЛОЧА • БЕРЗА

Продајем добро очуване плоче по цени од 1ό динара: »My Aim Is True« Елвиса Костела, „Лош и млад" групе Булевар, ЛП групе Дуран Дуран, »Journeys To Glory« групе Спандау Балет, Боа: ЛП, „Лоше вести ..." групе Зана, „5. април '81" Бијело дугме, »Red Skies Over Paradise« групе Фишер 3, »Night People« и »La Verite« групе Класикс Нуво, »Blue For You«, »Rockin' all Over The World«, »If You Can't Stand The Heat«, »Whatever You Want«, »Just Supposin'« и »Never Too Late« све од групе Status Quo.

Гордан Дулин
Џемала Биједића 20
47000 Карловац
тел. (047) 31-594

Продајем следеће ЛП плоче по цени од 110 динара: »Light My Fire« дуа Бакара, »Volume I« групе Битлс, »Volume II« групе АББА, „Хелп" групе Старс он форти фајв (45), „Револвер" групе Битлс, »Mouth To Mouth« и »Pucker Up« групе Липпс Инц, „По ноћни валцер" Сеида Мемића Вајте, „Сребрна крила", „Ја сам само један од многих са гитаром" и „Срео сам љубав из прве песме" све од групе Сребрна крила, „Вријеме је на нашој страни" групе Парни ваљак, „Због тебе" и „Мало појачај радио" Здравка Чолића „Оливер 5" од Оливера Драгојевића, „Генерација 5" од Генерације 5, „Битанга и принцеза" и „Доживјети стоту" групе Бијело дугме, „Пуб" Ђорђа Балашевића и „Мртва природа" Рибље чорбе. Продајем још око 20 синглова по цени од 25 динара. За списак пишите, а ко купи више од 4 плоче, добија их по сниженој цени.

Аткла Хајас
Западни виногради 348/а
24000 Суботица

БИМ И БУМ

ТЕШКО МЕНИ...
ОДО' ЈА У БАЊУ, А ТИ ЧУВАЈ МОЈЕ АНЂЕЛКЕ!

ДВА'ЕС' ДВА, ДВА'ЕС' ТРИ, ДВА'ЕС' ЧЕТИРИ!
ДОБРА ИГРАЧКА! МОРАМ И ЈА ДА ПРОБАМ!

ТРИ'ЕС' ДВА, ТРИ'ЕС' ТРИ...
ВРАТИТЕ НАМ НАЗАД ИГРАЧКУ, ИНСПЕКТОРЕ!

ТРИ'ЕС' ПЕТ... ШТАААА?!
ПЉАС!

УВЕК СМО САМО МИ КРИВИ!
ТРАЖИЛИ СТЕ НАЗАД ВАШУ ИГРАЧКУ! ЕВО ВАМ ЈЕ...

ПОЛАКО СА ТИМ БАРУТОМ, БРАТЕ!
ЈЕДНИМ УДАРЦЕМ ДВЕ МУВЕ... -ИНСПЕКТОРА И БАМА!

СПУСТИ ЈЕ ПОЛАКО А ОНДА МАГЛА!
НЕ ПОЖУРУЈ МЕ! ОВО ЈЕ ДЕЛИКАТАН ПОСАО!

ОСТАВИЛИ СУ СВОЈУ ИГРАЧКУ! ДА Л' ДА ЈЕ УЗМЕМ?

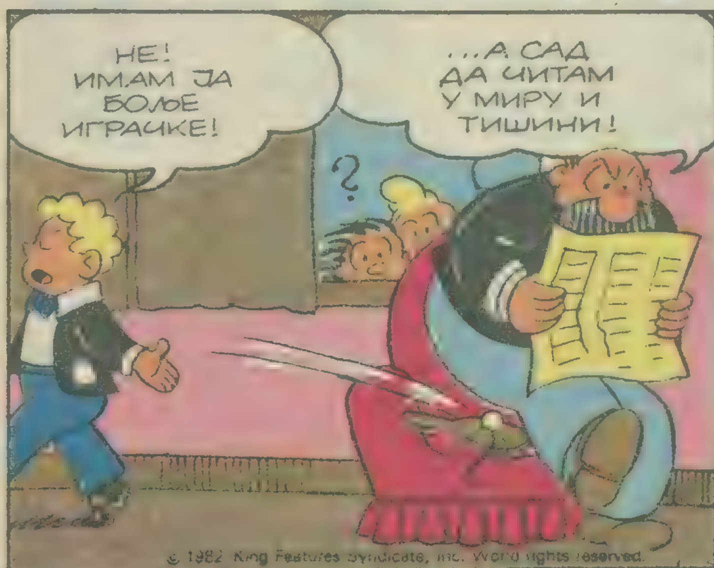

НЕ! ИМАМ ЈА БОЉЕ ИГРАЧКЕ!
...А САД ДА ЧИТАМ У МИРУ И ТИШИНИ!
?

ИЈАОЈ!
БЕНГ!

ВРАЋАЈ СЕ, БАРАБО!
УПОМОЋ!
ХМ... ПА НЕЋЕ ИМ ШКОДИТИ МАЛО ТРЧАЊА!

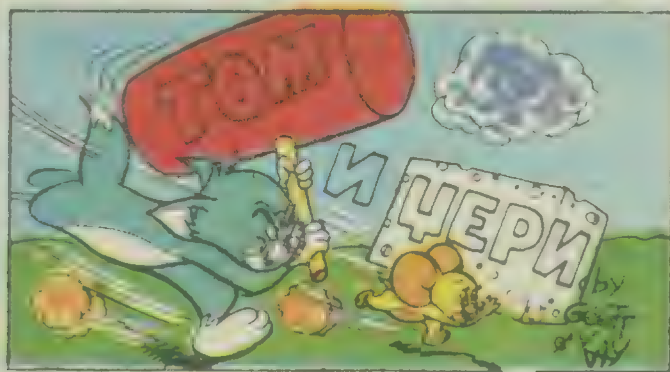
ТОМ
И ЏЕРИ
by

АКО СТЕ ПРАВИ ДРУГАРИ, ВИ ЋЕТЕ МИ ПОМОЋИ!
А ШТА
НЕЋЕМО?

ЕВО, ОБЕЋАВАМ ДА ЋУ ВАС ОСТАВИТИ НА МИРУ ЧИТАВЕ СЕДМИЦЕ!
ПА.. АКО ЈЕ ТАКО...

САНВИЛА НИКАДА НЕ БИ ДОЧЕКАЛА НОВУ ГОДИНУ СА ОБИЧНИМ МАЧОРОМ!
ОНА ЈЕ МАЧКА СА ПЕДИГРЕОМ, ЈЕ Л' ДА?

...А НОВОГОДИШЊУ ВЕЧЕРУ ЋЕ НАМ СЕРВИРАТИ МОЈ БАТЛЕР И ЊЕГОВ ПОМОЋНИК!
АЛА МАСНО ЛАЖЕ ОВАЈ ТОМ!
ИМАШ И БАТЛЕРА? ОХ!

САЛАТА ОД ОКТОПАДА
ОХО-ХО!

ТИ УЗМИ ОКТОПАДА, А ЈА ЋУ БАТЛЕРА!

И ПОРЕД ПЕДИГРЕА, ОНА ЈЕ ОСТАЛА ОРДИНАРНА МАЧКА!
ТРАС

СВИ ИМАЈУ АЛИБИ

ЗА ЈОВАНА РОГИЋА МЛАЂИ ИНСПЕКТОРИ СУ ГОВОРИЛИ ДА ПОСЕДУЈЕ ШЕСТО ЧУЛО. У СЛУЧАЈУ КОЈИ МУ ЈЕ УПРАВО ПОВЕРЕН ИЗГЛЕДАЛО ЈЕ ДА САМО ОНО И МОЖЕ ДА МУ ПОМОГНЕ.

Већ читав сат четрдесетогодишњи инспектор је зурио у бележницу пред собом. Подаци записани у њој били су више него мршави. Крађа у продавници „Јасенка" извршена је у по бела дана, тек што је завршена преподневна смена. То што се налазила у улици у којој ври од пролазника и саобраћаја, провалнику очигледно није сметало. Уосталом и неке околности су му ишле наруку: између улазних врата у продавницу и металних роло врата налазио се простор довољно велик да човек стане у њега. Провалник је вероватно повукао роло врата да би се њима заштитио од погледа а затим ударцем у стакло направио довољно велики отвор да би ушао.

На крхотинама стакла пронађене су мрље крви а било их је и крај стола из којег је покупљен сав пазар од тог јутра. Ништа друго није однето, нити је иједна ствар померена с места. На челичној каси није било ни најмањег труда да је неко покушавао да је отвори: све је то несумњиво говорило да је тачно знао где се новац налази. Сам по себи наметао се закључак да је крађу извршио неко ко је добро познавао прилике у продавници и навику њених продаваца да новац не стављају у касу. Да ли је то неко од троје људи који су радили у њој, питао се Јован Рогић?

Мотив је ту, али...

Пословођа продавнице био је нежења, човек за кога су му рекли да важи као трезвен, умерен и веома савестан на послу. Једина слабост била му је што је волео да излази у друштву жена и пуно потроши. Његов заменик био је стари трговац, некад осуђиван због шверца и мањка. После издржане казне живео је примерно. Благајница је млада, однедавна удата. Муж јој је запослен у фабрици алата: упркос малим примањима, доста троше: он у кафани, она на одећу. Дакле, свако од њих троје могло је да има мотив за крађу.

Међутим, показало се да сви имају алиби: у време кад је провала извршена пословођа је био на ручку код рођака, заменик је паузу искористио да оде адвокату да би средио формалности око неког наслеђа, а благајница је отишла кући да припреми ручак за мужа који се у три враћао с посла. И мада су је суседи видели кад се вратила и поново кренула на посао, све време разговора са инспектором била је веома нервозна. Стално је кршила прсте и понављала да ће убудуће новац држати у каси.

Одмор због узбуђења

У разговору са продавцима Рогићу није промакло да ниједан од „сумњивих" није повређен. И то је био поен у њихову корист. Значи, кривца је требало тражити на неком другом месту. Само, где? Хоће ли му и овог пута помоћи „шесто" чуло?

Прошло је већ недељу дана од крађе а истрага је тапкала у месту. Једно поподне инспектор је одлучио да поново оде до продавнице: можда је ипак пропустио да види нешто што ће моћи да му послужи као полазна тачка. У радњи готово да није било купаца, па је могао несметано да је разгледа и разговара са продавцима. Одмах је приметио да нема благајнице.

— Узела је неколико дана годишњег одмора да се смири од свих ових узбуђења — објаснио је пословођа.

Објашњење је могло да буде прихватљиво, али Рогић није заборавио њену нервозу.

— Знате ли њену адресу? — питао је пословођа.

Пола часа касније зазвонио је на вратима стана у Поречкој 1. Угледавши га млада жена се изненадила. Несигурним гласом позвала га је да уђе. Цео стан састојао се од једне једине просторије која је истовремено била и кухиња и спаваћа соба. На каучу, у углу, лежао је мршав тридесетогодишњак: мрзовољно је, преко новина које је читао, погледао придошлицу. Десна надлактица му је била у завоју.

Пошто се представио, Рогић га је без околишења запитао где се налазио у среду, 17. марта између 12 и 15 часова.

— На послу, у фабрици, где бих иначе био — одговорио је чабусито.

— А када сте повредили руку? — интересовао се даље инспектор.

— У четвртак 18. марта. Повредио сам се за машином, ако не верујете, проверите!

— То ћу и учинити — рекао је Рогић и изишао.

Није хтео код лекара

Прва ствар коју је урадио следећег јутра била је да оде у фабрику у којој је радио Јосип Митић. Замолио је младића који је радио за суседном машином да му каже кад се и како Јосип повредио.

— Не могу да се сетим ког је то дана било кад је Митић одмах после доручка одједном зајаукао. Рука му је била сва у крви. Упркос томе одлучно је одбио да иде код лекара. Тако сам га ја превио и...

— Молим вас покушајте да се сетите ког је то дана било — инсистирао је инспектор. — Да можда није била среда?

— Не, није среда, сигуран сам. У среду смо Јосип и ја раније изишли с посла. Сећам се да смо се смејали што смо успели да неопажено прођемо крај портира.

— Хвала, много сте ми помогли — рекао је инспектор и вратио се у Станицу. Овог пута није морао да се ослања на „шесто" чуло: случај је био решен.

***

Знате ли шта је то из разговора са колегом Јосипа Митића помогло инспектору да оконча истрагу? Да ли сте погодили, проверите на страницама „Мале поште".

ОБУЦИТЕ МАНЕКЕНКУ СОЊУ

ЛУТКУ ИСЕЦИТЕ И ЗАЛЕПИТЕ НА КАРТОН

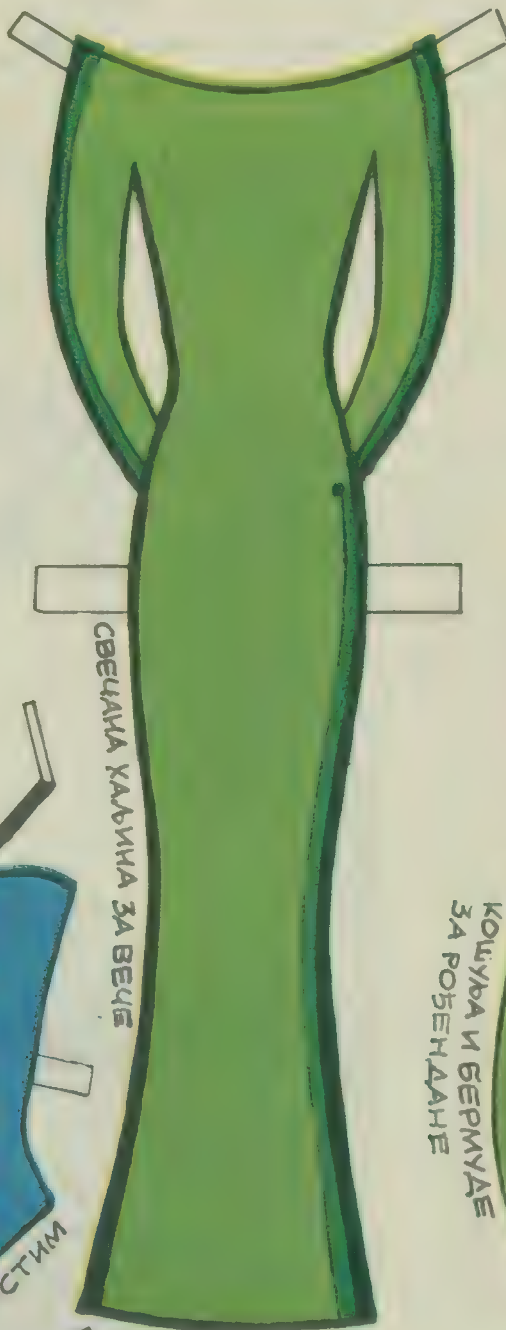

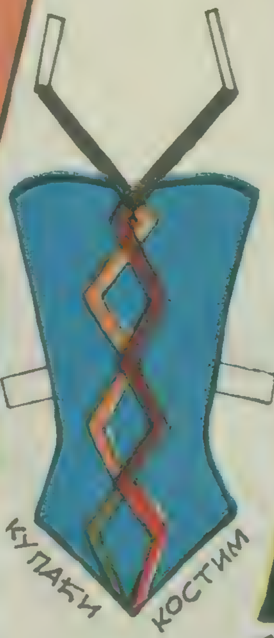

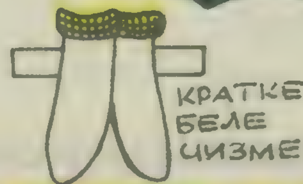

ЧИТАТЕЉКА МАЈА из СМЕДЕРЕВА

ЈУН БИНГ

Други Булимаро

БУЛИМАР ЈЕ ЛЕЖАО НА БОЛНИЧКОМ КРЕВЕТУ, ПОКРИВЕН ПРОХЛАДНИМ ЧАРШАВОМ, А ТЕЛО МУ ЈЕ ГОРЕЛО. У СОБИ ЈЕ БИО ПОЛУМРАК, РОЛЕТНЕ СУ БИЛЕ СПУШТЕНЕ. БУЛИМАРУ СВЕТЛОСТ И НИЈЕ БИЛА ПОТРЕБНА, ОН И ТАКО НИШТА НИЈЕ ВИДЕО КРОЗ ЗАВОЈЕ. РУКЕ УВИЈЕНЕ ГАЗОМ ПОЧИВАЛЕ СУ НА ДУШЕКУ, ОД СТАКЛЕНЕ ПОСУДЕ ДО ЊЕГОВОГ ЛАКТА ПРОТЕЗАЛО СЕ ГУМЕНО ЦРЕВО.

Несрећа се догодила непосредно пошто су узлетели с Меркура. На броду их је било осморо: три члана посаде и пет путника — два техничара са женама и један дечак. Мотори су закашљали и ракета је направила салто у космосу.

— До врага — повика други пилот гледајући у таблу с инструментима. — Рефлектор је у квару.

Булимар ништа није одговорио. Искључио је мотор. Брод је и даље бешумно летео вијугајући с једне стране на другу.

Дуго је у кабини владала тишина. А онда је трећи пилот казао:

— Ако не укључимо мотор, ракета ће пасти на Сунце.

Рефлектор млаза у главном мотору био је делимично откачен из свог лежишта. Неко би морао споља да поправи рефлектор пре но што ракета стигне до усијаног пакла. И требало је то учинити што пре. Што ближе Сунцу зрачење је све јаче и онај ко изиђе из ракете ставља живот на коцку. Јер, још није било скафандера који су у таквој близини Сунца пружали сигурну заштиту.

Булимар је пришао прелазној комори и обукао свој скафандер. Његови другови су ћутали и трудили се да га не гледају.

Четврт часа касније црвена лампица на табли са инструментима се угасила, а упалила се жута. Брод је летео, вртећи се и даље, а спољашње телекамере показивале су фигуру космонаута час обасјану сунчевом светлошћу, час како тоне у мрак. Опрезно се одгурујући рукама, Булимар је пузао дуж дугачког трупа брода.

Обукли су скафандре, сачекали још минут док се улазна врата нису нашла у сенци, искочили напоље, дограбили Булимара и увукли га у брод.

Нису успели да свуку скафандер с Булимара. Пластична маса која је покривала лице и руке залепила се за кожу, груби материјал који је штитио тело био је угљенисан. Учинили су што су могли, одсекли опрљене комаде стакла и метала и одржавали живот у капетану док ракета није стигла на Земљу где је већ чекала санитетска екипа.

Изгледа да смо успели да спасемо вид — рекао је лекар.

Расекли су белу газу и Булимар је опрезно отворио очи. После много месеци слепоће светлост у полутамној соби изгледала му је јарка. Једва је разазнавао ружичасте балоне с нацртаним црвеним осмејцима који су се над њим надносили.

— Видите ли? — запитао је један балон.

— Да... — одговори Булимар задивљено гледајући око себе. — Хвала вам, докторе.

Дошла је сестра с ватом у рукама. Вата је ожегла кожу на оним местима где су доскора били завоји. Булимар је подигао руку с које тек што су скинули огромну рукавицу од газе, хтео је да обрише чело. Нешто је зашуштало као кад с рибе скидаш крљушт.

С ужасом је принео руку очима, савио прсте и почео да загледа кожу. Била је црна, испуцана. Блештала је као црно дрво или рог намазан каквом машћу. Била је испуцана, а из раница текла жута сукрвица. Опрезно је опипао леву руку десном, поново их обе принео лицу. Кожа је била груба, црна и рапава као опрљена хартија.

— Пластична маса — објаснио му је лекар. — Пластична маса се залепила за кожу. Право је чудо што смо успели да вам спасемо вид.

Булимар је зажмурио и покушао да замисли како му изгледа лице. Сјајна црна маска са жутом мрежом.

Када се навикао на светлост, донели су му новине и часописе с причом о несрећи у космосу. Открио је да је постао славан. „Херој с Меркура", „Двобој са Сунцем". „Витез космичке ере". И фотографије младог, насмешеног космонаута који је тек изашао са академије.

Булимар се горко осмехнуо и додирнуо грубу, црну, испуцалу кожу. Сад ће у новинама бити сасвим другачији снимци... И када су, најзад, допустили посету новинарима и фото-репортерима, прочитао је у њиховим очима шта мисле. Сутрадан су се у новинама појавиле репортаже допуњене новом трагичном нотом.

Не знам — казао је лекар — Не могу да кажем да ли ће то икад сасвим да прође. Али, уопште узев ви сте здрави. Можда ћете понекад осећати бол, али никакве опасности више нема. Пазите само да не дође до какве инфекције.

Булимар је климнуо главом и при томе су се бразде на његовом лицу разишле и опет скупиле.

— Несрећа на Меркуру? Погодио сам? — запитао је возач таксија који је зауставио кад је изишао из болнице. — О томе су писале све новине.

— Да — потврдио је Булимар. — Дуго су ме лечили, али су ме ипак на крају закрпили.

Возач је погледао његово лице у огледалу испред себе. Сасвим кратко.

Одсео је у најбољем хотелу. То је сад себи могао да дозволи. Дали су му најбољу собу, лично га је директор отпратио до ње.

— Прави подвиг — рекао је уз пут. — Сасвим вас разумем: жена, дете.

Увече је Булимар отишао до бара. Сваки час би неко сео за његов сто. Седели би кратко, представили би се, ћутали и отишли. Прилазили су му и новинари, професионално радознали. Мало-помало, и Булимар се распричао. Слушајући сопствени глас, у души се осмехивао и питао у себи да ли ће му улога познате личности дуго причињавати задовољство.

Неколико дана није ништа радио само се шетао по граду. А онда је почео да понешто примећује. Једна жена журно је напустила суседни сто док је он ручао у ресторану. Скинуо је беле рукавице и почео да ставља салату себи на тањир а жена је испустила своју салвету. Савио се да је подигне. Жена се окренула, он ју је погледао, она је дубоко увукла ваздух, устала и затетурала се хитајући према излазу.

в подвиг

А почело је то још раније. Када би седео у позоришту или трамвају, места око њега остајала су празна. Људи с којима је разговарао одвраћали су поглед од његовог лица и трудили се да што пре заврше разговор. Нико никад није поменуо како он сада изгледа.

Увече је телефонирао Цеју. Цеј је живео у једном малом граду на западној обали, неколико десетина километара удаљеном од једног космодрома. Булимар и Цеј су и одрасли у том градићу и због тога се Цеј тамо и населио када је био постављен за диспечера на космодрому. У детињству су били суседи. Цеј је купио исту ону кућу у којој је учио да хода и начинио од ње удобан дом. Тај Цеј је увек био помало сентименталан, размишљао је Булимар. Његову Булимарову родну кућу одавно су порушили и на том месту уредили паркиралиште.

Цеј се осмехивао на екрану видеофона. Булимар му је захвалио на посланим разгледницама са жељама за брзо оздрављење и запитао како живи. Цеј је одмах схватио све и позвао га у госте. Већ после два часа Булимар је кренуо на пут.

Заједно су ишли у школу и још тада тврдо одлучили да постану космонаути. Помагали су се у учењу, али су се ипак трудили да претекну један другог. Гледајући кроз прозор авиона, Булимар се сетио дана када су ступили у академију за космонауте. И тамо су се држали један другога, делили собу у интернату. Булимар је све чешће престизао свог пријатеља, а овај је ипак остајао као и раније весео, добродушан и добронамеран. Али, једном Цеј није издржао прописани тренинг. Од тада су им се путеви разишли. Булимар је изишао из академије као космонаут, и то с највишим оценама. Цеј је у рекордно кратком року добио диплому техничара и запослио се на космодрому...

Цеј му је отворио врата, бодар после спавања. За сваки скут држало му се по једно дете. Булимар се осмехнуо. Кожа на лицу га је запекла. Цеј је стиснуо руку у рукавици и повео пријатеља у кућу. Деца су се сакрила у дневну собу одакле су уплашено гледала госта округлим очицама.

— Твоје лице... рекао је Цеј вешајући његов огртач на чивилук. — У ствари, страшно изгледаш.

Булимару је лакнуло на срцу. Из кухиње је изишла Цејова жена, румена, задихана — трудила се да на време припреми укусан доручак. Привела је дечаке Булимару и они су стидљиво одговорили на његово руковање.

Кад је Цеј отишао на посао, Булимар се сместио у врт иза куће поневши са собом часописе и лимунаду. Сако је окачио на ивицу столице за лежање, раскопчао оковратник. Висока врба заклањала га је од сунца. Цејова жена пословала је по кући, чуо је како пожурује децу. Булимар се осмехнуо. Сетио се своје жене.

Он и Цеј упознали су је истовремено. Удварали су јој се, али је Булимар и ту победио. Освојио је њено срце. Цеј се оженио неколико година касније. Булимару се Цејова невеста чинила прилично безбојна.

Булимаров брак није био дугог века. Његова жена је била сувише заузета сама собом, сувише привлачна. Сада је позната глумица. Развели су се кад је он отишао на девет месеци у појас астероида. Свој пристанак за развод дао је преко радија.

Булимар се населио у Цејовој дневној соби. Примећивао је да полако долази к себи. Код Цеја се осећао боље но игде друге. Овде није морао да крије лице и руке да њихов изглед не би подсећао друге на његову жртву. Само деца... Уплашено су га гледала кад год би се осмехнуо и на лицу му се појавиле многе жуте пукотине. Знао је да ту неће дуго остати. Али, чиме да се бави? Цеј му је помогао да нађе одговор на то питање.

Новинари нису одмах кренули да га траже, али је ипак дошао дан кад се у Цејовој кући појавио репортер, мршав, дугоноги момак. Објаснио му је да се људи питају шта се догодило с Булимаром. Новине намеравају да наставе причу о хероју с Меркура и његовој необичној судбини.

— Показаћу ти га — одговорио је Цеј — а ти после одлучи да ли ћеш или не писати о њему.

Кренули су уском улицом. Цеј му је показао кућицу окружену великим вртом.

— Купио је ту кућу. Некад је ту стајала велика вила, сада је само та кућица...

Репортер је марљиво бележио. Изишли су из града. Стаза је водила према малом зеленом гају. На низбрдици, свега неколико метара испред њих, седео је, скрстивши ноге, Булимар. Рој деце окруживао га је са свих страна. Булимар је разговарао с плавокосим дечаком који му је донео букет пољског цвећа. Малишан је пажљиво гледао у Булимара.

— Његово лице! Деца... — прошапутао је репортер. — Ја, заправо, нисам ни знао...

Гледао је у Булимара, у црну кожу, испуцалу као кора, која је блистала на сунцу.

А Булимар је објашњавао дечаку:

— Ево овај цветић — љутић. Жут је, жут као Сунце. Осећаш?

Малишан је пружио руку, неспретно узео цвет за петељку, стао да га опипава.

Цеј је показао руком на велику зграду на врху брежуљка.

— Школа за слепе — рекао је новинару.

Булимар је руком у рукавици извукао из букета незаборавак и принео га лицу девојчице која га је грлила око врата...

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

аутор ВеМак	САОПШТАВАТИ ГЛАСОМ	РОМАН АУГУСТА ШЕНОЕ	ПРВИ ПУТ ЈАВНО НАСТУПИТИ	КОЗАЧКИ ЗАПОВЕДНИК	ДРАМА ХЕНРИКА ИБЗЕНА	ОБОЉЕЊЕ ЗБОГ НЕДОСТАТКА ВИТАМИН.	УПЛАТА ЗА СУДЕЛОВАЊЕ НА СЕМИНАРУ
МЛАДИЦА ИЗ КОРЕНА ДРВЕТА							
НАСЕЉЕ У МАКЕДОНИЈИ							
КАЛУП ОД ДАСАКА							
НА СИЛУ УЗИМАТИ							
ПРЕЧИШЋЕН ПАМУК					ПРВО СЛОВО СТАРОСЛОВ. АЗБУКЕ		
ИМЕ КОМПОЗИТОРА КОПЛАНДА					ЗНАК ЗА МАКАРСКУ / "ВОЛТ"		
МАГАРЕЋИ ГЛАС, ЊАК				ШАЛА, ПОШАЛИЦА / "НАНО"			
КУХИЊСКА ПОСУДА					ЗНАК ЗА НИКАЛ / "ПИКО"		
ВОЈВОЂАНСКИ ШАХИСТ БОРА				ПЕВАЊЕ / ЖИТЕЉ КОСТАРИКЕ			
					ЗАЈЕЧАР / ЖЕНСКА ОСОБА СТУДЕНТ		
РИСКАНТНОСТ	"ЛИТАР" / ВРЕМЕНСКИ ВЕЗНИК		ЗОЛЈА / ОКРЕТАТИ НА СУПРОТНУ СТРАНУ				ПРОЗОРСКО СТАКЛО (МН.)
КРШ, ГОЛЕТ						НУЛА / РАДИОЛОКАТОР	
ТУРСКИ ДРЖАВНИК КЕМАЛ							
КОЈИ ЈЕ ПУН ДОСАДЕ							
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ	ЛОВАЧКИ ПАС	ЕПОХА МЕЗОЗОИКА / ПЛАХОВИТ					
							РОМАН МОМЕ КАПОРА
ДРАМА ОД СОФОКЛА / "КИЛО"							
						"ДИНАР" / КРЕТАЊЕ КРОЗ ВАЗДУХ	
ДОБРОДУШАН, МИРОЉУБИВ	ТРОПСКА БИЉКА / РЕКА У ИТАЛИЈИ						
ОНО О ЧЕМУ СЕ РАСПРАВЉА							"ИСТОК"
ПРУЖАТИ СЕ У ДУЖИНУ							

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Пропуст, Ратомир, сложити, комарац, а, арена, лан, њ. Ис. сено, цинк, ем, Америго, премор, штегити, поданик, ЕТ, Тина, лаки, А. о. про, расплод, Острава, зараван, иселити, сињти, ит, нико, К.

Супермодерна Бразилија има све. Ипак, становници тешко подносе самоћу и отуђеност. Зато је у подножју високог телевизијског торња настала пијаца старих ствари. Иако је забрањен, „бувљак“ ради.

БРАЗИЛИЈА — НАЈВЕЋИ ВЕШТАЧКИ ГРАД НА СВЕТУ

ДОЂИ, ВИДИ И ИДИ!

Главни град Бразила, подигнут на голој ледини за рекордно време од четири године, има све само не једно — душу. Због тога га називају к Помпејом окренутом наопачне.

Августа 1974. на аеродрому Бразилије, главног града Бразила, сјатило се мноштво новинара. Повод је био необичан: први пут откако је пре 14 година град подигнут посећује га човек који га је замислио — архитекта Лучио Коста. Мање послови, а више размимоилажење с владајућим људима били су разлог што никада није ни близу пришао.

Из авиона је изашао седамдесет двогодишњи држећи старац. Мало је говорио. Ћутљивост је задржао и касније док су га у отвореним колима возили кроз град. Гледао је своје дело које му је дотле било познато само на цртежу. Једино што је рекао било је:

— Вредело је труда!

Нека кошта шта кошта

Туристички проспект Бразилије постоји. али град није туристичко место. У ствари, Бразилија и није Бразил. Ко жели да осети дух ове велике земље посетиће Рио де Жанеиро. Сао Паоло Баију... на вољу му 22 савезне републике и четири федералне територије. то је Естадос Унидос до Бразил. што ће рећи Сједињене Државе Бразила.

А Бразилија је друга прича. То је супермодеран град са најсмелијим архитектонским решењима и око пола милиона становника, подигнут на голој ледини за само четири године и по оцени свих — чудо људских руку.

Бразилац не може без Бразила, али може без Бразилије. јер Бразилија има све само не једно — душу. Без тога Бразилац је као риба на суvом. Овде недостају живе градске четврти. голотрба деца не трче за лоптом на запуштеном плацу. улице нису закрчене људима и робом. о светковинама се не игра самба.

Бразилија је празник архитектуре. Ту ништа ни личи једно на друго. све је огроман простор који раздваја и зграде и људе. Због тога Бразилију називају ретортом, понекад и Помпејом постављеном наопачке — мртвим градом са здањима обликованим као да стоје наглавце. Ипак, то је само привид: Бразилија је чудо модерног света и визија будућности.

Нико не зна колико стаје њена изградња, нити је то икад саопштено. „Нека кошта шта кошта!“, речено је када је забоден први крамп. Тако је и учињено. Да је у питању баснословна сума у то не треба сумњати. Зато је за странца неупућеног у бразилске прилике Бразилија пре израз воље моћних управљача него потреба народа. Зашто подизати нови град у савани кад земља има толико лепих градова који могу бити административни центар? Зар петомилионски Рио де Жанеиро не може да послужи у ту сврху? Коначно, какав је то главни град кад наоколо на неколико стотина километара нема ни села!

Одговор је кратак: Бразилија је улог за будућност. Када ће се тај улог исплатити — видеће се. Поједностављено, град је први корак у такозваном Маршу на запад. Наиме, највећа концентрација економске моћи Бразила је на источној обали. Што се више иде у средиште државе, крајеви су ређе насељени, а према западу готово неиспитани. На тим великим просторима су обилна природна богатства. Питање новог града који треба да приближи земљу западним територијама покренута је још 1822. после отцепљења Бразила од Португалије. Каснијих година оно је неколико пута разматрано, чак и унето у Устав. Увек се нешто испречило градњи. Сквирно, место је већ било изабрано — велики планински плато у унутрашњости

Стара замисао оживела је 1955. кад је за председника изабран Кубичек. Неколико месеци касније донет је закон о подизању новог административног центра државе. Тако је будућа Бразилија, понос савремене архитектуре, заведена у државне књиге под сувим називом

Два облакодера са канцеларијама службеника и високих личности Парламента — знак препознавања Бразилије.

Резиденција председника Републике, палата Алварада, типичан је пример архитектонске смелости на којој почива цео главни град Бразила.

— Закон број 2874! Основано је предузеће коме је поверена градња. Добило је име Новокамп, што скраћено значи Нова Капитал или Нови Град. Међународни жири усвојио је пројекат угледног бразилског архитекте Лучија Косте, док је просторно обликовање поверено познатом архитекти Оскару Нимајеру Корбизијеовом ученику.

Нимајер је словио за огорченог противника стандардних облика зграда, па се у јавности говоркало да ће Бразилија личити на град из свемира. Додуше, архитекта није ишао толико далеко, али и оно што је подигнуто необично је и несвакидашње.

Ни амбасадори нису хтели

Влада је поставила градитељима рок: за четири године главни град Бразила мора да буде готов! Свечано проглашење заказано је за 21. април 1960. За тако кратко време тешко се може подићи једна зграда а камоли метропола за 300 хиљада становника.

Радило се и дању и ноћу. Дотле пуста ледина сада је личила на мравињак. За новац се није питало. Све што су градитељи тражили — добијали су. Грађа је допремана авионима, хеликоптерима, камионима. Упоредо, грађен је и пут до платоа. У Парламенту су држани ватрени говори, а штампа свакодневно писала о радовима. Сви су настојали да одрже елан градитеља. Изградња Бразилије добила је првоазредан значај, највећи после проглашења независности.

Рок је поштован и 21. априла 1960. на палати Председника Републике и других државних установа у Бразилији завијорила се државна застава. Нико, међутим, није рачунао с отпором владиних службеника да се преселе у нови град. Чак су и амбасадори одбили да пређу у Бразилију иако је свакоме стављена на располагање резиденција са три хектара врта као из бајке. Амбасадори су одржали и састанак на којем су покушали да се договоре о солидарном одбијању напуштања Рио де Жанеира. Није вредело: бразилска влада је остала упорна. Са министарствима, управама и другим органима лакше је излазила на крај — заоштрила је питање пресељења и „бунџије" су се приклониле.

Викенд у Рију

Бразилија је изузетан град, али га људи не воле јер није за њих пројектован. Ниједна зграда се не наслања на другу. Све је одељено брисаним простором, бетонираним или озелењеним, дрвећа нема па сунце пржи. Улице су гломазне — бескрајно дугачке и широке. Човек се ту осећа сићушан. Познаника је тешко сусрести, па људи радије остају у стану. Високи функционери једва чекају петак да седну у авион и проведу викенд у Рио де Жанеиру, Ресифеу, Сао Паолу... Службеници са мањим платама немају ту могућност.

Централна конструкција града постављена је у облику авиона. Средиште је Трг трију власти са федералним установама. Чланови Парламента и службеници имају канцеларије у два облакодера висока по 28 спратова. У подножју су две куполе: једна је окренута нагоре, друга надоле. У првој заседа Скупштина, у другој Сенат. Артерија града одговара замишљеном положају авионских крила. То је џиновски булевар који повезује јужни са северним делом. Широк је око 350 метара, пет пута шири од познате париске авеније Шанзелизе. Посебно је занимљива зграда министарства иностраних послова, популарно звана Итамарити. Име је добила по барону Итамаритију који је поклонио министарству старо здање у Рију. Зграда почива на води која жубори и ходницима и холовима.

Да би се ваздух оплађжио и граду удахнуо живот скренут је ток речице Параноа у околне удолине. Настало је вештачко језеро које опасује Бразилију у дужини од 80 километара. Негде је шире, негде уже, или потпуно уско. На супротној обали је земљиште за стамбену изградњу. Свака вила зидана је у посебном стилу и с великом окућницом, са базеном и цветним вртом.

У Бразилији нема индустрије. Опслужује је много људи. Само на одржавању траве запослено је неколико хиљада радника. За њих нема места у Бразилији, станарине су велике. Уточиште су потражили ван градског атара. Никле су мале, на брзину склепане куће, читава сателитска насеља Тапратинга, Собрадињо, Гама, Планалтина, Бразиландиа и Гуара.

Бразилија ипак живи.

М. Тодоровић

Авенија која повезује јужни са северним делом града дугачка је неколико километара и широка око 350 метара, више од пет пута главне артерије Париза, булевара Шанзелизе.

Споменик председнику Кубичеку кога сматрају „оцем" Бразилије — велики је. Уосталом, овде је све велико. У том огромном пространству само је човек сићушан.

Зграда министарства спољних послова, такозвана палата Итамарати, изграђена је на води. Она жубори и кроз ходнике и холове.

БЕОГРАД
11001
МАЛА ПОШТА П.ФАХ 124
МАКЕДОНСКА 29

Учење страних језика

Недавно сам чула неке гласине да ће ове као и многих пријашњих година деца моје доби (од 10 до 17 година) ићи преко неког предузећа, установе, у колеџе на усавршавање, односно учење енглеског језика. Молим те да ми одговориш када, где и куда се иде (ако се иде).

Мирна,
Бањалука

Постоји неколико путничких агенција које сваке године организују боравак младих по колеџима Велике Британије. У „Компасу" пословница Нови Сад добили смо обавештење да ће они ове године водити децу у Оксфорд и Кембриџ (боравак укључује пуне пансионе, смештај по породицама и 15 часова учење језика недељно), док ће „Караван" имати и друге градове у Енглеској. Њихове програме можеш да нађеш у „Политици" или им се директно обрати на телефоне: „Компас" 021/614-541, 613-458; „Караван" 334-583.

Шогун је војсковођа

Објасните ми шта значи ријеч — шогун и реците шта значи пасиван напад у рукомету.

Читалац из
Бихаћа

У Јапану су шогуни, односно војсковође, имали титулу врховног заповедника царске војске. У почетку се ова титула давала повремено, у доба ратних похода, да би 1192. године цар титулу шогуна дао Јоритому Минамотоу као доживотну и наследну. Од тада су шогуни имали сву власт у земљи док је цар био само формално на челу државе. Шогунат прелази на

породицу Ашикага (1335—1573), па онда на род Токугава (1603—1868). У револуцији 1868. године срушена је власт шогуна и цар преузима управу државе и војске у своје руке.

Што се тиче твог другог питања пасиван напад у рукомету односи се на напад једне од екипа кад она, по слободној процени судије, не напада да би угрозила против-

Писмо недеље

ЕЛЕКТРОНСКА МУЗИКА

Желео бих нешто више да сазнам о електронској музици, где је постала, ко ју је створио, који су главни инструменти, каква је то музика и које су песме те музике.

Иван Софић,
Железник

У „Тумачу појмова" угледног америчког часописа »Rolling Stone« под „електронска музика" стоји записано: „Не искључиво музика свирана на електронским инструментима већ и авангардна музика у којој аутори експериментишу са звуковима креативно произведеним на машинама (синтисајзери, генератори...) Рок музика је укључила бројне електронске ефекте али мало се група може убројити у категорију електронских ансамбала. У томе предњаче немачки састави Крафтверк и Тенџерин Дрим".

Сматра се да електронска музика датира од времена када чувени Џон Кејџ почиње своје чудесне игре са снимљеним трaкама или од када Штокхаузен експериментише са генераторима шумова. За неког је утемељивач електронике занимљиви Филип Глас. Међутим, трагајући за правим почецима стижемо у другу деценију двадесетог века и то у Италију. Тамо и тада композитори као Пратела или Кора заједно са својим истомишљеницима у оквиру футуристичког покрета „стварају" електронску музику укључујући у свој процес низ машина и „неуобичајених звучних извора". Музика је футуристима служила да би још више прославили „будући свет машина".

Године 1920. измишљен је први електронски инструмент и звао се „ондес мартонет". Његов изумитељ је Морис Мартонет. У питању је претеча синтисајзера, монофонична направа са широким избором звучних боја али могућношћу емитовања само једног тона. Та машина је први пут искоришћена у »Turangalila Symphony« Оливера Масиена (Oliver Massiaena). Што се тиче инструмената све је теже наћи неки „класичан" који нема своју ултрамодерну електронску верзију са низом нових могућности. Од 1969. када је Роберт Муг (Robert Moog) у музику увео своју справу „Муг синтисајзер" настала је права револуција у примени електронских достигнућа у музици. Прошле године, рецимо, у производњу је пуштен и прави електронски комплет бубњева! Дошло је дотле да многа звања удружења музичара траже да се електронски инструменти искључе из употребе јер, по њима, то води у будућност у којој људи и неће бити потребни у процесу прављења и извођења музике!

Постоји убеђење да сама музика одавно стагнира и да се све заснива на еволуцији технике и њене веште и успешне примене. У том светлу испада што и јесте тачно, да свака врста музике може да има своју електронску верзију, односно да је електроника дубоко ушла у живот како озбиљне тако и популарне, диско фолк па, разумљиво, и експерименталне музике. Чисто „електронској" музици замера се што је често лишена „душе и осећања" али њени „адвокати" тврде: „Такво је време у коме живимо. Ово је епоха компјутера и прорачуна".

Почетком седамдесетих на сцену широм света излази прва права генерација електроничара. У Немачкој то су Фауст, Кен Амон Дил, Тенџерин Дрим, Крафтверк, у Енглеској Најс, Емерсон Лејк и Палмер, Мајк Олфилд, у Француској Магма, Жан Мишел Жар, Гонг... Средином седамдесетих талас електронике је поплавио светску музичку сцену а најзначајнији представници су Брајен Ино, Дејвид Боуви, затим групе Алтравокс, Пер Иби Токинг Хедс, Диво, Хјуман Лиг, БЕФ и Гери Њумен Џон Фокс или Томас Долби. Ваља споменути и угледну „јапанску школу" из које је изашао занимљив састав Меџик Оркестра са низом следбеника.

У свету постоји низ следбеника електронских студија у којима настаје музика са синтисајзерима и разним компјутерским достигнућима. Један такав студио одавно постоји у нашем главном граду (Радио-Београда) у коме са пуно успеха раде Радовановић и Пињон.

Значајнији домаћи представници „електронског попа" били би Корнелије Ковач, Игор Савин, Лаза Ристовски, група „Београд".

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Весна Милојевић, 11414 Велика Иванча — 13 година

Гордана Ђорђевић, 38217 Сочаница, Браће Радовановић 2 — сакупља наруквице, ланчиће и салвете

Мирела Башкарада, 71000 Сарајево, Раве Р. Јанковића 9 — 11 година

Наташа Терзић, 31205 Севојно — Злакуса — 13 година, сакупља хемијске оловке и воли забавну музику

Наталија Рајковић, 41020 Нови Загреб, Одра 81 — 13 година, воли забавну музику, сакупља постере домаћих и страних група

Гордана Милошевић, 11310 Липе, ОШ „Вук Караџић, VII/2 — сакупља салвете и разгледнице

Славица Ракић, 19000 Зајечар, Косовска 16 — 14 година, одговара на свако писмо

Љубица Сарвановић, 31205 Севојно — Злакуса — 15 година, сакупља хемијске оловке

Драгана Миленковић, 18000 Ниш, Сомборска 43/34 — 13 година, воли спорт и навија за Партизан, сакупља све и свашта

Биљана Јовановић, 31000 Титово Ужице, Босанска 96 — 13 година, воли добру рок и панк музику

Биљана Предић, 19000 Зајечар, Косовска 14 — 13 година, воли народну и помало забавну музику, сакупља значке и Цицине кутке из Забавника

Предраг Павићевић, 11000 Београд, Светозара Марковића 33 — 14 година

нички гол. Тада судија има право, макар тај напад трајао и само 3 секунде или 30 (није исто као у кошарци где сваки напад траје 30 секунди) да тој екипи одузме лопту и да је противничком тиму.

За техничаре

Молим те да ми кажеш где могу да купим лист АВС технике?

Радомир Динић,
Лоле Рибара 1,
НИШ

Тај часопис можеш да купиш на готово сваком киоску.

РЕШЕЊЕ — ДЕТЕКТИВСКЕ ПРИЧЕ

У разговору са инспектором Рогићем Јосип Митић је изјавио да је у среду читавог дана био на послу. Међутим, његов друг је рекао да су заједно пре краја радног времена успели да неопажено изиђу.

● АКО ИМАТЕ МОПЕД ●

ЗА ХРАБРЕ И ИЗДРЖЉИВЕ

АМСД Београд ће организовати пролећни део традиционалне „Томосове лиге издржљивости" на старом месту, крај спортско-рекреативног центра „Бањица". Прва трка заказана је за трећи а друга за десети април. Млади асови, ето вам нове шансе!

Правила су иста. За учешће вам треба бар 14 година и један или два другара да употпуне екипу. Свака трка трајаће три сата.

И још нешто. У част 27. марта биће одржан „Куп спретности" који ће се састојати од многих занимљивих и забавних испита. Да поменемо пуцање из ваздушне пушке, слалом вожњу „а ла Крижај", вожњу преко клацкалице итд. **Куп је отворен за све, без обзира на марку и запремину мотоцикла.**

ТОМОСОВА ЛИГА ИЗДРЖЉИВОСТИ
стартна пријава

____
(име екипе)

Такмичари:
1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________

(име и презиме, датум рођења и адреса)

Мопед: ______________________________

______________ ______________
број рама број мотора

Пријаве слати на: АМСД Београд, Алексе Дејовића 13, 11000 Београд

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Директор НО „ПОЛИТИКА"
Драган Марковић

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издавачки савет:
Владимир Антић, Добривоје Арсић, Ариф Бозаџи, др Радослав Ђокић (заменик председника), др Радомир Животић, Зорица Ивановић, Љубисав Лилић, Каћа Милетић, Бранислава Митровић, Мирјана Моравчевић, Раденко Павловић, Ружица Петровић, Радомир Ристић, Снежана Стаменковић, Јелисавета Суруџић (председник), Зорица Ћеран, Светлана Шухартовић. Чланови савета из редакције: Владимир Гајтовић, Светлана Ивановић, Александар Мартиновић, Вера Смиљанић, Раде Шошкић.

Редакција:
Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојовић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА" — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК", Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 20 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 220,00 динара, полугодишња 440,00 динара и годишња 880,00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 440,00 динара, полугодишња 880,00 динара и годишња 1.760,00 динара.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика" ООУР „Продаја" — претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	$	65.—
СР НЕМАЧКА	DM	115.—
ШВАЈЦАРСКА	Šfr.	107.—
ФРАНЦУСКА	Ffr.	267.—
ШВЕДСКА	Škr.	271.—

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика" код „ИНВЕСТ БАНКЕ" — Београд, број 60811-620-63-257300-00054, уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

WALT DISNEY
МИКИ

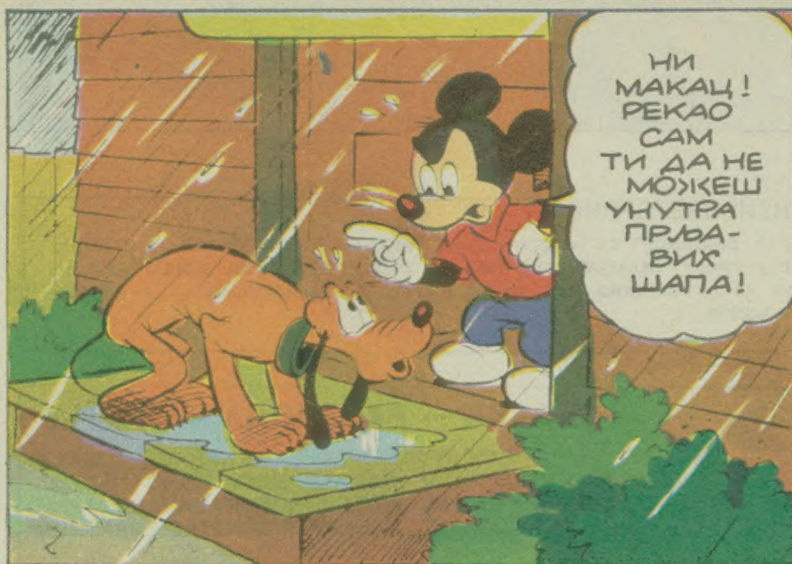
НИ МАКАЦ! РЕКАО САМ ТИ ДА НЕ МОЖЕШ УНУТРА ПРЉА-ВИХ ШАПА!

ПЛУТОН

З З
З З

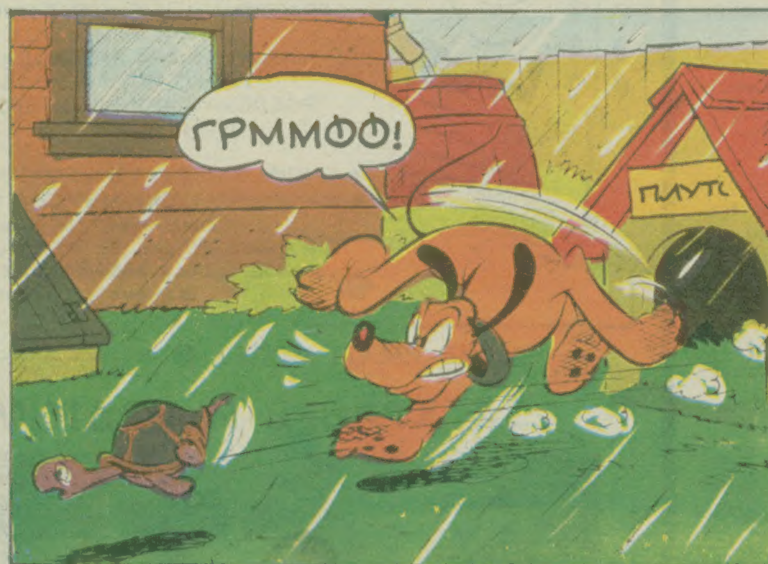
ГРММФФ!

ХОООХ!

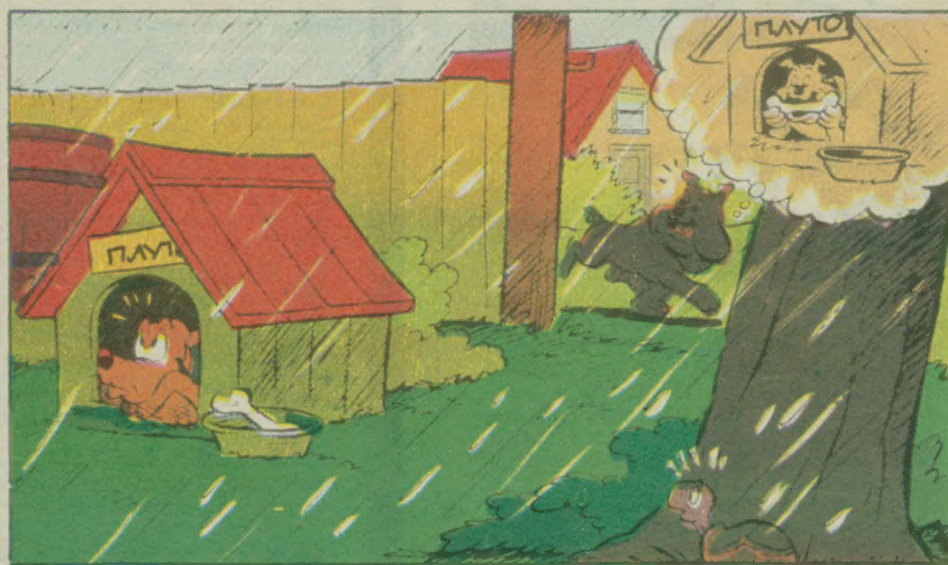
ПЛУТО

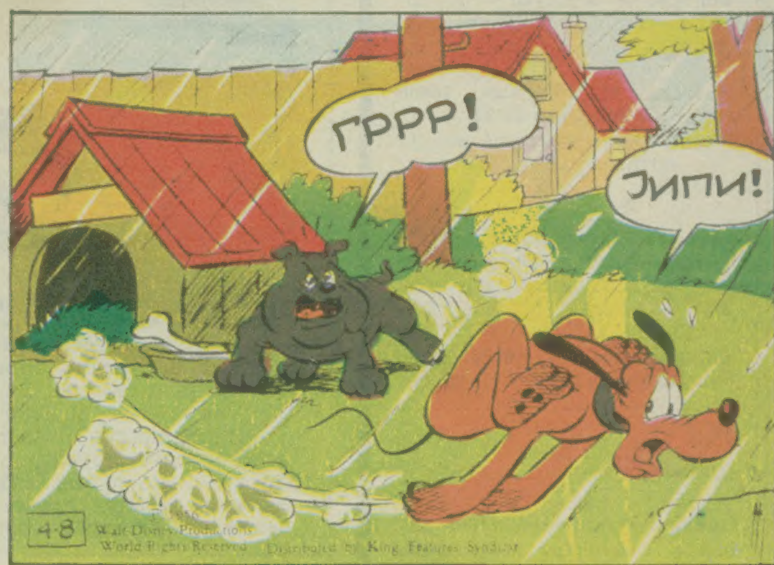
ГРРР!
ЈИПИ!

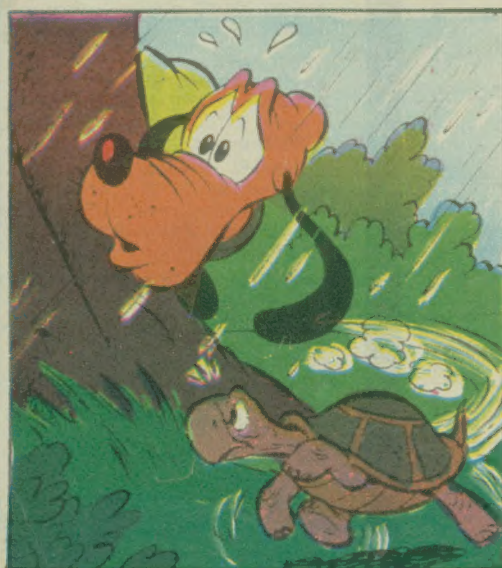

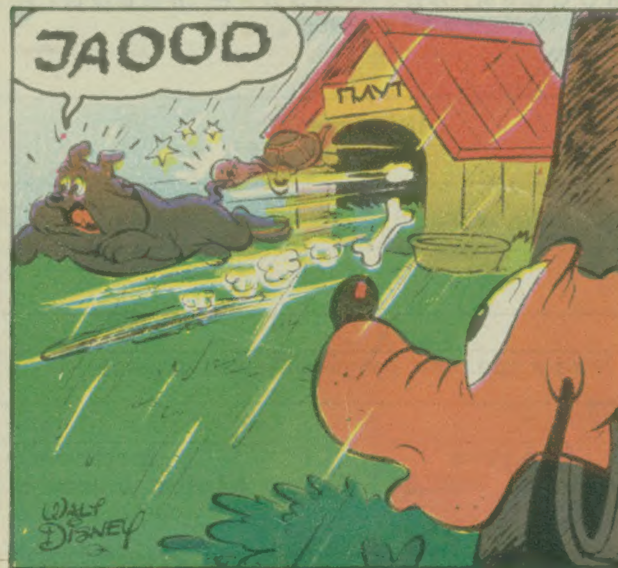
ЈАООО
WALT DISNEY

ХМ... ОТКУД САД ОВО ПРИЈА-ТЕЉСТВО??
ПЛУТО
З З
З З